

ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล : ศึกษาจากวัตถุแห่งคดี

ปรัชญา บุญวุฒิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2561

**The outline of adjudication : A Study on Subject Matter of Criminal
Proceedings**

Prachaya Boonyawut

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Bhanomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2018

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล : ศึกษาจากวัตถุแห่งคดี

เสนอโดย นายปรัชญา บุญวุฒิ

สาขาวิชา นิติศาสตร์

หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรภิรมย์ โกมลารชุน

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นคร)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรภิรมย์ โกมลารชุน)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันทน์)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนชื่อสกุล)

วันที่ ๓๑ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล: ศึกษาจากวัตถุแห่งคดี
ชื่อผู้เขียน	ปรัชญา บุญวุฒิ
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรภิรมย์ โกมลารชุน
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

หลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ ตามความในมาตรา 192 เป็นหลักการเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ว่าข้อเท็จจริงใด หรือ เรื่องราวเหตุการณ์ใด หรือการกระทำใดๆ ที่ศาลมีอำนาจหยิบยกขึ้นมาพิจารณาพิพากษาคดีได้

ทั้งนี้ หลักการดังกล่าว ได้บัญญัติขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2478 และมีการแก้ไขเพิ่มเติม จนถึงปัจจุบันรวมทั้งหมด 3 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบการพิพากษาคดีของศาลให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง เป็นการผ่อนคลายความเคร่งครัดของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ

เรื่องขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ยังคงมีประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณากันอยู่เนืองๆ อันเนื่องมาจากยังขาดหลักการที่จะเข้ามากำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลว่ามีขอบเขตกว้างหรือแคบเพียงใด หรือศาลจำเป็นต้องยึดติดกับข้อเท็จจริงที่กล่าวมาในฟ้องหรือคำขอท้ายฟ้องเท่านั้นหรือไม่ หรือการบัญญัติกฎหมายตามความในวรรค 2 ถึงวรรค 6 ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอหรือไม่ และหากไม่มีบทบัญญัติตามความในวรรค 2 ถึงวรรค 6 จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลผิดแผกแตกต่างออกไปหรือไม่

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงนำมาสู่การศึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลมีความชัดเจนและมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยได้นำเอาหลักเรื่อง วัตถุแห่งคดีและหลักการกระทำกรรมเดียวเข้ามาเป็นกรอบในการกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

Thesis Title	The outline of adjudication : A Study on Subject Matter of Criminal Proceedings
Author	Prachaya Boonyawut
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Kanpirom Komalarajun
Department	Law
Academic Year	2017

ABSTRACT

According to section 192, the concept saying that no judgment shall be pronounced for anything in excess of the charge, is about setting the court's outline specifying which fact, action or situation can be adjudicated under the court's power.

This concept was first announced in 1935 and had been edited three times, total. It was created in order to make the court's outline clearer and more appropriate. Moreover, it can relieve the strains of the concept stating that no judgment shall be pronounced for anything in excess of the charge.

The matter concerning the court's outline of adjudication is still vaguely a problem due to the lack of concrete concepts used to set the court's outline of adjudication. Some questions were raised Does it mean that the court can only rely on facts specified on the indictments? Will the concepts raised in clause 2 to clause 6 contradict the concept that no judgment shall be pronounced for anything in excess of the charge? And if the concepts in clause 2 to clause 6 ceased to exist, would that affect the outcome of adjudications.

These problems lead the study in order to find a solution most suitable to make the adjudication outline clearer and more appropriate. In this study, the concept of subject matter of criminal proceedings as well as concurrent sentences had been applied to set an outline for the court.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตากรุณาของท่านศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฅ นคร ดร. สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ รองศาสตราจารย์อัญจรียา ชูตินันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรภิรมย์ โกมลารชุน ที่ได้สละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำชี้แนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ยิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรภิรมย์ โกมลารชุน ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำแนะนำ ให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ ตลอดจนให้กำลังใจเพื่อเป็นแรงกระตุ้นในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนแล้วเสร็จ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณต่อ ท่านศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฅ นคร ดร. สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ รองศาสตราจารย์อัญจรียา ชูตินันท์ ที่ได้สละเวลาเป็นกรรมการในการคุมสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ทุกท่าน ตลอดจนเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่คอยให้คำแนะนำถึงขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนแล้วเสร็จ

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบุพการี ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จตลอดมา

ปรัชญา บุญวุฒิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 สมมุติฐานการศึกษา.....	2
1.4 วิธีการดำเนินการศึกษา	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
2. สภาพปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192	4
2.1 วิวัฒนาการของกฎหมาย.....	4
2.2 แนวคำพิพากษาศาลฎีกา	10
2.3 ความเห็นในทางตำรา	21
2.4 สถานการณ์ปัญหาของขอบเขตการพิจารณาพิพากษาศาล	27
3. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวกับขอบเขตการพิจารณาพิพากษาศาล	38
3.1 เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญา	38
3.2 ระบบและแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญา	41
3.3 ระบบและแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญาของไทย	48
3.4 หลักการค้นหาความจริงในคดีอาญา	51
3.5 คำฟ้องและวัตถุประสงค์ของคำฟ้องในคดีอาญา	52
3.6 ประเภทการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง	53
4. ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาศาลในต่างประเทศ.....	55
4.1 คำฟ้องและการบรรยายฟ้องคดีอาญาในระบบ Common Law และ Civil Law	55
4.2 ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาศาลในระบบ Common Law และ Civil Law	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยหลักกฎหมายเรื่องวัตถุแห่งคดี.....	74
5.1 ความหมายและภารกิจของวัตถุแห่งคดี	74
5.2 ประเภทของปัญหาวัตถุแห่งคดี	75
5.3 การปรับใช้วัตถุแห่งคดีกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192....	78
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	87
6.1 บทสรุป.....	87
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	88
บรรณานุกรม	89
ประวัติผู้เขียน	94

บทที่ 1

บทนำ

ความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา แต่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นการยากที่ความยุติธรรมจะเกิดขึ้นกับโจทก์และจำเลยพร้อมๆกัน ฉะนั้น ความยุติธรรมที่จะเกิดขึ้นต้องเป็นความยุติธรรมที่มุ่งคุ้มครองคนในสังคมโดยรวมเป็นหลัก ดังนั้น รัฐในฐานะที่มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางหรือหลักการหรือกฎเกณฑ์ใดๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้บุคคลในปกครองของตนมากที่สุด

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

หลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ ตามความในมาตรา 192¹ เป็นหลักการเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลว่าข้อเท็จจริงใด หรือเรื่องราวเหตุการณ์ใด หรือการกระทำใดๆ ที่ศาลมีอำนาจหยิบยกขึ้นมาพิจารณาพิพากษาคดีได้

หลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ บัญญัติขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2478 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบันรวมทั้ง 3 ครั้ง คือ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2499 ครั้งที่สอง พ.ศ. 2522 และครั้งที่สาม พ.ศ. 2532 ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ในการแก้ไขเพิ่มเติมในแต่ละครั้งก็เพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลให้มีความชัดเจน และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง เป็นการผ่อนคลายความเคร่งครัดของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ

อย่างไรก็ตาม เรื่องขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ยังคงมีประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณากันอยู่เรื่อยๆ อันเนื่องมาจากยังขาดหลักการที่จะเข้ามากำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลว่ามีขอบเขตกว้างหรือแคบเพียงใด หรือศาลจำเป็นต้องยึดติดกับข้อเท็จจริงที่กล่าวมาในฟ้องหรือคำขอท้ายฟ้องเท่านั้นหรือไม่ หรือการบัญญัติกฎหมายตามความในวรรค 2 ถึงวรรค 6 ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดี

---

¹ หากไม่ระบุชื่อกฎหมาย ให้หมายความถึง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เกินคำฟ้องหรือคำขอหรือไม่ และหากไม่มีบทบัญญัติตามความในวรรค 2 ถึงวรรค 6 จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลผิดแผกแตกต่างออกไปหรือไม่

ดังนั้น ในแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าหลักการทั้งในและต่างประเทศ เพื่อใช้ประกอบการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีความเหมาะสม จัดเจน และอำนวยความสะดวกต่อสังคมโดยรวมมากที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเรื่องแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายเกี่ยวกับหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ
2. เพื่อศึกษาเรื่องประเภทของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องที่เหมาะสมกับหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ
3. เพื่อศึกษาเรื่องปัญหาของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ
4. เพื่อศึกษาเรื่องปัญหาเรื่องข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง

1.3 สมมุติฐานการศึกษา

หลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ ตามความในมาตรา 192 ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลที่ชัดเจน ศาลจึงควรนำเอาหลักเรื่องวัตถุแห่งคดี และการกระทำความผิด มาเป็นเครื่องมือในการช่วยกำหนดขอบเขตอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

1.4 วิธีการดำเนินการศึกษา

ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและตำราทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ และศึกษาจากตัวบทกฎหมาย แนวคำพิพากษาศาลฎีกา บทความทางวิชาการ วารสารกฎหมาย วิทยานิพนธ์ เอกสารทางราชการ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวกับหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ โดยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อแสวงหาแนวทาง และหลักการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายเกี่ยวกับหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ
2. ทำให้ทราบถึงประเภทของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องที่เหมาะสมกับหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ
4. ทำให้ทราบถึงปัญหาเรื่องข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง

บทที่ 2

สภาพปัญหาในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192

หลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือเกินคำขอ เป็นหลักการที่มีมาตั้งแต่ก่อนการประกาศใช้บังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และภายหลังที่ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ได้มีการนำหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในมาตรา 192 และใช้บังคับตลอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยในบทที่ 2 นี้ จะได้อธิบายถึงวิวัฒนาการของหลักการดังกล่าว แนวคำพิพากษาคดีของศาลฎีกา และความเห็นในทางตำราเกี่ยวมาตรา 192 เพื่อให้เห็นถึงสภาพปัญหาในการบังคับใช้หลักการดังกล่าว ดังนี้

2.1 วิวัฒนาการของกฎหมาย

2.1.1 ก่อนการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478

หลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาเกินคำฟ้องหรือเกินคำขอนั้น เป็นหลักการที่ได้มีการที่ยึดถือมาตั้งแต่เมื่อได้มีการประกาศพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน รศ. 115¹ ดังปรากฏความใน มาตรา 22 ที่ได้บัญญัติว่า

“ในคำตัดสินนั้น ให้ผู้พิพากษาลงเนื้อเห็นชี้ขาดในข้อซึ่งจะกล่าวไว้ต่อไปนี้ คือ

ข้อ 1 พิจารณาได้ความจริงว่า จำเลยได้กระทำความผิดล่วงละเมิดกฎหมายตามเช่นกล่าวในฟ้องนั้นฤไม่...”

ทั้งนี้ การดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลในระยะแรก ยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในความหมายของคำว่าวัตถุแห่งคดี โดยมองว่าวัตถุแห่งคดี คือ ข้อหา จึงส่งผลให้ในกรณีที่จำเลยกระทำความผิดฐานอื่นนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้องของ โจทก์แล้วศาลจำต้องยกฟ้องตามหลักห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง

---

¹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 9), (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2561), น. 638. โปรด ดู ธีระ ละมุลตรี, “หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ: ศึกษาปัญหาการบรรยายฟ้อง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 76.

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการยกฟ้องดังกล่าวก็ได้รับการแก้ไข โดยการนำหลักความผิดประเภทเดียวกัน กล่าวคือ ฐานความผิดที่ได้ฟ้อง กับฐานความผิดที่พิจารณาได้ความเป็นความผิดประเภทเดียวกันและเวลาที่พิจารณาได้นั้นเป็นความผิดที่มีโทษเบากว่าความผิดที่ได้ฟ้อง ศาลย่อมมีอำนาจที่จะลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความนั้นได้² และหลักความผิดที่เป็นส่วนหนึ่งของความผิดที่ได้ฟ้อง กล่าวคือ เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับการกระทำความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท³ อันเป็นแนวทางดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลประเทศอังกฤษ แต่กรณีใดจะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญหรือไม่นั้น คงปล่อยให้ศาลพิจารณาที่จะกำหนด⁴

2.1.2 การประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 หลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง ได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 ดังปรากฏตามความในมาตรา 192 ว่า

“ห้ามมิให้พิพากษา หรือสั่ง เกินคำขอ หรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงบางข้อดังกล่าวในฟ้อง และตามที่ปรากฏในทางพิจารณา ไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ ห้ามมิให้ศาลลงโทษจำเลยในข้อเท็จจริงนั้นๆ

² ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับหลักความผิดประเภทเดียวกัน เช่น ฟ้องลักทรัพย์ลงโทษฐานรับของโจรได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5/รศ. 120, ฟ้องลักทรัพย์ลงโทษฐานยักขอกได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 446/รศ. 128, ฟ้องลักทรัพย์ หรือ วิ่งราวทรัพย์ลงโทษฐานฉ้อโกงได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 528/รศ.131 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1129/2473 โปรด ดู วุฒิสาสตร์ เนติฐาน “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,” (ม.ป.ท., 2479), น. 266-267.

โปรดดู ชีระ ละมุลตรี, “หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ: ศึกษาปัญหาการบรรยายฟ้อง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 77-78.

³ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับหลักความผิดที่เป็นส่วนหนึ่งของความผิดที่ได้ฟ้อง เช่น ฟ้องปล้นทรัพย์ลงโทษฐานลักทรัพย์ได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 597/2473 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 997/2474, โปรด ดู วุฒิสาสตร์ เนติฐาน “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,” (ม.ป.ท., 2479), น. 200.

โปรดดู ชีระ ละมุลตรี, “หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ: ศึกษาปัญหาการบรรยายฟ้อง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 76.

⁴ พงษ์รัตน์ เกรือกลืน, “ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในคดีอาญาไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), น. 99-100. และดู ชีระ ละมุลตรี, “หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ: ศึกษาปัญหาการบรรยายฟ้อง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 76-79.

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามฟ้องนั้น โจทก์สืบสม แต่โจทก์อ้างฐานความผิด หรือ บทมาตราผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้

ถ้าความผิดตามที่ฟ้องนั้นรวมการกระทำหลายอย่าง แต่ละอย่างอาจเป็นความผิดได้อยู่ ในตัวเอง ศาลจะลงโทษจำเลยในการกระทำผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่พิจารณาได้ความก็ได้”

การบัญญัติมาตรา 192 โดยเฉพาะในวรรค 1 เป็นการวางหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณา พิพากษาคดีเกินคำฟ้อง ส่วนในกรณี วรรค 2 ถึง วรรค 5 เป็นการบัญญัติขยายความของวรรค 1 เพื่อผ่อนคลายความเคร่งครัดในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

2.1.3 การแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 192 ครั้งที่ 1

แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 192 ครั้งที่ 1 เป็นการแก้ไขโดยมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 การแก้ไขครั้งนี้ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมความตอนท้ายลงไปในมาตรา 192 วรรค 2

“...เว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมิใช่ในข้อสาระสำคัญและทั้งจำเลยมิได้หลงต่อผู้ศาล จะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความนั้นก็ได้”

ทั้งนี้ เจตนารมณ์ในการแก้ไขเพิ่มเติมก็คือ “เพื่อให้คดีลุล่วงไปโดยเหมาะสม และ รวดเร็วยิ่งขึ้น กับเพื่อแก้ข้อขัดข้องของศาล เจ้าพนักงาน และคู่ความในการดำเนินกระบวนการ พิพากษา ที่สำคัญบางประการ...”⁵

2.1.4 การแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 192 ครั้งที่ 2

การแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 192 ครั้งที่ 2 เป็นการแก้ไขโดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2522 เนื่องจากสภาพ ปัญหาข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องยังไม่คลี่คลายจึงได้มีความคิดที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบกับ ทางคณะกรรมการกฤษฎีกาได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ให้ดำเนินการแก้ไขประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา คณะกรรมการกฤษฎีกาจึงได้มีหนังสือถึงกระทรวงยุติธรรมและกรมอัยการ เพื่อขอความเห็นประกอบการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192⁶ ทางกระทรวงยุติธรรม โดย นายแสวง จินदानนท์ ผู้พิพากษา ได้ให้ความเห็นในการแก้ไข ดังนี้⁷

⁵ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499

⁶ พงษ์รัตน์ เกรือกลืน, “ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในคดีอาญาไทย,” (วิทยานพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์วิทยาลัย, 2528), น. 101-105.

⁷ แสวง จินदानนท์, “ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,” คุณพาน, เล่มที่ 9, ปีที่ 9 (กันยายน 2505), น. 982-984.

“ควรเพิ่มข้อความทำนองเดียวกับมาตรา 60 แห่งพระธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 โดยเพิ่มข้อความในวรรค 2 ดังต่อไปนี้

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น เว้นแต่

1. ข้อแตกต่างนั้นมีใช่ข้อสาระสำคัญ และจำเลยมิได้หลงต่อสู้
2. ข้อแตกต่างระหว่างความผิดฐานลักทรัพย์ ทรัพย์ โจร โจรขโมย ยักขอก และ รับของโจร หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐาน โดยเจตนา กับ ประมาท มิให้ถือว่าต่างกัน ในสาระสำคัญ อันจะเป็นเหตุให้ศาลยกฟ้อง เว้นแต่จะปรากฏแก่ศาลว่าการที่ฟ้องผิดไปเป็นเหตุให้จำเลยหลงต่อสู้ ศาลจะลงโทษตามที่พิจารณาได้ความนั้นก็ไ้

โดยให้เหตุผลในการแก้ไขดังกล่าวว่า

1. ไม่ควรปล่อยให้ผู้กระทำความผิดกฎหมายลอยนวลหลุดพ้น ไปเป็นตัวอย่างอันชั่วร้ายแก่พลเมือง เพราะการเล่นสำนวนหนังสือ

2. การออกกฎหมายปราบปรามคนทำผิด เช่น ประมวลกฎหมายอาญา เพื่อผดุงสันติสุขและศีลธรรมของพลเมืองและให้ประเทศชาติมีความเจริญเมื่อเกิดการทำความผิดเกิดขึ้น ควรจะต้องจัดการเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้ การปล่อยผู้ร้ายไปเป็นการส่งเสริมให้พลเมืองเอาอย่างกระทำความผิดมากขึ้น ผู้ร้ายกำริบ คนดี ๆ พลอยรับโทษหรือตายฟรี

3. ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 อันว่าด้วยเจตนา เปลี่ยนแปลงไปจากมาตรา 43 ของกฎหมายลักษณะอาญาและกว้างกว่าหลักเดิม ยกตัวอย่าง ขับรถต่างๆ ที่เห็นคนข้ามถนน และไฟแดงห้ามผ่านอยู่แล้ว ดังนี้เจตนา กับ ประมาทใกล้เคียงกันเหลือเกิน หรือยิงนกด้วยกระสุนลูกปลायไป ยังทิศทางที่มีคนชุมนุมอยู่และถูกคนตาย เจตนา กับ ประมาทก็ใกล้เคียง ไม่ควยปล่อยให้คนตายเปล่า เพราะวิธีการเขียนกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งไม่น่าจะเป็นความยุติธรรมเลย

4. ประมาทหรือเจตนา หรือผู้กระทำจะผิดอย่างไร ไม่ใช่หน้าที่ของพนักงานสอบสวน หรืออัยการ เป็นหน้าที่ของศาลที่จะชี้ขาดโดยแท้จริง

5. ที่คิดแก้ไขนี้ มีปฏิบัติมาแล้วในสมัยใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความที่มีโทษไปพลางก่อน ร.ศ. 115 จนถึง พ.ศ. 2478 ก่อน 1 ตุลาคมหลายสิบปี หลักใหม่เริ่มใช้เมื่อ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 ผลแห่งการใช้เวลาเพียง 27 ปี สะท้อนให้เห็นจากจำนวนนักโทษที่เพิ่มมากขึ้น อันธพาลก็มากขึ้น

6. ทหารหรือพลเรือนก็เป็นประชาชนเหมือนกัน อันที่จริงทหารมีจำนวนน้อยประมาณ สามแสนคนและมีระเบียบวินัยบังคับ ผู้กระทำความผิดก็มีน้อยแต่โทษพลเรือนซึ่งมิใช่ทหารมีจำนวน มากประมาณ 24 ล้านคนและไม่ได้อยู่ในระเบียบวินัยซึ่ง โอกาสและผู้กระทำความผิดย่อมมีมากจึงถูกกฎหมายให้สิทธิเสรีภาพกันเช่นนี้

7. ระเบียบนี้ศีลธรรมเสื่อมโทรม เมื่อไม่มีระเบียบวินัยควบคุมพลเรือนที่เป็นราษฎรเช่น ทหาร ก็ควรแก้กฎหมายให้ควบคุมให้ถี่ถ้วนรอบคอบยิ่งขึ้นตามพลเมืองที่เพิ่มมากขึ้น จึงจะยังความ ฝาศึกแก่พลเรือนได้ ไม่ควรให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นไปเป็นตัวอย่างแห่งความเสื่อมทราม”

ต่อมากรมอัยการ โดย นายกุลพล พลวัน ได้ให้ความเห็นว่า⁸

1. เหตุยกฟ้องโดยไม่เคร่งครัด เป็นเรื่องกฎหมายบัญญัติให้ศาลใช้ดุลพินิจโดยยึดหยุ่น ตามที่เห็นสมควร ไม่จำต้องยกฟ้องเสมอไป ซึ่งรวมถึงมาตรา 192 ด้วย ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวมีอยู่ว่า เมื่อใดศาลจะถือว่าข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องนั้นมีสาระสำคัญ ซึ่งเมื่อพิจารณาทำที่หรือบทบาทของ ศาล ในปัจจุบันแล้วเห็นว่า ประเทศไทยศาลมักวางตัวเป็นกลางตามระบบสืบพยานแบบกล่าวหา และไม่มีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงในการพิจารณาคดี ทำให้เกิดปัญหาการยกฟ้องคดีเป็น จำนวนมากด้วยเหตุผลเพียงเล็กน้อย เช่น เขียนตำบลที่เกิดเหตุผิด เขียนวันเวลากระทำความผิด คลาดเคลื่อน เขียนชื่อของจำเลยผิด หรือฟ้องว่าลักทรัพย์ไม่ได้เขียนคำว่าทุจริตเป็นต้น ซึ่งเรียกได้ว่าเป็น ความผิดทางเทคนิค

2. การแก้ไขจะทำให้กระบวนการพิจารณาของศาลคลายความเคร่งครัดได้จริงหรือไม่ เห็นว่าปัจจุบันมาตรา 192 ไม่ใช่เหตุยกฟ้องโดยเคร่งครัด ดังนั้น กระบวนการพิจารณาของศาลจะ คลายความเคร่งครัดลงไปเพียงใด ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลและโดยเฉพาะอย่างยิ่งอยู่ที่ว่าศาลจะ ขอมเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนในการพิจารณาคดีหรือไม่ ตราบใดที่ศาลยังคงกำหนดบทบาทของ ตนเองไว้เพียงเป็นคนกลางในคดีอย่างเคร่งครัด มิใช่ผู้ร่วมค้นหาความจริงในคดี แนวโน้มการ พิพากษาว่าจะไรคือข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องที่เป็นสาระสำคัญหรือไม่เป็นสาระสำคัญ ก็ยังคงดำเนิน ไปตามเดิมเพราะเหตุที่ศาลจะยกขึ้นอ้างเพื่อยกฟ้องโจทก์ ซึ่งไม่ได้บัญญัติตัวอย่างไว้ในมาตรา 192 ที่เสนอแก้ไขใหม่นั้นมีอยู่อีกมากมาย และศาลอาจยกขึ้นยกฟ้องโจทก์ได้เสมอ

จากการรวบรวมข้อคิดเห็นของภาคส่วนต่างๆ จึงนำมาสู่การการแก้ไขเพิ่มมาตรา 192 ครั้งที่ 2 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2522 ตามความในมาตรา 5 โดยมีการเพิ่มเติมมาตรา 192 วรรค 3 ขึ้นมาใหม่ทั้งวรรค ดังนี้

“ในกรณีข้อแตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียด เช่น เกี่ยวกับเวลา หรือสถานที่กระทำความผิด หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ ทรัพย์ โจร โจร ทรัพย์ โจร และรับของโจร หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดโดยเจตนา กับประมาท มิให้ถือว่าต่างกันในเรื่องสาระสำคัญ เว้นแต่ จะปรากฏแก่ศาลว่าการที่ฟ้องผิดไปเป็นเหตุให้จำเลยหลงต่อสู้”

⁸ กุลพล พลวัน, “ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา,” วารสารอัยการ, ฉบับที่ 20, ปีที่ 2, น. 67-71 (สิงหาคม 2522).

ทั้งนี้ เจตนารมณ์ในการแก้ไขเพิ่มเติมก็คือ “...ส่วนการที่ศาลจะมีคำพิพากษานั้น สมควรกำหนดไว้ว่าถ้าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้อง เพียงรายละเอียดเกี่ยวกับเวลา หรือสถานที่กระทำความผิด หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ กรร โชก น้อ โกง ยักยอก และรับของ โจร หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดโดยเจตนา กับ ประมาท มิให้ถือว่าต่างกัน ในข้อสาระสำคัญอันจะเป็นเหตุให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติขึ้น”⁹

2.1.5 การแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 192 ครั้งที่ 3

การแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 192 ครั้งที่ 3 เป็นการแก้ไขโดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2532 การแก้ไขครั้งนี้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 192 วรรค 3 ดังนี้

“ในกรณีข้อแตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียด เช่น เกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่ กระทำความผิดหรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ กรร โชก รีดเอาทรัพย์ น้อ โกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอก รับของ โจร และทำให้เสียหาย หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดโดยเจตนา กับ ประมาท มิให้ถือว่าต่างกัน ในข้อสาระสำคัญ ทั้งนี้ให้ถือว่าข้อที่พิจารณาได้ความนั้นเป็นเรื่องเกินคำขอหรือเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ เว้นแต่จะปรากฏแก่ศาลว่าการที่ฟ้องผิดไปเป็นเหตุให้จำเลยหลงต่อสู แต่ทั้งนี้ศาลจะลงโทษจำเลยเกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่โจทก์ฟ้องไม่ได้”

จากการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวสามารถแยกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การยกตัวอย่างเพิ่มเติมเกี่ยวกับฐานความผิดที่ถือว่าเป็นข้อแตกต่างเพียงรายละเอียด เช่น ความผิดฐานรีดเอาทรัพย์ โกงเจ้าหนี้ และทำให้เสียหาย
2. เพิ่มเติมความที่ว่า “...ทั้งนี้ให้ถือว่าข้อที่พิจารณาได้ความนั้นเป็นเรื่องเกินคำขอหรือเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ...” และ
3. เพิ่มเติมความที่ว่า “...แต่ทั้งนี้ศาลจะลงโทษจำเลยเกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่โจทก์ฟ้องไม่ได้”

ทั้งนี้ เจตนารมณ์ในการแก้ไขเพิ่มเติมก็คือ “...เพื่อกำจัดปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการพิพากษาเกินคำขอ และเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาลุล่วงไปโดยเหมาะสมรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

⁹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 10)

2.2 แนวคำพิพากษาคดีของศาลฎีกา

2.2.1 มาตรา 192 วรรค 1

“ห้ามมิให้ศาลพิพากษา หรือสั่ง เกินคำขอ หรือที่มีได้กล่าวมาในฟ้อง” โดยสามารถแยกพิจารณาเป็นรายประเด็นได้ ดังนี้

2.2.1.1 ห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาหรือสั่งในข้อที่โจทก์มิได้กล่าวมาในฟ้อง

ห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาหรือสั่งในข้อที่โจทก์มิได้กล่าวมาในฟ้อง หมายถึง ศาลจะนำข้อเท็จจริงอื่นใดที่มีได้ปรากฏในคำฟ้องมาพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยมิได้ แม้ว่าความที่พิจารณาได้นั้นจะปรากฏชัดว่าจำเลยกระทำความผิดจริงดังที่พิจารณาได้ความนั้น เช่น

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยจำเลยรู้อยู่แล้วว่าโจทก์ไม่ได้กระทำความผิดฐานฉ้อโกง แต่ยังรับคำร้องทุกข์และดำเนินคดีแก่โจทก์เป็นเหตุให้โจทก์ถูกควบคุมตัวเป็นผู้ต้องหาทางพิจารณาได้ความว่าการที่โจทก์ถูกควบคุมตัวเนื่องจากจำเลยบ่ายเบี่ยงไม่ส่งคำร้องขอปล่อยตัวของโจทก์ ฉะนั้น การที่โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่าจำเลยปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ด้วยการบ่ายเบี่ยงละเลยไม่ส่งคำร้องขอประกันตัวของโจทก์ ศาลก็มีอาจพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความนั้นได้ เพราะเป็นข้อเท็จจริงนอกฟ้อง¹⁰

โจทก์บรรยายในฟ้องว่า จำเลยนำเมทแอมเฟตามีนเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยคำนวณสารบริสุทธิ์ได้ 3.06 กรัม และได้บรรยายฟ้องในข้อ 1 ข. ว่า จำเลยมิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนเท่านั้น แม้เมทแอมเฟตามีนอันเป็นของกลางจะคำนวณสารบริสุทธิ์ได้ 3.06 กรัม ซึ่งตาม พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษฯ มาตรา 15 วรรคสาม (2) ให้ถือว่าเป็นการนำเข้าเพื่อจำหน่ายก็ตาม แต่โจทก์มิได้บรรยายมาในฟ้องจึงไม่อาจลงโทษจำเลยฐานนำเมทแอมเฟตามีนเข้ามาในราชอาณาจักรได้ เพราะเป็นการพิจารณาพิพากษาเกินคำฟ้องของโจทก์¹¹

โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยขับรถด้วยความเร็วสูงเกินกว่า 100 กิโลเมตรต่อชั่วโมง แต่มิได้กล่าวอ้างว่าจำเลยขับรถเร็วเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ อันต้องห้ามตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2477 มาตรา 28 แม้คำขอท้ายฟ้องจะระบุมาตราดังกล่าวมาด้วย ศาลก็มิอาจพิจารณาพิพากษาคดีว่าจำเลยมีความผิดตามมาตรานั้นได้¹²

2.2.1.2 ห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีหรือสั่งเกินคำขอ

¹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1966/2548 (ประทุมใหญ่)

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1342/2550

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 470/2516

ห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีหรือสั่งเกินคำขอ หมายถึง แม้จะปรากฏข้อเท็จจริงดังที่กล่าวมาในฟ้อง แต่หากข้อเท็จจริงนั้นเป็นเรื่องเกินคำขอท้ายฟ้อง ศาลก็ไม่อาจพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยได้ เช่น

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานมิเฮโรอินผิดกฎหมายกับฐานเสพเฮโรอิน แต่คำขอท้ายฟ้องอ้างบทมาตราที่ขอให้ลงเพียงโทษฐานมิเฮโรอินผิดกฎหมาย มิได้อ้างบทลงโทษฐานเสพเฮโรอินมาด้วย ศาลจึงลงโทษจำเลยได้เพียงฐานมิเฮโรอินผิดกฎหมาย เท่านั้น และในกรณีที่ฟ้องของโจทก์มิได้อ้างเหตุกรรจ์ ศาลก็มีอาจลงโทษจำเลยได้ในเหตุกรรจ์นั้นได้¹³

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บ ทางพิจารณาได้ความว่าบาดแผลที่ได้รับนั้นถึงขนาดเป็นบาดเจ็บสาหัส ศาลคงพิจารณาพิพากษาได้เพียงความผิดฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บ เท่านั้น เพราะโจทก์มิได้มีคำขอท้ายฟ้องในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสมาด้วย¹⁴

อนึ่ง จากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวตามข้อ 2.2.1.1 และข้อ 2.2.1.2 แสดงให้เห็นว่า การบรรยายคำฟ้อง และคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ต้องสัมพันธ์กัน เพราะข้อเท็จจริงอื่นใดที่ผิดแผกแตกต่าง ไปจากคำฟ้องหรือคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ ศาลจะหยิบยกขึ้นมาพิพากษาลงโทษจำเลยนั้นไม่ได้ ดังคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 1077/2550 วินิจฉัยเกี่ยวกับหลักของมาตรา 192 ว่า “การที่มาตรา 192 วรรค 1 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พิพากษา หรือสั่งเกินคำขอ หรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง” เป็นการกำหนดกรอบอำนาจการพิจารณาพิพากษา หรือการมีคำสั่งชี้ขาดคดีของศาลไว้ 2 ประการ คือ ห้ามมิให้ศาลพิพากษาหรือสั่งเกินคำขอประการหนึ่ง กับห้ามมิให้ศาลพิพากษาหรือสั่งในข้อที่โจทก์มิได้กล่าวในฟ้อง อีกประการหนึ่ง ซึ่งศาลอยู่ในบังคับที่จะพิพากษาหรือสั่งเกินประการหนึ่งประการใดมิได้ และทั้งสองประการดังกล่าวเป็นเรื่องที่โจทก์จะต้องระบุในฟ้องตามมาตรา 158 (5) และ (6) ”

2.2.1.3 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี หรือสั่งเกินคำขอท้ายฟ้องในกรณีอื่นๆ

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี หรือสั่งเกินคำขอท้ายฟ้องในกรณีอื่นๆ สามารถแยกอธิบายเป็นรายประเด็นได้ ดังนี้

1) การขอให้เพิ่มโทษจำเลยฐานไม่ชัดหลาบ โจทก์ต้องบรรยายมาในคำฟ้อง หรือขอเพิ่มเติมก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ตามความในมาตรา 159 ดังนั้น หากมิได้มีการบรรยายมาในฟ้องและไม่มีคำขอให้เพิ่มเติมโทษมา แม้ศาลจะฟังข้อเท็จจริงว่ามีเหตุเพิ่มโทษตามกฎหมาย ศาล

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 43/2480, 880/2517 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2624/2541 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 257/2479 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1088/2502 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

ก็มีอาจพิจารณาพิพากษาคดีเพิ่มโทษจำเลยได้ เพราะเป็นการพิพากษาเกินคำขอ ตามมาตรา 192 วรรค 1¹⁵

2) การขอให้ปรับโทษต่อ เดิมที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานมาโดยตลอดว่า โจทก์ต้องบรรยายมาในฟ้อง หรือมีคำขอนับโทษต่อมาด้วย มิฉะนั้นแล้วศาลก็มีอาจพิจารณาพิพากษาคดีให้ปรับโทษต่อได้ เพราะเป็นการพิพากษาเกินคำฟ้องหรือคำขอท้ายฟ้อง ตามมาตรา 192 วรรค 1¹⁶

ปัจจุบัน กรณีการขอให้ปรับโทษต่อ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า กฎหมายมิได้บัญญัติว่าการขอให้ปรับโทษต่อจะต้องกล่าวมาในคำฟ้อง โจทก์จึงยื่นคำขอให้ปรับโทษต่อภายหลังได้¹⁷

3) การขอให้รับทรัพย์สิน ศาลจะมีคำสั่งให้รับของกลางได้ก็ต่อเมื่อโจทก์ได้บรรยายมาในฟ้อง หรือมีคำขอให้รับของกลางมาด้วย มิเช่นนั้นแล้วศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้รับทรัพย์สินนั้นไม่ได้¹⁸

4) การสั่งคืนของกลางแก่เจ้าของ แม้โจทก์จะมีได้มีคำขอเกี่ยวกับของกลางมาด้วยศาลก็ชอบที่จะสั่งคืนของกลางแก่เจ้าของได้¹⁹

5) การขอให้ปรับโทษที่รอการลงโทษ ศาลมีอำนาจในการพิจารณานำโทษจำคุกที่ศาลรอการลงโทษไว้ในคดีก่อนมาบวกเข้ากับโทษในคดีหลังได้ แม้โจทก์จะมีได้บรรยายฟ้องและมีคำขอให้ปรับโทษมาก็ตาม เพราะกรณีนี้มีใช้เป็นการพิพากษาเกินคำขอและไม่ใช้การเพิ่มเติมโทษจำเลย เพราะเป็นกรณีที่กฎหมายบังคับให้ศาลต้องดำเนินการตาม ป.อ.²⁰ มาตรา 58 หาใช้หน้าที่ของโจทก์ไม่²¹

¹⁵ ธานีศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 9), (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), น. 590.

¹⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 177/2484, 1643/2514, 2519/2534, 1847-1848/2541 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 2254-2256/2542 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

¹⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 4461-4462/2544 และคำพิพากษาฎีกาที่ 2003/2547 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

¹⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 647/2489, 269/2492, 485/2493, 892/2497, 1611/2500, 1140/2516, 2808/2516, 885/2518 (ประชุมใหญ่), 651/2521, 1950/2521, 5595/2530, 828/2534, 2961/2543 และคำพิพากษาฎีกาที่ 432/2545 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

¹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 539/2551

²⁰ ป.อ. ย่อมาจาก ประมวลกฎหมายอาญา

²¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1812/2540, 6916/2540, 1081/2544, 2143/2545, 1908/2547, 1925/2547 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 9161/2553 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

2.2.2 มาตรา 192 วรรค 2

“ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น เว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมีใช้ในข้อสาระสำคัญและทั้งจำเลยมิได้หลงต่อสู ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความนั้นก็” ซึ่งแนวคำพิพากษาคดีของศาลฎีกาตามความในวรรคนี้ ได้แก่ ฟ้องว่าจำเลยร่วมกันพยายามฆ่า ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกับผู้เสียหายร่วมชุลมุนต่อสู้กัน ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดี ลงโทษจำเลยฐานชุลมุนตามมาตรา 299 มิได้²² หรือฟ้องว่าจำเลย เล่นพนัน โดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ทางพิจารณาได้ความว่าเล่น โดยมีใบอนุญาตแต่เล่นเกินเวลา²³ หรือเล่นก่อนถึงเวลาในใบอนุญาต²⁴ หรือฟ้องว่าเล่นไพ่ตอง ทางพิจารณาได้ความว่าเล่นไพเซ่เซ็ก²⁵ ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้ศาลต้องยกฟ้อง เพราะถือว่าข้อเท็จจริงแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ

2.2.3 มาตรา 192 วรรค 3

“ในกรณีข้อแตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียด เช่น เกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดหรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์ น้อ โกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอก รับของโจร และทำให้เสียทรัพย์ หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดโดยเจตนา กับประมาท มิให้ถือว่าต่างกัน ในข้อสาระสำคัญ ทั้งนี้ให้ถือว่าข้อที่พิจารณาได้ความนั้นเป็นเรื่องเกินคำขอหรือเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ เว้นแต่จะปรากฏแก่ศาลว่าการที่ฟ้องผิดไปเป็นเหตุให้จำเลยหลงต่อสู แต่ทั้งนี้ศาลจะลงโทษจำเลยเกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่โจทก์ฟ้องไม่ได้”

จากบทบัญญัติที่กล่าวมานี้ กรณีใดจะถือว่าเป็นข้อแตกต่างในรายละเอียด อันจะทำให้ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยได้นั้น สามารถแยกพิจารณาเป็นรายประเด็น ได้ดังนี้

2.2.3.1 เวลา และสถานที่ที่กระทำความผิด

1) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลากระทำความผิด เดิมที่ก่อนการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 ศาลฎีกาได้วางหลักมาโดยตลอดว่าหากจำเลยไม่หลงต่อสู

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 290/2480 742/2481 740/2482 1889/2499 869/2482 2299/2518, 1923/2521 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1299/2532วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1544/2479

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 475-477/2488

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 492/2480

ศาลย่อมพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยได้²⁶ การหลงต่อสู้ในกรณีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลากระทำ ความผิดหากจำเลยต่อสู้และอ้างถิ่นที่อยู่ตามวันเวลาที่โจทก์ฟ้อง ถือว่าจำเลยหลงต่อสู้แล้ว²⁷

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในระยะแรกแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้เปลี่ยนไป กล่าวคือ ให้ถือว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลากระทำความคิดเป็นข้อเท็จจริงที่ต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญ ศาลจำต้องยกฟ้อง ถึงแม้ว่าจำเลยจะมีได้หลงต่อสู้ศาลก็จะพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยมิได้²⁸

อย่างไรก็ดี ในระยะต่อมาแม้จะก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 192 ครั้งที่ 2 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2522 ตามความในมาตรา 5 ศาลฎีกาก็ได้ผ่อนคลายความเคร่งครัดลง โดยให้ถือว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลากระทำความคิดมิให้ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในสาระสำคัญ และเมื่อจำเลยมิได้หลงต่อสู้ ศาลย่อมพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยได้²⁹

ปัจจุบัน ข้อถกเถียงในเรื่องข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลากระทำความคิดได้เป็นที่ยุติแล้วนับแต่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 192 ครั้งที่ 2 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2522 ตามความในมาตรา 5 โดยได้มีการเพิ่มเติมความในส่วน ของมาตรา 192 วรรค 3 ขึ้นมาใหม่ทั้งวรรค และในส่วนที่เกี่ยวกับเวลากระทำความคิด ได้บัญญัติว่า “ในกรณีข้อแตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียด เช่น เกี่ยวกับเวลา...มิให้ถือว่าต่างกัน ข้อสาระสำคัญ ...” ดังที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีของศาลฎีกา³⁰ ทั้งนี้ ความในวรรคนี้มีได้เป็นการบัญญัติ

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 381/ร.ศ. 121, 912/2463, 197/2464, 249/2465, 449/2469, 24/2470, 235/2471 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 859/2473 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 449/2469, 823/2469, 24/2470, 255/2470, 235/2471 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 859/2473 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 537/2479, 980/2479, 1199/2479, 502/2481, 562/2481, 725/2481, 639/2482, 128/2484, 443/2486, 565/2489 833/2495, 891/2499 (ประชุมใหญ่) และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2013/2500 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1309/2508, 1368/2509, 926/2510 (ประชุมใหญ่), 1255/2510, 93/2512, 247/2512, 553/2513, 1650/2515 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2195/2515 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1033/2524, 2000/2526, 8391/2544, 3333/2545 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8431/2547 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

หลักการขึ้นใหม่หากแต่เป็นเพียงออกมาเพื่อรับรองหลักการและแนวคำพิพากษาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเท่านั้น³¹

2) ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องเกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิด เดิมที่การบรรยายฟ้องเกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิดถือเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิดตามคำฟ้อง แตกต่างกับทางที่พิจารณาได้ความ ศาลต้องยกฟ้อง³² แม้ว่าสถานที่กระทำความผิดนั้นจะอยู่ใกล้เคียงกัน³³ หรืออยู่ในตำบลเดียวกันแต่ระบุสถานที่ผิด ก็ถือว่าเป็นกรณีข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้อง เป็นเหตุให้ศาลยกฟ้อง³⁴

ต่อมาแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาในกรณีดังกล่าว ได้วินิจฉัยผ่อนคลายความเคร่งครัดลง โดยให้ถือว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิด ไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญ และเมื่อจำเลยมิได้หลงต่อผู้ ศาลยอมพิพากษาลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความได้³⁵ จนนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 192 ครั้งที่ 2 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2522 ตามความในมาตรา 5 โดยมีกรเพิ่มเติมในส่วนของมาตรา 192 วรรค 3 ขึ้นมาใหม่ทั้งวรรค และและในส่วนที่เกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิด ได้บัญญัติว่า “ในกรณีข้อแตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียด เช่น...สถานที่กระทำความผิด หรือ ...มิให้ถือว่าต่างกัน ข้อสาระสำคัญ...” ซึ่งถือเป็นหลักที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน³⁶

2.2.3.2 ข้อแตกต่างเกี่ยวกับฐานความผิด

ข้อแตกต่างในฐานความผิด เช่น ฟ้องว่าจำเลยทำความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานชักยอดทรัพย์ ทางพิจารณาได้ความว่าเป็นการชักยอดทรัพย์ธรรมดา³⁷ หรือฟ้องฐานข่มขืนกระทำชำเราทางพิจารณาได้ความว่ากระทำอนาจาร³⁸ หรือ ฟ้องว่าปล้นทรัพย์ทางพิจารณาได้ความว่าชิงทรัพย์³⁹ ศาลยอมพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยได้

³¹ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 6). (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 158.

³² คำพิพากษาฎีกาที่ 1300/2479, 323/2483 และคำพิพากษาฎีกาที่ 898/2512 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

³³ คำพิพากษาฎีกาที่ 562/2481 และคำพิพากษาฎีกาที่ 725/2481 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

³⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 207-208/2486

³⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1576/2500, 940/2507, 1309/2508 และคำพิพากษาฎีกาที่ 356/2509

วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

³⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 875/2522

³⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 452/2484

³⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 345/2485

³⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1331/2493

2.2.3.3 ข้อแตกต่างในรายละเอียดตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของศาลที่ได้วินิจฉัยขยายหลักเพิ่มเติม

ข้อแตกต่างในรายละเอียดตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของศาลที่ได้วินิจฉัยขยายหลักเพิ่มเติม เช่น กรณีที่ทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งการกระทำตามฟ้องและที่พิจารณาได้ความเป็นทรัพย์อันเดียวกันเพียงแต่โจทก์ระบุเลขทะเบียนผิดพลาด⁴⁰ หรือจำนวนตัวทรัพย์ผิดไป⁴¹ หรือข้อแตกต่างนั้น เป็นเพียงการระบุชื่อเจ้าทรัพย์⁴² เพศ⁴³ หรืออายุ⁴⁴ ผิดไป หรือข้อแตกต่างเกี่ยวกับอาวุธที่ใช้⁴⁵ ตำแหน่งบาดแผล⁴⁶ หรือ วิธีการประทุษร้าย⁴⁷ เป็นต้น

2.2.4 มาตรา 192 วรรค 4

“ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงบางข้อดังกล่าวในฟ้อง และตามที่ปรากฏในทางพิจารณา ไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ ห้ามมิให้ศาลลงโทษจำเลยในข้อเท็จจริงนั้นๆ” ผู้เขียนขอยกตัวอย่างแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับความในวรรค 4 ดังนี้

2.2.4.1 กรณีที่มีการบรรยายข้อเท็จจริงมาในคำฟ้องแต่ไม่มีคำขอท้ายฟ้อง

กรณีที่มีการบรรยายข้อเท็จจริงมาในคำฟ้องแต่ไม่มีคำขอท้ายฟ้อง กล่าวคือ มีการบรรยายข้อเท็จจริงมาในคำฟ้องแล้ว และในทางพิจารณาก็ได้ความเช่นนั้น แต่คำฟ้องของโจทก์ไม่มีคำขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ เพราะแม้โจทก์จะนำสืบได้ความจริงตามฟ้อง ก็ไม่ผิดบทตามกฎหมายที่โจทก์กล่าวอ้าง ศาลต้องพิพากษายกฟ้องจะลงโทษจำเลยตามบทมาตราอื่นที่โจทก์มิได้ขอและมีได้ประสงค์ให้ลงโทษนั้นหาได้ไม่⁴⁸ ตามที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 779-780/2515

⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 62/2486 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1995/2518 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 460/2494 และคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 988/2551 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 875/2491

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 628/2537

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1331/2493, 486/2495, 1231/2496, 1609/2516 และ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1351/2539 วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 681/2487, 1658/2497 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6092/2553

วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน

⁴⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1231/2496 และคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 2768/2536 วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน

⁴⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 97/2484

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ โดยบรรยายฟ้องว่า จำเลยได้เข้าไปในโรงสุกรของกรมพลาธิการและบังอาจเอาเลือดสุกรไป แต่มิได้อ้างบทกฎหมายเรื่องบุกรุก ยังไม่พอแสดงได้ว่าโจทก์ประสงค์ให้ลงโทษฐานบุกรุก ศาลจะลงโทษจำเลยฐานบุกรุกไม่ได้⁴⁹

โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยขับรถชนผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าพนักงานจราจรและได้รับแจ้งเหตุให้สกัดจับจำเลย โดยผู้เสียหายได้ออกมายืนสกัดอยู่กลางถนนและให้สัญญาณมือให้จำเลยหยุดรถเพื่อจับกุมดำเนินคดี อันเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ แต่จำเลยพุ่งเข้าชนผู้เสียหายโดยมีเจตนาฆ่าเพื่อขัดขวางการจับกุม และคำขอท้ายฟ้องขอให้ลงโทษจำเลย ตาม ป.อ. มาตรา 289 ประกอบมาตรา 80 จึงแสดงให้เห็นได้ว่า โจทก์มิได้ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ ตาม ป.อ. มาตรา 138 วรรค 2 ด้วย จึงไม่อาจลงโทษในความผิดฐานนี้ได้⁵⁰

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยได้กระทำความผิด 2 ข้อหา คือ 1) ประกอบกิจการให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่าย วิดีทัศน์ โดยไม่ได้รับอนุญาต และ 2) ประกอบกิจการให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่าย ภาพยนตร์ โดยไม่ได้รับอนุญาต แต่มีคำขอให้ลงโทษจำเลยฐานประกอบกิจการให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่าย วิดีทัศน์ โดยไม่ได้รับอนุญาต เพียงข้อหาเดียว ย่อมแสดงให้เห็นว่าโจทก์มิได้ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยในข้อหาประกอบกิจการให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่าย ภาพยนตร์ โดยไม่ได้รับอนุญาต การที่ศาลพิพากษาคดีลงโทษจำเลยทั้ง 2 ข้อหา จึงเป็นการพิจารณาพิพากษาลงโทษในข้อเท็จจริงที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ต้องห้ามตามมาตรา 192 วรรค 4⁵¹

โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยปล้นโดยมีอาวุธปืน เจ้าพนักงานจับตัวได้พร้อมทั้งปืนและเครื่องกระสุนปืนซึ่งจำเลยมิได้ครอบครอง โดยไม่ได้รับอนุญาต แต่คำขอท้ายฟ้องของโจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยเฉพาะในความผิดฐานปล้น ไม่ได้อ้างบทมาตราตาม พระราชบัญญัติ อาวุธปืนฯ มาด้วย ดังนั้นแม้ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาจะได้รับความตามฟ้อง ก็จะไม่ลงโทษจำเลยตาม พระราชบัญญัติ อาวุธปืน ไม่ได้ เพราะโจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยฐานนี้⁵²

ทั้งนี้ กรณีที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ศาลยังได้ตีความให้หมายความรวมถึงกรณีที่โจทก์ชี้แจงว่ามาตราที่ขอมาท้ายฟ้องออกด้วย เพราะแสดงชัดว่าโจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ตามบทมาตราดังกล่าว⁵³

⁴⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 256/2485

⁵⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 3454/2543

⁵¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 3424/2553

⁵² คำพิพากษาฎีกาที่ 1126/2518

⁵³ คำพิพากษาฎีกาที่ 616/2489

2.2.4.2 กรณีที่ไม่มีการบรรยายข้อเท็จจริงมาในคำฟ้อง และไม่มีคำขอ

กรณีที่ไม่มีคำขอฟ้องชี้แจงข้อเท็จจริงมาในคำฟ้อง และไม่มีคำขอท้ายฟ้องซึ่งถือว่าเป็นเรื่อง
ที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ เช่น

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ ทางพิจารณาได้ความว่าเป็นการวิ่งราว
ทรัพย์ เมื่อโจทก์มิได้บรรยายถึงกริยาการฉกฉวยเอาซึ่งหน้าอันเป็นองค์ประกอบฐานวิ่งราวทรัพย์
และคำขอท้ายฟ้องโจทก์ก็มิได้ขอให้ลงโทษจำเลยฐานวิ่งราวทรัพย์ จึงไม่ใช่เรื่องที่โจทก์ประสงค์
ให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ ศาลคงลงโทษจำเลยได้เพียงฐานลักทรัพย์เท่านั้น⁵⁴
อย่างไรก็ตาม ในคำพิพากษาฎีกาที่ 2921/2541 และคำพิพากษาฎีกาที่ 6781/2543 มีความปรากฏว่า
ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ได้พิจารณาพิพากษาคดีให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์
ก่อนจะถูกแก้ไขโดยศาลฎีกาให้ลงโทษจำเลยเพียงความผิดฐานลักทรัพย์ เท่านั้น

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดตาม ป.อ. มาตรา 288, 290 และ ป.อ. มาตรา 297 แต่
ทางพิจารณาได้ความว่าเป็นชุลมุนต่อสู้กันระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป ตาม ป.อ. มาตรา 294
หรือ 299 แล้วแต่กรณี ศาลต้องพิพากษายกฟ้องของโจทก์เสีย เพราะถือว่าโจทก์มิได้ประสงค์ให้
ลงโทษจำเลยในความผิดฐานชุลมุน⁵⁵

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานมีอาวุธปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต ทาง
พิจารณาได้ความว่า จำเลยมีอาวุธปืนชำรุดไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต วินิจฉัยว่า
ข้อเท็จจริงที่ได้ความในทางพิจารณาไม่ใช่ข้อที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยฐานมีปืนชำรุด ต้อง
ยกฟ้อง⁵⁶

2.2.5 มาตรา 192 วรรค 5

มาตรา 192 วรรค 5 ได้บัญญัติว่า “ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามฟ้องนั้น โจทก์สืบสม แต่
โจทก์อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้”
โดยมีตัวอย่างแนวคำพิพากษาคดีของศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับความในวรรค 5 ดังนี้

⁵⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1088/2510, 1081/2511, 1446/2519, 831/2532 และคำพิพากษาฎีกาที่ 2921/2541
วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

⁵⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1180/2482, 1889/2499, 2097/2511, 2299/2518, 48/2528, 896/2515, 1923/2521
และคำพิพากษาฎีกาที่ 1229/2532 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

⁵⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 338/2491

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ ตาม ป.อ. มาตรา 340 โดยบรรยายฟ้องมาด้วยว่า จำเลยใช้ปืนยิงผู้ตายถึงแก่ความตาย ทางพิจารณาได้ความว่าการกระทำของจำเลยไม่มีความผิดฐานปล้นทรัพย์ ศาลลงโทษจำเลยตาม ป.อ. มาตรา 290 ได้⁵⁷

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทำผิดฐานชิงทรัพย์ ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยทำผิดฐานทำร้ายร่างกาย⁵⁸ หรือ ชูเจ็ญว่าจะทำร้ายร่างกาย ตาม ป.อ.มาตรา 309⁵⁹ เมื่อฟ้องของโจทก์ได้บรรยายว่าจำเลยได้ทำร้ายร่างกายผู้เสียหาย หรือการกระทำอันเป็นการชูเจ็ญมาแล้ว ศาลยอมพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยในความผิดนั้นได้

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยปลอมหนังสือสำคัญในราชการ ขอให้ลงโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 225 ทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยทำผิดเพียงฐานปลอมหนังสือราชการตาม กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 224 ซึ่งเป็นบทเบากว่า ศาลก็ชอบที่จะลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความได้⁶⁰

อนึ่ง จากแนวคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่ศาลจะปรับบทมาตรา ที่ถูกต้องเพื่อลงโทษจำเลยได้นั้น โทษที่จะลงต้องมีอัตราโทษที่เบากว่า หรือเท่ากันกับโทษที่ปรากฏในคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ แต่ทั้งนี้ ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 391/2509⁶¹ และคำพิพากษาฎีกาที่ 2459/2542⁶² ได้วินิจฉัยไปในทิศทางตรงกันข้าม โดยวินิจฉัยว่า ความในวรรค 5 เป็นข้อยกเว้นวรรค 1 ดังนั้น บทหนักซึ่งเป็นบทที่ถูกต้องจึงนำมาบังคับใช้เพื่อพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยได้

⁵⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 653/2519

⁵⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 168/2486

⁵⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1756/2509

⁶⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 125/2490

⁶¹ “โจทก์บรรยายฟ้องชัดเจนพอประกอบเป็นความผิด ตาม ป.อ. มาตรา 191 เพียงแต่คำท้ายฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม ป.อ. มาตรา 189 จึงเป็นการอ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ศาลจึงมีอำนาจวางบทและวางโทษตาม ป.อ. มาตรา 191 อันเป็นบทที่ถูกต้องได้ ตาม มาตรา 192 วรรค 5 ทั้งนี้ แม้โทษที่ลงนั้นจะมีอัตราโทษที่สูงกว่าคำขอของโจทก์ก็ตาม เพราะมาตรา 192 วรรค 5 เป็นข้อยกเว้นวรรคหนึ่ง จำเลยจะอ้างว่าเป็นการพิพากษาเกินคำขอไม่ได้” อ้างถึงใน คณิง ฎาไซย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 6), (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 164.

⁶² “โจทก์บรรยายฟ้องไว้แล้วว่า จำเลยผลิตเมทแอมเฟตามีน เพื่อจำหน่าย และโจทก์ก็สืบสมได้ตามที่โจทก์บรรยายมาในฟ้องแล้วที่โจทก์อ้างขอให้ลงโทษจำเลยตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 14 และมาตรา 85 แทนที่จะอ้างมาตรา 65 จึงเป็นกรณีที่โจทก์อ้างบทมาตราผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ ตามมาตรา 192 วรรค 5 ” อ้างถึงใน พิศิษฐ์ เทชะบำรุง, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 (พิมพ์ครั้งที่ 2), (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544), น. 122.

2.2.6 มาตรา 192 วรรค 6

มาตรา 192 วรรค 6 ได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้าความผิดตามที่ฟ้องนั้นรวมการกระทำหลายอย่าง แต่ละอย่างอาจเป็นความผิดได้อยู่ในตัวเอง ศาลจะลงโทษจำเลยในการกระทำผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่พิจารณาได้ความก็ได้” จากบทบัญญัติดังกล่าว มีแนวคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ แต่ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์⁶³ หรือลักทรัพย์⁶⁴ หรือทำร้ายร่างกาย⁶⁵ ศาลพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความนั้นได้ โดยให้เหตุผลว่า เพราะความผิดฐานปล้นทรัพย์รวมการกระทำหลายอย่าง ทั้งความผิดฐานชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ และความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ด้วย

ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ แต่ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดฐานลักทรัพย์⁶⁶ หรือทำร้ายร่างกาย⁶⁷ ศาลลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความนั้นได้

ฟ้องว่าจำเลยลักทรัพย์ที่ใช้สำหรับราชการ พิจารณาได้ความว่าจำเลยทำผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดา ลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความได้⁶⁸

ฟ้องว่าจำเลยพรากรผู้เยาว์โดยผู้เยาว์ไม่เต็มใจไปด้วย ตาม ป.อ. มาตรา 318 ทางพิจารณาได้ความว่าผู้เสียหายเต็มใจไปด้วยกับจำเลย อันเป็นความผิดตาม ป.อ. มาตรา 319 ซึ่งมีโทษเบากว่าศาลข่อมลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความนั้นได้⁶⁹

อย่างไรก็ตาม การที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยตามความในมาตรา 192 วรรค 6 นี้ได้ โจทก์จะต้องมีการบรรยายถึงการกระทำอันเป็นความผิดที่ถูกรวมไว้ด้วย มิฉะนั้นจะพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยมิได้⁷⁰

⁶³ คำพิพากษาฎีกาที่ 2161/2531 และคำพิพากษาฎีกาที่ 2275/2554 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

⁶⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1171-1172/2481, 427/2483 และคำพิพากษาฎีกาที่ 242/2529 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

⁶⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 282-283/2478, 113/2480, 1171-1172/2481, 472/2483, 494/2490, 2076/2530 และคำพิพากษาฎีกาที่ 575/2548 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

⁶⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 251/2482, 217/2496 และคำพิพากษาฎีกาที่ 2084/2537 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

⁶⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 168/2486, 379/2479, 2926/2529, 4441/2530, 4934/2545 และคำพิพากษาฎีกาที่ 3630/2550 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

⁶⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 817/2482

⁶⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 3104/2533, 740/2536, 4197/2547, 7820/2549 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1405/2553 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

⁷⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 575/2548

2.3 ความเห็นในทางตำรา

2.3.1 การบรรยายคำฟ้อง

การบรรยายฟ้องต้องบรรยายถึงการกระทำที่จำเลยได้กระทำให้ได้รับความตามทางสอบสวน และต้องยืนยันว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายอย่างไร การบรรยายฟ้องต้องบรรยายให้ชัดเจนที่สุด ให้จำเลยเข้าใจได้ว่าเขาได้กระทำอะไร อย่างไร และผิดกฎหมายอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้ถูกต้องกับหลักฟังความทุกฝ่าย กล่าวคือ เพื่อให้จำเลยได้กล่าวแก้ฟ้องได้อย่างถูกต้อง⁷¹

คำฟ้องสามารถแยกได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนเนื้อหา คือส่วนที่บัญญัติไว้ในมาตรา 158 (5) และ (6) นอกจากนั้นส่วนที่บัญญัติไว้ในมาตรา 158 เป็นส่วนรูปแบบ และในกรณีที่ฟ้องไม่ถูกรูปแบบ ศาลสามารถสั่งให้โจทก์แก้ไขให้ถูกต้องได้ แต่ฟ้องในส่วนเนื้อหา หากไม่ถูกต้องตามกฎหมายทำให้จำเลยไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดี ศาลต้องยกฟ้อง หรือไม่ประทับรับฟ้องนั้น⁷²

ทั้งนี้ การบรรยายฟ้องตามมาตรา 158 (5) นับว่ามีความสำคัญมากที่สุดกับคำฟ้องของโจทก์ ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่ความสมบูรณ์ของคำฟ้องหรือสาระสำคัญของความผิดที่ฟ้องกล่าวหาด้วยเหตุนี้จึงมีคำพิพากษาศาลฎีกาจำนวนไม่น้อยที่ศาลยกฟ้องเพราะความบกพร่องของโจทก์ในการบรรยายฟ้อง⁷³

ดังนั้น คำฟ้องจึงถือว่าเป็นกรอบในการดำเนินกระบวนการพิจารณาแก้คู่ความทุกฝ่ายในคดีรวมทั้งศาลซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วย กล่าวคือ โจทก์จะต้องถือคำฟ้องเป็นหลักในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย และจำเลยจะต้องถือคำฟ้องของโจทก์เป็นหลักในการต่อสู้คดี ในขณะที่เดียวกันศาลก็ต้องควบคุมให้โจทก์นำสืบพยานหลักฐานภายในกรอบแห่งคำฟ้องและคำให้การที่เกี่ยวข้องแก่ประเด็นแห่งคดีเท่านั้น พยานหลักฐานอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องแก่ประเด็น แม้พิสูจน์ได้ว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ศาลก็ไม่อาจหยิบยกขึ้นมาพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยได้ เพราะเกิดจากการนำสืบนอกประเด็น และเป็นการขัดต่อหลักการฟังความทุกฝ่าย อันเป็นการไม่ชอบด้วยมาตรา 192⁷⁴

2.3.2 ความเห็นเกี่ยวกับวัตถุแห่งคดี

โดยหลักแล้วขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลต้องอยู่ภายใต้วัตถุแห่งคดี ซึ่งความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็แตกต่างกันออกไป โดยสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 แนวความคิด ดังนี้

⁷¹ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 9), (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2561), น. 589.

⁷² เพิ่งอ้าง.

⁷³ คณิง ภาไชย, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 31, น. 19.

⁷⁴ ธานิศ เกศวพิทักษ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 15, น. 480.

แนวความคิดที่ 1 ความเห็นทางวิชาการ เห็นว่า วัตถุแห่งคดี คือ ข้อหา แต่ทั้งนี้ ข้อหา กับฐานความผิด ก็ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน เนื่องจากฐานความผิด คือ “เรื่อง” แต่ข้อหา คือ “เรื่องราว” จึงอาจให้ความหมายของข้อหาได้ว่า “ข้อหา คือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด”⁷⁵ ทั้งนี้ ในชั้นสอบสวน “ข้อหา หรือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหา” อาจยังไม่แน่นอน แต่เมื่อได้ยื่นฟ้องเป็นประการใดแล้ว “ข้อหา หรือการกระทำที่กล่าวในฟ้อง” ก็เป็นอันแน่นอน เพราะกฎหมายให้กล่าวในฟ้องถึง “การกระทำทั้งหลายที่ได้อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด” และ “การกระทำทั้งหลายที่ได้อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด” ก็จะเป็นวัตถุแห่งคดี กล่าวคือ ฟ้อง ก็เป็นวัตถุแห่งคดี ทำนองเดียวกับข้อหาในชั้นสอบสวน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ฟ้องเป็น ข้อหาในชั้นศาล และเป็นข้อที่ผู้กมัตศาลให้ต้องพิจารณาและพิพากษาภายในกรอบนั้น⁷⁶

อนึ่ง แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมความใน มาตรา 134⁷⁷ จาก “แจ้งข้อหาให้ (ผู้ต้องหา) ทราบ” เป็น “แจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ” เมื่อพิจารณาว่าบทบัญญัตินี้เป็นบทบัญญัติพื้นฐานสำคัญของหลักฟังความทุกฝ่าย กล่าวคือ จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อกล่าวหาได้ ก็หาทำให้บทบัญญัติใหม่นี้มีเนื้อหาใดเป็นพิเศษแตกต่างไปจากเดิมไม่ เพราะบุคคลจะแก้ข้อกล่าวหาได้ก็ต่อเมื่อเขาได้ทราบว่ามีการกล่าวหาเขาว่าเขาก่อการใดและการกระทำของเขาเป็นความผิดฐานใด⁷⁸

แนวความคิดที่ 2 ความเห็นของศาลฎีกา เห็นว่า วัตถุแห่งคดี คือ ฐานความผิด ดังจะเห็นได้จาก คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1250/2521 “หุ้นส่วนผู้จัดการยกยกทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ต่อมาผู้เสียหายได้ดำเนินการร้องทุกข์ และพนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อหาแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดฐานยกยกทรัพย์ โดยมีได้แจ้งข้อหาตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวเนื่องกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ พ.ศ. 2499 มาตรา 46 ในความผิดฐานทำงบุคคลเท็จจึงถือไม่ได้ว่ามีการสอบสวนความผิดฐานนี้แล้ว อัยการจึงไม่อาจฟ้องในความผิดฐานทำงบุคคลเท็จได้”

⁷⁵ คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 71*, น. 235-236, และ โปรดดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1250/2521 “หุ้นส่วนผู้จัดการยกยกทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนจำกัด พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาฐานยกยก ไม่ได้แจ้งข้อหาตาม พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวเนื่องกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ พ.ศ. 2499 มาตรา 46 ฐานทำงบุคคลเท็จ ถือไม่ได้ว่ามีการสอบสวนความผิดฐานนี้แล้ว อัยการฟ้องฐานนี้ไม่ได้”

⁷⁶ คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 71*, น.589.

⁷⁷ มาตรา 134 แก้ไขโดยมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547

⁷⁸ คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 71*, น. 235.

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ศาลฎีกาไม่ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดของจำเลย แต่กลับเน้นไปที่ฐานความผิด และยังได้อธิบายขยายไปถึงว่า วัตถุประสงค์ คือ การแจ้งฐานความผิดไม่ใช่การแจ้งว่าการกระทำของจำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นการกระทำผิด

2.3.3 ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ตามความในมาตรา 192

ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ตามความในมาตรา 192 สามารถแยกอธิบายเป็นรายกรณีได้ ดังนี้

2.3.3.1 กรณีตามความใน วรรค 1

หลักห้ามมิให้พิพากษาหรือสั่งเกินคำขอ ตามความในมาตรา 192 วรรค 1 กฎหมายห้ามมิให้พิพากษาหรือสั่งเกินคำขอหรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง ข้อนี้เป็นข้อสำคัญที่สุด และเป็นหลักใหญ่ที่ได้รับนับถือมาแล้วในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้ก่อนประมวลฯ และเป็นหลักบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนานาประเทศด้วย เหตุผลก็คือว่า คดีอาญานั้นเป็นคดีซึ่งให้โทษจำเลยเกี่ยวกับอิสระภาพและชีวิต ศาลจึงไม่พึงค้ำยื้อยื่นให้นอกไปจากที่โจทก์ร้องขอมา จะให้โทษแก่จำเลยก็โดยเฉพาะแต่ภายในวงกรอบแห่งคำขอของโจทก์เท่านั้น⁷⁹

อย่างไรก็ดี หากปรากฏว่าฟ้องของโจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยในสถานที่เบากว่าที่พิจารณาได้ความนั้น ย่อมถือว่าโจทก์มีเหตุผลของโจทก์เองที่ฟ้องมาเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโจทก์ในคดีอาญาที่เป็นพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้กล่าวหาในนามของรัฐหรือแทนรัฐย่อมมีสิทธิในการใช้ดุลพินิจที่จะฟ้องผู้กระทำผิดในสถานที่หนักหรือเบาได้ตามที่เห็นสมควร และศาลยุติธรรมก็จะไม่ล่วงเลยเข้าไปพิจารณาปัญหาข้อนี้เสียเอง คงใช้อำนาจหน้าที่วินิจฉัยไปตามคำกล่าวหาของโจทก์ และข้อต่อสู้ของจำเลยเท่านั้น และศาลจะรักษาสถานะนี้ตลอดไป แม้ว่าคำฟ้องหรือคำขอของโจทก์เกิดความบกพร่องหรือผิดพลาดในปัญหาข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายบางประการ ทำให้จำเลยถูกกล่าวหาน้อยไปหรือผิดจากความเป็นจริง⁸⁰

อนึ่ง หากแยกพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะพบว่า มาตรา 192 วรรค 1 เป็นการวางหลักการใหญ่โดยกำหนดกรอบในการพิพากษาคดีของศาลไว้ 2 กรอบ คือ (1) ศาลจะพิพากษาเกินคำขอไม่ได้ และ (2) ศาลจะพิพากษาในข้อที่โจทก์มิได้กล่าวในฟ้องไม่ได้ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับหลักเกณฑ์การบรรยายฟ้องตามมาตรา 158 (5) และ (6) อย่างแยกไม่ออก ทั้งนี้ เพราะการบรรยายฟ้องตามมาตรา 158 (5) ต้องบรรยาย “การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยกระทำ

⁷⁹ ศัญญา ธรรมศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3 ถึงภาค 7 มาตรา 172-267 (พิมพ์ครั้งที่ 6). (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530), น. 212.

⁸⁰ คณิง ภาไชย, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 31, น. 149.

ความผิด” ซึ่งก็คือข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดที่โจทก์ต้องกล่าวมาในฟ้องนั่นเอง ส่วนมาตรา 158 (6) ฟ้องต้องระบุ “อ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด” ซึ่งก็คือสาระสำคัญในส่วนคำขอท้ายฟ้องที่โจทก์ต้องอ้างมาตราที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยนั่นเอง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วในการสืบพยานของโจทก์ การต่อสู้คดีของจำเลย และการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลย่อมถูกจำกัดขอบเขตหรือกรอบการดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้เพียงเท่าที่โจทก์กล่าวบรรยายฟ้องไว้แล้ว เท่านั้น ส่วนความในวรรคต่อๆ มา ก็จะเป็นบทผ่อนคลายความเคร่งครัดของข้อห้ามตามความในมาตรา 192 วรรค 1⁸¹

2.3.3.2 กรณีตามความใน วรรค 2

ความในวรรค 2 ที่บัญญัติให้ศาลยกฟ้อง เป็นเพียงผลต่อเนื่องของมาตรา 192 วรรค 1 เท่านั้น เพราะหากเป็นข้อเท็จจริงต่างจากฟ้องตามวรรค 2 ย่อมเป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์มิได้กล่าวไว้ในคำฟ้องนั่นเอง การที่ได้บัญญัติความในวรรค 2 กล่าวซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ก็เพื่อจะได้วางหลักการที่เป็นข้อยกเว้นต่อไปว่า ให้ศาลมีอำนาจที่จะลงโทษตามข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความซึ่งแตกต่างจากฟ้องได้ หากปรากฏว่า (1) ข้อแตกต่างนั้นมีใช่ข้อสาระสำคัญ และ (2) จำเลยมิได้ลงต่อสู้ ทั้งนี้ การที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามความในวรรคนี้ได้ เงื่อนไขทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น ต้องประกอบกันครบถ้วนจึงจะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 192 วรรค 2⁸²

2.3.3.3 กรณีตามความใน วรรค 3

ตามความในวรรค 3 ได้มีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการบัญญัติกฎหมายตามความในวรรคนี้ ว่าเป็นการบัญญัติเพื่อเป็นข้อยกเว้นความในมาตรา 192 วรรคใดบ้าง โดยสามารถแยกพิจารณาออกเป็น 2 แนวความคิดได้ ดังนี้

แนวความคิดที่ 1 เห็นว่าความในวรรคนี้เป็นข้อยกเว้นของวรรค 2 ฉะนั้น ในการพิจารณาคดีของศาล แม้จะปรากฏว่าข้อเท็จจริงในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องก็ตาม หากแตกต่างกันเพียงรายละเอียด ต้องถือว่าไม่ใช่สาระสำคัญ ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฟ้องได้ เว้นแต่จำเลยจะลงต่อสู้⁸³

แนวความคิดที่ 2 เห็นว่า มาตรา 192 วรรค 3 ไม่ได้เป็นการยกเว้นหรือผ่อนคลายความเคร่งครัดเฉพาะแต่ มาตรา 192 วรรค 2 เท่านั้นไม่ หากแต่ยังเป็นข้อยกเว้นเพื่อผ่อนคลายความเคร่งครัดในมาตรา 192 วรรค 1 และวรรค 4 ด้วย ทั้งนี้ ก็โดยเจตนารมณ์เพื่อให้ศาลมีอำนาจ

⁸¹ ธานีศ เกศวพิทักษ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 15, น. 482-485.

⁸² เพิ่งอ้าง, น. 491-492.

⁸³ สัตยญา ธรรมศักดิ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 79, น. 378.

พิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความนั้นได้ เว้นแต่การที่ฟ้องผิดไปนั้นเป็นเหตุให้จำเลยหลงต่อสู้⁸⁴

อย่างไรก็ตาม ความในวรรค 3 มิได้ยกเว้นแต่เฉพาะรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งมีได้ยกเว้นในความผิดเท่าที่ระบุชื่อฐานไว้เท่านั้น เพราะความที่บัญญัติไว้เป็นข้อความที่ตามหลังคำว่า “เช่น” ฉะนั้น รายละเอียดในเรื่องอื่นจึงยังมีอยู่ เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้อง และความผิดทางอาญาฐานอื่นอีกด้วย⁸⁵ กับทั้ง ความในวรรคนี้มีได้เป็นการบัญญัติหลักการขึ้นใหม่หากแต่เป็นเพียงออกมาเพื่อรับรองหลักการและแนวคำพิพากษาคดีของศาลฎีกาเท่านั้น⁸⁶

เมื่อวิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่า แนวความคิดทั้ง 2 ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ได้มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันกล่าวคือ ศาลจะลงโทษจำเลยเกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่โจทก์ฟ้องไม่ได้ คงทำได้เพียงปรับบทความผิดตามที่พิจารณาได้ความ เท่านั้น

2.3.3.4 กรณีตามความใน วรรค 4

ความใน วรรค 4 แตกต่างกับ วรรค 2 ในประการสำคัญที่ว่า ในวรรค 2 นั้นข้อเท็จจริงที่ฟ้องกับที่พิจารณาต่างกัน แต่ในวรรค 4 ไม่ต่างกัน เพราะข้อเท็จจริงก็สืบได้ตามฟ้องอยู่แล้ว แต่ปรากฏด้วยเหตุผลว่า ไม่ใช่เรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษก็ลงโทษจำเลยไม่ได้⁸⁷

ในขณะเดียวกัน ความในวรรค 4 เป็นการขยายความในวรรค 1 ซึ่งควรอยู่ในหลักที่ว่าคำพิพากษาจะต้องไม่เกินคำขอของโจทก์ เพราะความในวรรคนี้เป็นกรณีที่โจทก์ได้กล่าวข้อเท็จจริงบางข้อไว้ในฟ้องแล้ว และทางพิจารณาก็ได้ความเช่นนั้น ซึ่งข้อเท็จจริงนั้นอาจเป็นความผิดอีกฐานหนึ่ง นอกเหนือจากความผิดอันเป็นประธานที่โจทก์ฟ้องเข้ามา แต่เมื่ออ่านคำฟ้องทั้งหมดประกอบเข้ากันแล้วเข้าใจได้ว่า โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษในความผิดอีกฐานหนึ่งนั้น⁸⁸

อย่างไรก็ดี ศาลมิได้จำกัดความหมายแต่เพียงที่กล่าวมาเท่านั้น แต่ได้วินิจฉัยเป็นทำนองว่า ข้อเท็จจริงซึ่งควรจะเป็นความผิดอีกฐานหนึ่งนั้น โจทก์มิได้กล่าวในฟ้อง แต่เพียงปรากฏข้อเท็จจริงในชั้นพิจารณา ศาลจึงลงโทษจำเลยในความผิดอีกฐานหนึ่งนั้นไม่ได้ ความหมายนี้จึง

⁸⁴ ธานีศ เกศวพิทักษ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 15*, น. 497-498.

⁸⁵ คณิง ภาไชย, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 31*, น. 159.

⁸⁶ เพิ่งอ้าง, น. 158.

⁸⁷ สัตยญา ธรรมศักดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 79*, น. 385.

⁸⁸ “เช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเข้าไปในบ้านของผู้เสียหายแล้วทำร้ายร่างกายผู้เสียหายขอให้ลงโทษจำเลยฐานทำร้ายร่างกาย แต่โจทก์มิได้ฟ้องขอให้ลงโทษฐานบุกรุกด้วย ฉะนั้น แม้การนำสืบของโจทก์จะได้ความเช่นนั้น ศาลก็ลงโทษจำเลยฐานบุกรุกไม่ได้”

ใกล้เคียงกับความหมายของ “ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้อง” ตามความในวรรค 2 และวรรค 3 การวินิจฉัยในแนวนี้นี้จึงยากที่จะเห็นความแตกต่างระหว่าง “ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้อง” ตามวรรค 2 และวรรค 3 กับ “ข้อที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ” ตามความในวรรค 4

อนึ่ง การค้นหาเจตนารมณ์ของคำฟ้องว่า ความผิดที่พิจารณาได้ความนั้นเป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยหรือไม่ โดยปกติก็จะต้องพิจารณาจากข้อที่โจทก์บรรยายฟ้องและมีคำขอให้ลงโทษตามมาตรา 158 (5) และ (6) เป็นสำคัญ⁸⁹

2.3.3.5 กรณีตามความในวรรค 5

กรณีตามความในวรรคนี้ ได้มีแนวความคิดที่แตกต่างกันออกไปอย่างสิ้นเชิงโดยสามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

แนวความคิดที่ 1 เห็นว่ากรณีตามวรรคนี้เป็นกรณีที่โจทก์บรรยายฟ้องครบถ้วนแล้ว ทั้งนำสืบข้อเท็จจริงได้ตามฟ้องด้วย แต่ในส่วนของคำขอท้ายฟ้อง โจทก์บกร่องตรงที่อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิดไป ดังนั้น ศาลย่อมปรับบทลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้แต่อย่างไรก็ตามการที่ศาลจะลงโทษจำเลยตามบทมาตราที่ถูกต้องได้อัตราโทษที่จะลงแก่จำเลยนั้นต้องไม่หนักกว่าโทษตามที่โจทก์ขอ เพราะมีเช่นนั้นแล้วจะเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำขอตามความในมาตรา 192 วรรค 1⁹⁰

แนวความคิดที่ 2 เห็นว่า กรณีตามความในวรรค 5 นี้ ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ แม้ฐานความผิดที่ถูกต้องนั้น จะมีอัตราโทษหนักกว่าความผิดซึ่งโจทก์ได้ฟ้อง เป็นต้นว่า “โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทั้งสามสมคบกันใช้อาวุธปืนขู่ข่มขู่บังคับให้ผู้เสียหายส่งให้ซึ่งทรัพย์สินอันเป็นความผิดฐานร่วมกันทำการปล้นทรัพย์ แต่โจทก์ระบุฐานความผิดเป็นชิงทรัพย์ เช่นนี้ ต่อมาในชั้นพิจารณาโจทก์นำสืบข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยกับพวกกระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์จริง ศาลก็มีอำนาจพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดฐานปล้นทรัพย์ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ถูกต้องได้ ไม่เป็นการขัดต่อมาตรา 192 วรรค 1 แต่อย่างใด”⁹¹

2.3.3.6 กรณีตามความใน วรรค 6

ความในวรรค 6 มีความหมายว่า ถ้าโจทก์ฟ้องจำเลยว่ากระทำความผิดฐานหนึ่ง ซึ่งตามลักษณะความผิดนั้นรวมการกระทำหลายอย่างเข้าด้วยกัน และแต่ละอย่างอาจเป็นความผิดได้ใน

⁸⁹ ธานิส เกศวพิทักษ์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 15*, น. 543.

⁹⁰ สัตยญา ธรรมศักดิ์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 79*, น. 404-405. โปรดคุณ หนึ่ง ภาไชย, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 31*, น. 163.

⁹¹ พิสิษฐ์ เทศะบำรุง, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544), น. 121.

ตัวเอง แม้ทางพิจารณา โจทก์ไม่สามารถนำสืบการกระทำของจำเลยให้เห็น ได้เต็มตามฟ้อง แต่การกระทำของจำเลยเท่าที่นำสืบได้เป็นความผิดอย่างหนึ่ง ดังนี้ศาลย่อมลงโทษในความผิดที่จำเลยกระทำนั้นได้⁹²

2.4 สถานการณ์ปัญหาของขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

2.4.1 การบรรยายฟ้อง

การบรรยายฟ้องตามหลักวิชาแล้ว พนักงานอัยการ หรือ โจทก์ ต้องบรรยายฟ้องให้ชัดเจนที่สุด เพื่อให้จำเลยเข้าใจได้ว่าเขาได้กระทำความผิดอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้จำเลยเข้าใจ ข้อหา หรือการกระทำ ที่เขาถูกกล่าวอ้างว่าได้กระทำความผิด และต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่การบรรยายฟ้องของพนักงานอัยการในปัจจุบันหาได้กระทำเช่นนั้นไม่ คงบรรยายฟ้องเพียงเพื่อให้ครบองค์ประกอบแห่งความผิดเท่านั้น กล่าวคือ เป็นบรรยายฟ้องเพียงสั้นๆ โดยการปรับบทความผิดให้เข้ากับข้อเท็จจริงเพียงสั้นๆ เท่านั้น

2.4.2 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่จะเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาเกินคำฟ้อง ซึ่งในเรื่องวัตถุประสงค์ ได้มีการให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ความหมายที่แตกต่างกันนี้ ส่งผลต่อหลักการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล และความหมายของวัตถุประสงค์ที่ยึดถือกันในปัจจุบันก็คือ ฐานความผิด ผลจากการแปลความดังกล่าว ทำให้ความผิดฐานอื่นที่จำเลยไม่ได้ถูกฟ้องมาในคดีนี้ซึ่งเกิดจากการกระทำกรรมเดียว ศาลก็ไม่อาจหยิบยกขึ้นมาพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อลงโทษจำเลยได้ เพราะถือว่าเป็นเรื่องนอกฟ้องนอกประเด็น

2.4.3 ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง

สืบเนื่องมาจาก ทั้งแนวคำพิจารณาพิพากษาคดีของศาล⁹³ ตลอดจนความเห็นในทางตำรา⁹⁴ คำฟ้องไม่ควรเป็นกรอบในการกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากแต่ควรเป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาลเท่านั้น แต่ที่ผ่านมามองเห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่แล้วการบรรยายคำฟ้องมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ถึงขนาดว่าข้อเท็จจริงอื่นใดที่นอนเนื่องจากที่กล่าวมาในคำฟ้อง แม้จะพิจารณาความได้ว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ก็มีอาจจะพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยตามความจริงที่พิจารณาได้ ทำให้โทษที่จำเลยได้รับไม่ได้สัดส่วนกับความชั่วที่เขาได้

⁹² คณิต ฤไชย, *ฮ้างแล้ว เจริญรกรกที่ 31*, น. 165.

⁹³ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.1.1-2.2.1.2

⁹⁴ โปรดดู หัวข้อที่ 2.3.1

กระทำลง หรือในบางกรณีอาจจะถึงขนาดที่ศาลต้องพิจารณาพิพากษาคดียกฟ้องจำเลยให้หลุดพ้นจากความผิดไป ซึ่งเหตุแห่งการหลุดพ้นความผิดดังกล่าวอาจเกิดจากการเล่นสำนวนหนังสือ หรือเกิดจากเหตุผลทางเทคนิค หรือเพราะความบกพร่องของโจทก์ในการบรรยายฟ้อง

ทั้งนี้ หากยังคงดำรงแนวทาง ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องในลักษณะนี้ต่อไป⁹⁵ กล่าวคือ คำฟ้องถือเป็นขอบเขตในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล โดยเคร่งครัด ซึ่งการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องในลักษณะนี้ ย่อมเป็นการขัดต่อหลักการพื้นฐานของการดำเนินคดีอาญาโดยสิ้นเชิง เพราะโดยหลักแล้วการรักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของรัฐ ตามหลักนิติรัฐ ซึ่งวิธีการหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย คือ การค้นหาความจริงว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น อันเป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยและใครเป็นผู้กระทำ แล้วดำเนินการลงโทษผู้ที่กระทำการนั้น เพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวกลับมาทำลายความสงบเรียบร้อยซ้ำอีก (Special Prevention) และป้องกันมิให้ผู้อื่นในสังคมเลียนแบบการกระทำนั้น (General Prevention)

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงนำไปสู่ประเด็นที่ว่า หลักการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องประเภทใดจึงจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2.4.4 ปัญหาของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง หรือเกินคำขอ

ปัญหาของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง ตามความในมาตรา 192 วรรค 1 สามารถแยกพิจารณาได้เป็นรายกรณี ดังนี้

2.4.4.1 ห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาหรือสั่งในข้อที่โจทก์มิได้กล่าวมาในฟ้อง

ห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาหรือสั่งในข้อที่โจทก์มิได้กล่าวมาในฟ้อง⁹⁶ กล่าวคือ ศาลจะนำข้อเท็จจริงอื่นใดที่มีได้บรรยายมาในคำฟ้องมาใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเพื่อลงโทษจำเลยมิได้ แม้ความนั้นจะปรากฏชัดว่าจำเลยได้กระทำความผิดก็ตาม จากหลักดังกล่าวก็ให้เกิดผลในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ดังนี้

โจทก์บรรยายในฟ้องว่า จำเลยนำเมทแอมเฟตามีนเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาต โดยคำนวณสารบริสุทธิ์ได้ 3.06 กรัม และได้บรรยายฟ้องในข้อ 1 ข. ว่า จำเลยมิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนเท่านั้น ทั้งนี้ แม้เมทแอมเฟตามีนอันเป็นของกลางจะคำนวณสารบริสุทธิ์ได้ 3.06 กรัม ซึ่งตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ มาตรา 15 วรรคสาม (2) ให้ถือว่าเป็นการนำเข้าเพื่อจำหน่ายก็ตาม แต่โจทก์มิได้บรรยายมาในฟ้องจึงไม่อาจ

⁹⁵ การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องในประเทศไทย เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง โดยสมบูรณ์ทั้งนี้ จะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไปในบทที่ 3

⁹⁶ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.1.1 และหัวข้อที่ 2.3.3.1

ลงโทษจำเลยฐานนำเมทแอมเฟตามีนเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อจำหน่ายได้ เพราะเป็นการพิจารณาพิพากษาเกินคำฟ้องของโจทก์⁹⁷

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยจำเลยรู้อยู่แล้วว่าโจทก์ไม่ได้กระทำความผิดฐานฉ้อโกง แต่ยังรับคำร้องทุกข์และดำเนินคดีแก่โจทก์เป็นเหตุให้โจทก์ถูกควบคุมตัวเป็นผู้ต้องหาทางพิจารณาได้ความว่าการที่โจทก์ถูกควบคุมตัวเนื่องจากจำเลยบ้ายเบี่ยงไม่สั่งคำร้องขอปล่อยตัวของโจทก์ ฉะนั้น การที่โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่าจำเลยปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ด้วยการบ้ายเบี่ยงละเลยไม่สั่งคำร้องขอประกันตัวของโจทก์ ศาลก็มีอาจพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความนั้นได้ เพราะเป็นข้อเท็จจริงนอกฟ้อง⁹⁸

2.4.4.2 ห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำขอ

ห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำขอ⁹⁹ กล่าวคือ แม้โจทก์ได้บรรยายคำฟ้องมาโดยละเอียดแล้ว แต่หากไม่มีคำขอท้ายฟ้อง หรือ มีคำขอท้ายฟ้องแล้ว แต่โทษที่จะลงแก่จำเลยนั้น มีอัตราโทษที่สูงกว่าคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ ศาลก็ไม้อาจพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความนั้นได้ จากหลักดังกล่าวก็ให้เกิดผลในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ดังนี้

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานมิเฮโรอื่นผิดกฎหมายและฐานเสพเฮโรอื่น แต่คำขอท้ายฟ้องอ้างบทมาตราที่ขอให้ลงเพียงโทษฐานมิเฮโรอื่นผิดกฎหมาย มิได้อ้างบทลงโทษฐานเสพเฮโรอื่นมาด้วย ศาลจึงลงโทษจำเลยได้เพียงฐานมิเฮโรอื่นผิดกฎหมายเท่านั้น และในกรณีที่ฟ้องของโจทก์มิได้อ้างเหตุกรรจ์ ศาลก็มีอาจลงโทษจำเลยได้ในเหตุกรรจ์นั้นได้¹⁰⁰

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บ ทางพิจารณาได้ความว่าบาดแผลที่ได้รับนั้นถึงขนาดเป็นบาดเจ็บสาหัส ศาลคงพิจารณาพิพากษาได้เพียงความผิดฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บเท่านั้น เพราะ โจทก์มิได้มีคำขอท้ายฟ้องในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสมาด้วย¹⁰¹

จากคำพิพากษาฎีกาของศาลตามหัวข้อที่ 2.4.4.1 และหัวข้อที่ 2.4.4.2 ดังที่ได้ยกมาเพื่อประกอบการพิจารณาดังกล่าวข้างต้นคงไม่ใช่กรณีเดียวที่ปรากฏให้เห็นเป็นแน่แท้ เพราะกรณี

⁹⁷ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.1.1 คำพิพากษาฎีกาที่ 1342/2550

⁹⁸ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.1.1 คำพิพากษาฎีกาที่ 1966/2548 (ประชุมใหญ่)

⁹⁹ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.1.2 และหัวข้อ 2.3.3.1

¹⁰⁰ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.1.2 คำพิพากษาฎีกาที่ 43/2480, 880/2517 และคำพิพากษาฎีกาที่ 2624/2541

วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

¹⁰¹ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.1.2 คำพิพากษาฎีกาที่ 257/2479 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1088/2502

วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

ดังกล่าวได้ถือเป็นแนวทางการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ฉะนั้น ข้อเท็จจริงอื่นใดในทางพิจารณาคดีที่ปรากฏขึ้นนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในการบรรยายฟ้อง และคำขอท้ายฟ้องของโจทก์แล้ว ศาลก็อาจพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยได้ แม้ความนั้นจะพิสูจน์เป็นที่ยุติแล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง เพราะถือเป็นเรื่องนอกฟ้องนอกประเด็น หรือเป็นเรื่องเกินคำขอ อันเป็นการขัดต่อหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือเกินคำขอ ตามความในวรรค 1

จากสถานการณ์ของปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากความรับผิดชอบที่เขาได้ก่อให้เกิดขึ้น หรือได้รับโทษไม่สอดคล้องกับความชั่วที่เขาได้กระทำลงไป อันเกิดจากเหตุผลทางเทคนิค ความผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ หรือการเล่นสำนวนหนังสือ เป็นเหตุให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลไม่สอดคล้องกับความผิดและความชั่วที่จำเลยได้กระทำลงไป หากเป็นเช่นนี้ สืบไปกฎหมายที่ถือเป็นเครื่องมือในการดำเนินความยุติธรรมให้คนในสังคม อาจจะเป็นเพียงเครื่องมือที่เอื้อประโยชน์เฉพาะแต่บุคคลบางคนหรือบางกลุ่มเท่านั้น

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงจำเป็นต้องหาขอบเขตอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลว่ามีขอบเขตที่กว้างหรือแคบเพียงใด โดยอาศัยหลักการใดมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ต่อไป

2.4.4.3 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี หรือสั่งเกินคำขอท้ายฟ้องในกรณีอื่นๆ

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี หรือสั่งเกินคำขอท้ายฟ้องในกรณีอื่นๆ ตามความใน มาตรา 192 วรรค 1¹⁰² นี้ ยังมีประเด็นที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติม คือ การที่ศาลได้พิจารณาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอให้เพิ่มโทษจำเลยฐานไม่เจ็ดหลาย การขอให้ปรับโทษต่อ การขอให้ริบทรัพย์สิน การขอให้ปรับโทษที่รอการลงโทษ และการสั่งคืนของกลางให้แก่เจ้าของ สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1) การกระทำอยู่ในวัตถุแห่งคดีเดียวกันแต่ได้รับการพิจารณาที่แตกต่างกัน

กรณีแรก “การขอให้ริบทรัพย์สิน” โจทก์จะต้องบรรยายมาในฟ้อง หรือมีคำขอท้ายฟ้อง ศาลจึงจะพิจารณาพิพากษาคดีให้ได้

กรณีที่สอง “การสั่งคืนของกลางให้แก่เจ้าของ” แม้มิได้บรรยายมาในฟ้อง หรือ มีคำขอท้ายฟ้องศาลก็ชอบที่จะสั่งให้ได้

2) การกระทำคนละวัตถุแห่งคดีเดียวกัน แต่ได้รับการพิจารณาที่แตกต่างกัน

กรณีแรก “ขอให้เพิ่มโทษจำเลยฐานไม่เจ็ดหลาย” โจทก์จะต้องบรรยายมาในฟ้อง หรือ มีคำขอท้ายฟ้อง ศาลจึงจะพิจารณาพิพากษาคดีให้ได้ เช่น

¹⁰² โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.1.3

กรณีที่สอง “การขอให้บวกลงโทษที่รอการลงโทษ และการขอให้ปรับโทษต่อ” แม้มิได้บรรยายมาในฟ้อง หรือ มีคำขอท้ายฟ้องศาลก็ชอบที่จะสั่งให้ได้ เช่น การขอให้บวกลงโทษที่รอการลงโทษ และการขอให้ปรับโทษต่อ

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ที่อยู่ในวัตถุแห่งคดีเดียวกัน เหตุใดจึงได้รับการพิจารณาที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกันการกระทำคนละวัตถุแห่งคดีเดียวกันก็ได้รับการพิจารณาที่แตกต่างกันเหมือนกัน ซึ่งประเด็นที่ต้องพิจารณาในกรณีนี้คงเป็นเรื่องที่ต้องหาความหมายในการกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลว่าคืออะไร และมีขอบเขตกว้างหรือแคบเพียงใด

2.4.5 ปัญหาเกี่ยวกับหลักข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง

โดยหลักแล้วปัญหาเกี่ยวกับหลักข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง¹⁰³ ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 192 วรรค 2 ถึงวรรค 6 เป็นหลักที่ถูกบัญญัติมาเพื่อผ่อนคลายความเคร่งครัดของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ ตามความใน มาตรา 192 วรรค 1 โดยมีประเด็นที่ต้องพิจารณา ดังนี้

2.4.5.1 ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้อง ตามความในวรรค 2

ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้อง ตามความในวรรค 2¹⁰⁴ เป็นกรณีที่ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิจารณาได้ แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะต่างจากฟ้อง แต่ข้อแตกต่างนั้นต้องมีข้อสาระสำคัญและจำเลยไม่ได้หลงต่อสู้ ทั้งนี้ จากหลักการดังกล่าวมีแนวคำพิพากษาฎีกามาประกอบการพิจารณา ดังนี้

ฟ้องว่าจำเลยร่วมกันพยายามฆ่า ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกับผู้เสียหายร่วมซุลมุนต่อสู้กัน ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดี ลงโทษจำเลยฐานซุลมุนตามมาตรา 299 มิได้¹⁰⁵ อย่างไรก็ดี ในกรณีดังกล่าว ได้มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาว่า โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดตาม ป.อ. มาตรา 288, 290 และ ป.อ. มาตรา 297 แต่ทางพิจารณาได้ความว่าเป็นซุลมุนต่อสู้กันระหว่างบุคคล ตั้งแต่สามคนขึ้นไป ตาม ป.อ. มาตรา 294 หรือ 299 แล้วแต่กรณี ศาลต้องพิพากษายกฟ้องของโจทก์เสีย เพราะถือว่าโจทก์มิได้ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานซุลมุน¹⁰⁶

¹⁰³ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.2-2.2.6 และในหัวข้อที่ 2.3.3.1-2.3.3.6

¹⁰⁴ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.2 และหัวข้อที่ 2.3.3.2

¹⁰⁵ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.2 คำพิพากษาฎีกาที่ 290/2480 742/2481 740/2482 1889/2499 869/2482 2299/2518, 1923/2521 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1299/2532วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

¹⁰⁶ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.4.2 ประกอบหัวข้อ 2.4.3.3 คำพิพากษาฎีกาที่ 1180/2482, 1889/2499, 2097/2511, 2299/2518, 48/2528, 896/2515, 1923/2521 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1229/2532 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

ฟ้องว่าจำเลย เล่นพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ทางพิจารณาได้ความว่าเล่นโดยมีใบอนุญาตแต่เล่นเกินเวลา หรือเล่นก่อนถึงเวลาในใบอนุญาต หรือฟ้องว่าเล่นไพ่ต้อง ทางพิจารณาได้ความว่าเล่นไพ่ซีเซ็ก

ด้วยเหตุดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ศาลถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่แตกต่างจากฟ้องในข้อสาระสำคัญ เป็นเหตุให้ทำให้ศาลต้องยกฟ้องคดี

จากสภาพปัญหาดังกล่าวตามความในวรรค 2 สะท้อนให้เห็นว่า ยังไม่ได้มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาว่ากรณีในลักษณะใดถือเป็นข้อแตกต่างในข้อสาระสำคัญ คงเป็นอำนาจของศาลที่จะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นกรณีๆ ไป โดยขึ้นอยู่กับอรรถวิสัยของผู้พิพากษาแต่ละท่านและหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้สืบไป อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล

ดังนั้น จึงมีประเด็นที่จำต้องพิจารณาว่า อะไรคือเรื่องชี้วัดว่าการกระทำใดหรือข้อเท็จจริงใดเป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญ และหากไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจะมีผลผิดแผกแตกต่างออกไปจากเดิมหรือไม่

2.4.5.2 ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในรายละเอียด ตามความในวรรค 3

ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในรายละเอียด ตามความในวรรค 3¹⁰⁷ เป็นกรณีที่กฎหมายได้กำหนดว่ารายละเอียดเกี่ยวกับเวลา สถานที่ หรือฐานความผิดที่บัญญัติไว้นั้น เป็นเพียงข้อแตกต่างในรายละเอียด ทำให้ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยได้ ทั้งนี้ สามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

1) รายละเอียด เกี่ยวกับ เวลา และสถานที่กระทำความผิด เดิมที ตามแนวคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับเรื่องเวลาและสถานที่นั้น ศาลฎีกาได้พิพากษามาโดยตลอดว่า ข้อแตกต่างเกี่ยวกับเวลา และสถานที่กระทำความผิด เป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญ กระทั่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 192 ครั้งที่ 2 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2522 ตามความในมาตรา 5 โดยได้มีการเพิ่มเติมความในส่วนของมาตรา 192 วรรค 3 ขึ้นมาใหม่ทั้งวรรค¹⁰⁸

2) ข้อแตกต่างเกี่ยวกับฐานความผิด¹⁰⁹ เช่น ฟ้องว่าจำเลยทำความผิดฐานเป็นเจ้าของพนักงานยกยอกทรัพย์ ทางพิจารณาได้ความว่าเป็นการยกยอกทรัพย์ธรรมดา หรือฟ้องฐานข่มขืน

¹⁰⁷ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.3 ประกอบหัวข้อที่ 2.3.3.3

¹⁰⁸ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.3.1

¹⁰⁹ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.3.2

กระทำชำเราทางพิจารณาได้ความว่ากระทำอนาจาร หรือ ฟ้องว่าปล้นทรัพย์ทางพิจารณาได้ความว่าชิงทรัพย์ศาลยอมพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยได้

การบัญญัติความในวรรคนี้ขึ้นมาเป็นการบัญญัติให้เห็นถึงกรอบแนวทางในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจพิจารณาพิพากษาคดี ว่าฐานความผิดดังกล่าวเป็นเพียงข้อแตกต่างในรายละเอียด (หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ข้อแตกต่างนั้นมีใช้ข้อแตกต่างในสาระสำคัญ) แต่การกระทำเช่นนี้ถือเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความฟุ้งเฟ้อเกินไปหรือไม่ ซึ่งกรณีนี้ยังมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า หากฐานความผิดอื่นนอกจากที่กฎหมายได้ยกตัวอย่างมานี้ จะใช้หลักการใดเป็นเครื่องมือในการกำหนดขอบเขตการใช้ดุลพินิจของศาล หรือจะปล่อยให้ขึ้นอยู่กับอติวิสัยของผู้พิพากษาแต่ละท่าน เฉกเช่นตามความในวรรค 2 ดังเดิม ทั้งนี้ การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีตามความในวรรคนี้ ส่วนใหญ่แล้วมักจะถูกจำกัดอยู่แต่เพียงความผิดอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์เท่านั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาหาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในกรณีดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ตามความในวรรค 3 ตอนท้ายทำได้อธิบายว่า “...เป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ...” จากความดังกล่าวมีก่อให้เกิดความทับซ้อนกับบัญญัติในวรรค 4 หรือไม่

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีประเด็นที่จำต้องพิจารณาว่า การบัญญัติความในมาตรา 192 วรรค 3 เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับความใน มาตรา 192 วรรค 2 หรือไม่ และหากไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจะมีผลผิดแผกแตกต่างออกไปจากเดิมหรือไม่

2.4.5.3 ข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง ตามความในวรรค 4

บทบัญญัติตามความในวรรค 4 เป็นกรณีที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ¹¹⁰ ความในวรรคนี้จำเป็นต้องพิจารณาว่ามีความซ้ำซ้อนกับความในวรรค 1 วรรค 2 และวรรค 3 หรือไม่อย่างไร โดยสามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1) กรณีที่มีการบรรยายข้อเท็จจริงมาในคำฟ้องแต่ไม่มีคำขอท้ายฟ้อง¹¹¹ กล่าวคือ มีการบรรยายข้อเท็จจริงมาในคำฟ้องแล้ว และในทางพิจารณาก็ได้ความเช่นนั้น แต่คำฟ้องของโจทก์ไม่มีคำขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ เพราะแม้โจทก์จะนำสืบได้ความจริงตามฟ้อง ก็ไม่ผิดบทตามกฎหมายที่โจทก์กล่าวอ้าง ศาลต้องพิพากษายกฟ้องจะลงโทษจำเลยตามบทมาตรารอื่นที่โจทก์มิได้ขอและมีได้ประสงค์ให้ลงโทษนั้นหาได้ไม่¹¹²

¹¹⁰ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.4 และหัวข้อที่ 2.3.3.4

¹¹¹ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.4.1

¹¹² โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.4.1 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 97/2484

หรือโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ โดยบรรยายฟ้องว่า จำเลยได้เข้าไปใน โรงสุกรของกรมพลธิการและบังอาจเอาเลือดสุกรไป แต่มิได้อ้างบทกฎหมายเรื่องบุกรุก ยังไม่พอ แสดงได้ว่าโจทก์ประสงค์ให้ลงโทษฐานบุกรุก ศาลจะลงโทษจำเลยฐานบุกรุกไม่ได้¹¹³

หรือโจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยปล้น โดยมีอาวุธปืน เจ้าพนักงานจับตัวได้พร้อมทั้งปืน และเครื่องกระสุนปืนซึ่งจำเลยมีไว้ครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่คำขอท้ายฟ้องของโจทก์ ขอให้ลงโทษจำเลยเฉพาะในความผิดฐานปล้น ไม่ได้อ้างบทมาตราตาม พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ มาด้วย ดังนี้แม้ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาจะได้รับความตามฟ้อง ก็จะลงโทษจำเลยตาม พระราชบัญญัติ อาวุธปืน ไม่ได้ เพราะโจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยฐานนี้¹¹⁴

2) กรณีที่ไม่มีการบรรยายข้อเท็จจริงมาในคำฟ้อง และไม่มีคำขอท้ายฟ้องซึ่งถือว่าเป็น เรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ¹¹⁵ มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับความใน วรรค 2 และวรรค 3 หรือไม่ โดยแยกพิจารณาได้ ดังนี้

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดตาม ป.อ. มาตรา 288, 290 และ ป.อ. มาตรา 297 แต่ ทางพิจารณาได้ความว่าเป็นชุลมุนต่อสู้กันระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป ตาม ป.อ. มาตรา 294 หรือ 299 แล้วแต่กรณี ศาลต้องพิพากษายกฟ้องของโจทก์เสีย เพราะถือว่าโจทก์มิได้ประสงค์ให้ ลงโทษจำเลยในความผิดฐานชุลมุน¹¹⁶

จากสภาพปัญหาตามความในวรรค 4 มีประเด็นที่ต้องพิจารณา 2 ประการ ประการที่แรกตามหัวข้อที่ 2.4.5.3 หัวข้อที่ 1) แยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี กรณีแรก มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า เรื่องการประสงค์จะลงโทษหรือไม่ประสงค์จะ ลงโทษ อันอาจชี้ขาดควรเป็นขอใคร

กรณีที่สอง มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความ ซ้ำซ้อนกับความในวรรค 1 หรือไม่ เพราะกรณีที่จะต้องตามความในวรรค 4 นี้ ต้องเป็นกรณีที่มีการ บรรยายข้อเท็จจริงมาในคำฟ้องแล้วและในทางพิจารณาก็ได้ความเช่นนั้น แต่คำฟ้องของโจทก์ไม่มี คำขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง จะลงโทษจำเลยตามบทมาตรารอื่นที่โจทก์มิได้ขอและมีได้ประสงค์ให้ ลงโทษนั้นหาได้ไม่ จากลักษณะดังกล่าวจึงถือได้ว่าเรื่องโจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ตามความใน

¹¹³ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.4.1 คำพิพากษาฎีกาที่ 256/2485

¹¹⁴ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.4.1 คำพิพากษาฎีกาที่ 1126/2518

¹¹⁵ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.4.2

¹¹⁶ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.4.2 คำพิพากษาฎีกาที่ 1180/2482, 1889/2499, 2097/2511, 2299/2518, 48/2528, 896/2515, 1923/2521 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1229/2532 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

วรรค 4 มีความคล้ายคลึงกับหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำขอ ตามความในวรรค 1 อย่างแยกไม่ออก

ประการที่สองตามหัวข้อที่ 2.4.5.3 หัวข้อที่ 2)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงนำมาสู่เป็นประเด็นที่ว่า การบัญญัติกฎหมายตามความในวรรค 4 มีความซ้ำซ้อนกับความในวรรค 2 หรือไม่ ทั้งนี้ จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่กล่าว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ตามความในวรรค 2 ที่ฟ้องว่าจำเลยร่วมกันพยายามฆ่า ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกับผู้เสียหายร่วมชุลมุนต่อสู้กัน ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดี ลงโทษจำเลยฐานชุลมุนตามมาตรา 299 มิได้¹¹⁷ จะเห็นได้ว่าแนวคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองกรณีมีความคล้ายกันอย่างมาก ทั้งนี้ แม้ผลในทางคดีจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ยกฟ้อง แต่เหตุผลทางกฎหมายซึ่งนำมาประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นกลับแตกต่างกัน

รวมถึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับความในวรรค 3 หรือไม่ กล่าวคือ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไปในทำนองว่า ข้อเท็จจริงซึ่งควรจะเป็นความผิดอีกฐานหนึ่ง โจทก์มิได้กล่าวในฟ้อง แต่เพิ่งปรากฏข้อเท็จจริงในชั้นพิจารณา ศาลจึงลงโทษจำเลยในความผิดอีกฐานหนึ่งไม่ได้ ความหมายนี้จึงใกล้เคียงกับความหมายของข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องตามความในวรรค 2 และวรรค 3 ประกอบกับ บทบัญญัติในวรรค 4 และวรรค 3 มีการบัญญัติคำที่เกี่ยวกับเรื่องโจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษไว้ ย่อมยากต่อการพิจารณา และหากปรากฏว่า ข้อแตกต่างในข้อเท็จจริงตามความในวรรค 2 และ วรรค 3 เป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญ ก็ย่อมถือว่าเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษตามความในวรรค 4 ได้เช่นกัน ซึ่งการบัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ก็ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือไม่อย่างไร

2.4.5.4 ข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง ตามความในวรรค 5

บทบัญญัติตามความในวรรค 5¹¹⁸ เป็นกรณีที่โจทก์บรรยายฟ้องครบถ้วนแล้ว ทั้งนี้ นำสืบข้อเท็จจริงได้ตามฟ้องด้วย แต่ในส่วนของคำขอท้ายฟ้องโจทก์บกพร่องตรงที่อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิดไป ดังนั้น ศาลย่อมปรับบทลงโทษจำเลย ตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ แต่อย่างไรก็ตามการที่ศาลจะลงโทษจำเลยตามบทมาตราที่ถูกต้องได้ อัตราโทษที่จะลงแก่จำเลยนั้นต้องไม่หนักกว่าโทษตามที่โจทก์ขอ เพราะมิเช่นนั้นแล้วจะเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำขอตามความในมาตรา 192 วรรค 1 แต่ทั้งนี้ในประเด็นการปรับบทมาตราที่ถูกต้องเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษ

¹¹⁷ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.2 และหัวข้อที่ 2.4.3.1 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 290/2480, 742/2481, 740/2482, 1889/2499, 869/2482, 2299/2518, 1923/2521 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1299/2532วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

¹¹⁸ โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 2.2.5 ประกอบหัวข้อที่ 2.2.1.2 และหัวข้อที่ 2.2.6 และหัวข้อ 2.3.3.2

จำนวนนั้น ศาลจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกินกว่าคำขอที่โจทก์ขอมาหรือไม่¹¹⁹ ในประเด็นนี้มีความคิดเห็นทั้งแนวคำพิพากษาศาลฎีกาและความเห็นทางตำราทั้ง 2 กรณี ดังนี้

กรณีแรก ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา เห็นว่า การที่ศาลจะปรับบทมาตรา ที่ถูกต้องเพื่อลงโทษจำเลยได้นั้น โทษที่จะต้องมียศตราโทษที่เบากว่า หรือเท่ากับกับโทษที่ปรากฏในคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ แต่ทั้งนี้ต้องมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 391/2509¹²⁰

อย่างไรก็ดี ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2459/2542¹²¹ ได้วินิจฉัยไปในทิศทางตรงกันข้าม โดยวินิจฉัยว่า ความในวรรค 5 เป็นข้อยกเว้นวรรค 1 ดังนั้น บทหนักซึ่งเป็นบทที่ถูกต้องจึงนำมาบังคับใช้เพื่อพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยได้

กรณีที่สอง ความเห็นในทางตำรา แนวทางแรก เห็นว่าศาลย่อมปรับบทลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ แต่อย่างไรก็ตามการที่ศาลจะลงโทษจำเลยตามบทมาตราที่ถูกต้องได้อัตราโทษที่จะลงแก่จำเลยนั้นต้องไม่หนักกว่าโทษตามที่โจทก์ขอ เพราะมิฉะนั้นแล้วจะเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำขอตามความในมาตรา 192 วรรค 1

อย่างไรก็ดี แนวทางที่สอง เห็นว่า กรณีตามความในวรรค 5 นี้ ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ แม้ฐานความผิดที่ถูกต้องนั้น จะมีอัตราโทษหนักกว่าความผิดซึ่งโจทก์ได้ฟ้อง

จากปัญหาดังกล่าวจึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกินกว่าคำขอที่โจทก์ขอมาได้หรือไม่ และหากไม่มีความในวรรคนี้แล้ว จะทำให้คำพิพากษาคดีของศาลผิดแผกแตกต่างจากเดิมหรือไม่

2.4.5.5 ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้อง ตามความในวรรค 6

¹¹⁹ โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 2.2.5 ประกอบหัวข้อที่ 2.3.2.5

¹²⁰ “โจทก์บรรยายฟ้องชัดเจนพอประกอบเป็นความผิด ตาม ป.อ. มาตรา 191 เพียงแต่คำท้ายฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม ป.อ. มาตรา 189 จึงเป็นการอ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ศาลจึงมีอำนาจวางบทและวางโทษตาม ป.อ. มาตรา 191 อันเป็นบทที่ถูกต้องได้ ตาม มาตรา 192 วรรค 5 ทั้งนี้ แม้โทษที่ลงนั้นจะมีอัตราโทษที่สูงกว่าคำขอของโจทก์ก็ตาม เพราะมาตรา 192 วรรค 5 เป็นข้อยกเว้นวรรคหนึ่ง จำเลยจะอ้างว่าเป็นการพิพากษาคดีเกินคำขอไม่ได้” อ้างใน คณิง ฤๅไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 6), (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 164.

¹²¹ “โจทก์บรรยายฟ้องไว้แล้วว่า จำเลยผลิตเมทแอมเฟตามีน เพื่อจำหน่าย และโจทก์ก็สืบสมได้ตามที่โจทก์บรรยายมาในฟ้องแล้วที่โจทก์อ้างขอให้ลงโทษจำเลยตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 14 และมาตรา 85 แทนที่จะอ้างมาตรา 65 จึงเป็นกรณีที่โจทก์อ้างบทมาตราผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ ตามมาตรา 192 วรรค 5 ” อ้างถึงใน พิศิษฐ์ เทชะบำรุง, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 (พิมพ์ครั้งที่ 2), (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544), น. 122.

บทบัญญัติตามความในวรรค 6¹²² บทบัญญัติดังกล่าวเป็นกรณีที่ความผิดตามฟ้องนั้นรวมการกระทำหลายอย่างและแต่ละอย่างอาจอาจเป็นความผิดได้อยู่ในตัวเอง เช่น ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ แต่ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์¹²³ หรือลักทรัพย์¹²⁴ หรือทำร้ายร่างกาย¹²⁵ ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความนั้นได้ โดยให้เหตุผลว่า เพราะความผิดฐานปล้นทรัพย์รวมการกระทำหลายอย่าง ทั้งความผิดฐานชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ และความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ความในวรรค 6 เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับหลักการกระทำกรรมเดียว ตาม ป.อ. 90 หรือไม่

¹²² โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 2.2.6 ประกอบหัวข้อที่ 2.3.3.6

¹²³ โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 2.2.6 คำพิพากษาฎีกาที่ 2161/2531 และคำพิพากษาฎีกาที่ 2275/2554 วินิจฉัยท่านเองเดียวกัน

¹²⁴ โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 2.2.6 คำพิพากษาฎีกาที่ 1171-1172/2481, 427/2483 และคำพิพากษาฎีกาที่ 242/2529 วินิจฉัยท่านเองเดียวกัน

¹²⁵ โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 2.2.6 คำพิพากษาฎีกาที่ 282-283/2478, 113/2480, 1171-1172/2481, 472/2483, 494/2490, 2076/2530 และคำพิพากษาฎีกาที่ 575/2548 วินิจฉัยท่านเองเดียวกัน

บทที่ 3

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวกับขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

ตามที่ได้อธิบายความมาแล้วในบทที่ 2 ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาการปรับใช้กฎหมายตามความในมาตรา 192 ทั้งวรรค 1 ถึงวรรค 6 จากเหตุดังกล่าวความในบทที่ 3 นี้ จึงจำเป็นต้องย้อนกลับไปศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวกับขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เพื่อใช้เป็นหลักการประกอบการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญา

เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญา คือ คำตัดสินถึงความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ถูกกล่าวหาที่ (1) ยุติธรรมอันมีความจริงเป็นพื้นฐานรองรับ (2) เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ (3) อันทำให้ความมั่นคงปลอดภัยตามกฎหมายเกิดขึ้นในสังคม¹

อย่างไรก็ตาม การที่เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาทั้ง 3 ประการดังกล่าวมาข้างต้น จะเกิดขึ้นได้ในคดีหนึ่งๆ พร้อมกันนั้นเป็นเรื่องยาก ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่ปรากฏความขัดแย้งของเป้าหมายทั้ง 3 ประการ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็จะเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้กำหนดว่า ในกรณีใดเป้าหมายใดมีคุณค่าสูงกว่า อันจะทำให้เป้าหมายอีกสองประการถูกลดคุณค่าลงไปด้วยได้ต่อไป

การซึ่งน้ำหนักเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาประการแรก กล่าวคือ ความยุติธรรมอันมีความจริงเป็นพื้นฐานรองรับหรือความยุติธรรมตามเนื้อหา โดยปรกติแล้วมักเป็นเป้าหมายที่ถูกมองว่ามีคุณค่าสูงสุด เพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีขึ้นเพื่อทำให้กฎหมายอาญาสารบัญญัติใช้บังคับได้ และการจะบังคับใช้กฎหมายอาญานั้นก็ต้องอาศัยความจริง เมื่อความจริงปรากฏผู้กระทำความผิดก็จะได้รับโทษตามสัดส่วนความชั่วที่เขาได้กระทำลง²

¹ Roxin/Schünemann, *Strafverfahrensrecht*, § 1, marginal no. 8. อ้างใน กรรณิรมย์ โกมลารชุน, “วัตถุประสงค์ในคดีอาญาคืออะไร,” *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, เล่มที่ 7, น. 7 (พฤษภาคม-สิงหาคม, 2557).

² BVerfG 2 BvR 1895/05 Beschluss vom 27. Dezember 2006. อ้างถึงใน กรรณิรมย์ โกมลารชุน, “วัตถุประสงค์ในคดีอาญาคืออะไร,” *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, เล่มที่ 7, น. 7 (พฤษภาคม-สิงหาคม, 2557).

ทั้งนี้ เหตุที่ความยุติธรรมตามเนื้ออาจไม่ควรเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด เนื่องจากการค้นหาความจริงจะกระทำโดยไม่มีขอบเขตไม่ได้ เพราะจะเป็นการรบกวนสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องจนถึงละเมิดสิทธิหลายประการของผู้ถูกกล่าวหา ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์มีความสามารถที่จำกัดในการค้นหาความจริงอันสมบูรณ์ อาจเนื่องด้วยวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ หรือเหตุปัจจัยอื่นใดที่ไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้ในห้วงระยะเวลาดังกล่าว ดังนั้น การค้นหาความจริงในคดีอาญาจึงต้องมีจุดสิ้นสุด ณ วันเวลาใดเวลาหนึ่ง³

การชั่งน้ำหนักเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาประการแรกกับประการที่สอง กล่าวคือ ความยุติธรรมอันมีความจริงเป็นพื้นฐานรองรับ กับหลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสืบเนื่องจากการได้มาซึ่งความจริงในบางครั้งอาจเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อหลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเป็นหลักเกณฑ์ที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี และจำกัดการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐ จึงเป็นเหตุให้การค้นหาความจริงต้องถูกจำกัดโดยหลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังความในมาตรา 226 และ 226/1 ที่ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้น หรือได้มาโดยมิชอบ แม้พยานหลักฐานดังกล่าวจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

อย่างไรก็ตาม แม้การได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้นจะฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมาย แต่เมื่อใดก็ตามที่ความจริงอันจะได้จากพยานหลักฐานนั้นเป็นความจริงที่สำคัญ และหลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่อาจถูกฝ่าฝืนเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญน้อยกว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา 226/1) ก็จะอนุญาตให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้นได้ ดังที่ศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานมาโดยตลอดว่า การจับหรือ การค้น โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ทำให้การสอบสวนพลอยไม่ชอบด้วยกฎหมายไปด้วย⁴ จากลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าศาลฎีกาได้ชั่งน้ำหนักเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาทั้งสองประการแล้วมีความเห็นว่าหลักเกณฑ์ว่าด้วยการจับ

³ วรรณกร โทษการชุน, “วัตถุแห่งคดีในคดีอาญาคืออะไร,” วารสารกระบวนการยุติธรรม, เล่มที่ 7, น. 7 (พฤษภาคม-สิงหาคม, 2557).

⁴ ไกรพล อรรถรัตน์, “วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2281/2555: สถานะของพยานหลักฐานที่ได้โดยมิชอบโดยเอกชน,” จาก www.thailawconsult.com ได้ให้ความเห็นว่า “หลักเกณฑ์ตามมาตรา 226/1 ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (Due Process) และการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม (Crime Control) โดยกฎหมายถือเอาประโยชน์ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก และถือเอาประโยชน์ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นข้อยกเว้นให้รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบได้”

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3238/2531, 1547/2540 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1493/2550 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

หรือการค้นอันเป็นหลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีคุณค่าน้อยกว่าความยุติธรรม อันมีความจริงเป็นพื้นฐานรองรับหรือการค้นหาความจริงในคดีอาญานั้นเอง

การชั่งน้ำหนักเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาประการแรกกับประการที่สาม กล่าวคือ ความยุติธรรมอันมีความจริงเป็นพื้นฐานรองรับ กับความมั่นคงปลอดภัยตามกฎหมาย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การค้นหาความจริงนั้นจะต้องมีจุดสิ้นสุด ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มิเช่นนั้นแล้ว ผู้ที่ถูกลงโทษจากคำพิพากษาถึงที่สุดก็จะไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข เพราะต้องกังวลอยู่ตลอดเวลาว่าตนอาจถูกดำเนินคดีในเรื่องเดิมซ้ำอีกหากมีข้อเท็จจริงปรากฏขึ้นใหม่ และหากคดีอาญาสามารถเริ่มต้นใหม่ได้โดยไม่มีข้อจำกัด หรือดำเนินต่อไปเรื่อยๆ จนไม่มีที่สิ้นสุด ไม่ใช่แต่เพียงความยุติธรรมตามเนื้อหาจะไม่ปรากฏเท่านั้น แต่จะปรากฏความยุติธรรมต่อผู้ถูกลงโทษจากคำพิพากษาถึงที่สุดแทน ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาจึงต้องสิ้นสุดลง ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งและคำพิพากษาจะต้องมีสภาพเด็ดขาด อันจะทำให้ความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายเกิดขึ้นได้จริงในสังคม⁶

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงชั่งน้ำหนักคุณค่าทั้งสองประการนี้ แล้วเห็นว่าความมั่นคงปลอดภัยตามกฎหมาย (สภาพเด็ดขาดทางกฎหมาย) เป็นคุณค่าที่มีน้ำหนักมากกว่าความยุติธรรมตามเนื้อหา⁷ ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ตามความในมาตรา 5⁸ กำหนดหลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่กระทำได้ภายใต้เงื่อนไขที่จำกัดมาก⁹

⁶ Beling, § 56, S. 268 f., 430; Bertel, II., E., 1., S. 116; Deml, Teil II., Kapitel B., III., 1., p. 43;

Detmer, Diss. Bonn 1989, Erster Teil, E., III., 3., p. 98; Henkel, § 100, S. 383; Radtke, Erstes Kapitel, II., 4., d), p. 51, 54; Roxin/Schünemann, § 52, marginal no. 8. อ้างถึงใน วรรณกรรม โคมลารชุน, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3, น. 7.

⁷ Grünwald, Teheran-Beiheft der ZStW 1974 (ed. Jescheck), S. 94, 103; Neumann, ZStW 1989, 52, 56. อ้างถึงใน วรรณกรรม โคมลารชุน, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3, น. 7.

⁸ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา บัญญัติว่า “คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า

(1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคืออันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้น เป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง

(2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มี คำพิพากษา ถึงที่สุด ในภายหลัง แสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงหรือ

3.2 ระบบและแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญา

3.2.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา

โดยทั่วไปแล้วระบบในการดำเนินคดีอาญาอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ระบบ กล่าวคือ ระบบไต่สวน และระบบการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง ซึ่งในแต่ละรูปแบบก็จะมีเอกลักษณ์การดำเนินคดีอาญาที่แตกต่างกันออกไป ดังที่จะได้อธิบายต่อไปนี้

3.2.1.1 การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน

การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน มีแนวความคิดมาจากระบบกฎหมายโรมัน (Roman Law) โดยการดำเนินคดีอาญาในระบบนี้มีอิทธิพลอยู่ในแถบประเทศภาคพื้นทวีปยุโรป ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมนี โดยมีวิวัฒนาการเริ่มแรกจากการชำระความของพระโรมันคาทอลิกในสมัยโบราณ ซึ่งมีคู่กรณีสองฝ่าย คือ ฝ่ายที่ไต่สวน กับฝ่ายผู้ถูกไต่สวน ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในระบบนี้ผู้พิพากษาหรือศาลจะเป็นผู้ดำเนินการไต่สวนเอง ดังนั้น ผู้พิพากษาจึงมีบทบาทในการสืบหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานมากกว่าในระบบกล่าวหา¹⁰

ระบบไต่สวน คือ ระบบการดำเนินคดีอาญาที่ไม่ได้มีการแยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกันให้องค์กรในการดำเนินคดีที่ต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ จึงทำให้การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของบุคคลหรือองค์กรเดียว นั่นก็คือผู้พิพากษาหรือศาล¹¹ และลักษณะของการดำเนินคดีอาญาในระบบนี้จะไม่มีโจทก์หรือจำเลย คงมีแต่เพียงผู้ไต่สวนและผู้ถูกไต่สวน ซึ่งผู้ไต่สวนก็คือ ศาลหรือผู้พิพากษาซึ่งจะเป็นผู้เริ่มดำเนินคดีอาญา จนกระทั่งพิจารณาพิพากษาคดี และมีอำนาจอย่างไม่จำกัดในการไต่สวนคดี เพื่อที่จะค้นหาความจริงที่เป็น “ปรบักษ์” กับผู้ถูกไต่สวน และค้นหาพฤติกรรมต่างๆ ที่เป็น “ผลร้าย” กับผู้ถูกไต่สวนด้วย และในขณะเดียวกันผู้ถูกไต่สวน (บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา) ก็จะมีฐานะและสภาพเป็นเพียง “วัตถุ” (Object) แห่งการซักฟอกในคดีเท่านั้น จึงทำ

(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา โดยคำพิพากษา ถึงที่สุด นั้น ไม่ได้กระทำความผิด”

⁹ วรรกรรมช โทมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3*, น. 6-8.

¹⁰ โสภณ รัตนกร, *หลักวิชาซีพนักกฎหมาย: ตุลาการ ในรวมคำบรรยายหลักวิชาซีพนักกฎหมาย*, (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2543), น. 154 โปรด ดู ประพันธ์ นัยโกวิท, “การอำนวยความสะดวกในคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ” *บทบัญญัติ*, 52(4), น. 55 (2539).

¹¹ คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 9), (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2561), น. 87.

ให้สภาพของผู้ถูกไต่สวนในการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนแต่เดิมนั้นมีสภาพเป็นเพียง “กรรมในคดี” จึงทำให้ผู้ถูกไต่สวนไม่ได้รับความคุ้มครองจากข้อสันนิษฐานที่ว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด (Presumption of Innocence) หรือไม่ได้รับความคุ้มครองจากหลักการให้การที่เป็นปฏิบัติต่อตนเอง เป็นต้น จากเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงนำมาสู่การทรมานร่างกายของผู้ถูกไต่สวนเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ¹² อันเป็นการมุ่งที่จะค้นหาความจริงเอาจากตัวผู้ถูกไต่สวนมากเกินไป จนไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นว่าจะได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดีหรือไม่ ทั้งนี้ ในแถบประเทศภาคพื้นทวีปยุโรปนั้น การดำเนินคดีอาญาตามระบบไต่สวนดังกล่าวได้เลวร้ายจนถึงขีดสุด เมื่อมีการทรมานร่างกายตามวิธีการล่าแม่มด (Hexerei) เกิดขึ้น¹³

จากข้อเสียของการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนดังกล่าว จึงนำมาสู่การที่นานาประเทศเลิกใช้การดำเนินคดีอาญาระบบใหม่ และพัฒนาระบบการดำเนินคดีอาญาในระบบใหม่ขึ้นมา กล่าวคือ ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง ซึ่งได้ปรับปรุงระบบโดยมีการมุ่งเน้นคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกไต่สวนหรือผู้ถูกกล่าวหามากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่ความสมดุลระหว่างความน่าเชื่อถือในการค้นหาความจริงและการปกป้องสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

3.2.1.2 การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง

การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง¹⁴ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา¹⁵ ถือเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่ทุกประเทศทั่วโลกใช้กัน เนื่องจากปัจจุบันการดำเนินคดีอาญาต้องอาศัยคำฟ้องทั้งสิ้น ศาลจะเริ่มคดีเองโดยไม่ได้มีการฟ้องร้องคดีไม่ได้ ฉะนั้นอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจึงมีขึ้นเมื่อมีการฟ้องร้องคดีเท่านั้น¹⁶ จากลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องเป็นการแบ่งแยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” ออกจาก “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” กล่าวคือ อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องเป็นหน้าที่ขององค์กรอัยการ หรือพนักงานอัยการเป็นผู้ใช้ หรือเป็นผู้ดำเนินการในส่วนนี้ ในขณะที่ศาลคงมีเพียงแต่อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น¹⁷

¹² ปัญญา แสงสุข. “กระบวนการตรวจสอบก่อนพิจารณาคดี,”

(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น. 11.

¹³ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 127.

¹⁴ กรรภิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3*, น. 8.

¹⁵ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 87.

¹⁶ กรรภิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3*, น. 8-9.

¹⁷ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 88.

ในขณะที่เดียวกัน การดำเนินคดีอาญาในระบบนี้ก็ได้ยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาจากเดิมที่เป็นเพียง “กรรมในคดี” (Object) ขึ้นเป็น “ประธานในคดี” (Subject) เนื่องจากกฎหมายไม่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นวัตถุแห่งการชักฟอกหรือเป็นกรรมในคดี แต่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็น “คน” และเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายจึงให้สิทธิต่างๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหา โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และห้ามการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่มีขอบ¹⁸

อย่างไรก็ตาม การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง ซึ่งถือเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่นั้น แท้จริงแล้วไม่ใช่ระบบการดำเนินคดีอาญาใหม่ แต่เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีการแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน กล่าวคือ การที่นานาประเทศเลิกใช้การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวนนั้น ก็เพราะเห็นว่าในการดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวนผู้พิพากษามีอำนาจมากเกินไป จึงมักมีอคติ ลำเอียง และมักรู้สึกว่าคุณเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ปราบปราม ฉะนั้นเพื่อลดอำนาจของผู้พิพากษาและเพื่อขจัดข้อผิดพลาดดังกล่าว จึงได้มีการตัดอำนาจผู้พิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวนฟ้องร้องไปให้เป็นหน้าที่ของอัยการเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนศาลก็คงเหลือแต่เพียงอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น¹⁹

อนึ่ง แม้ทุกประเทศทั่วโลกจะใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาอาศัยคำฟ้อง แต่ในขณะที่เดียวกันแต่ละประเทศก็ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์อันเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีรูปแบบที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์ทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ในการนี้ เมื่อพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของศาลในการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องของแต่ละประเทศ อาจแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 Passive การค้นหาความจริงและบทบาทหน้าที่ของศาลในการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง แบบ Passive การค้นหาความจริงตามหลักการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบนี้เป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความ (competition doctrine) ด้วยพื้นฐานความคิดที่ว่า การปล่อยให้ต่อสู้คดีกันอย่างเป็นธรรมจะทำให้ความจริงค่อยๆ ปรากฏออกมาเอง²⁰ ซึ่งการค้นหาความจริงในระบบนี้ จะเริ่มต้นด้วยคู่ความแต่ละฝ่ายเสนอพยานหลักฐานของตนเข้าสู่คดี โดยศาลจะทำหน้าที่ในการวินิจฉัย

¹⁸ เฟ็งฮ้าง, น. 89.

¹⁹ เฟ็งฮ้าง, น. 88.

²⁰ ซาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐสา ฉัตรไพฑูริย์, “ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา: ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย,” อัยการนิเทศ, น. 60, (2541).

ว่าพยานหลักฐานใดสมควรเข้าสู่การพิจารณาได้บ้าง การอนุญาตให้รับฟังพยานหลักฐานนี้จะ เป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างจำกัด²¹

ต่อมา เมื่อศาลอนุญาตให้พยานหลักฐานใดเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลแล้ว บทบาทหน้าที่ของศาลในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลจะวางตัวเป็นกลาง หรือวางเฉย (passive) อย่างเคร่งครัด และคอยควบคุมการต่อสู้คดีของกลุ่มความให้เป็นไปตามกฎกติกาเป็นสำคัญ และปรับ บทลงโทษว่าจะพิพากษาคดีลงโทษจำเลยเท่าใด เพราะคณะลูกขุน (Jury) ที่ได้รับคัดเลือกมาจะเป็น ผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา ศาลจึงไม่อาจเข้าไปค้นหาความจริงด้วยตัวเอง ได้²² และในขณะที่เดียวกันศาลไม่มีอำนาจในการซักถามจำเลยหรือพยาน เว้นเสียแต่ในกรณีที่มีความ จำเป็นจริงๆ เท่านั้น²³ ประกอบกับศาลไม่มีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ จึงทำ ให้ในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีความแต่ละฝ่ายจำเป็นต้องคอยระวังรักษาผลประโยชน์ ของตนในคดี หลักในเรื่องการถามค้านพยานโดยกลุ่มความฝ่ายตรงข้าม (cross examination) จึงเข้ามา มีบทบาทในการค้นหาความจริงในระบบนี้²⁴

ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของศาลในลักษณะดังกล่าว จึงมีผลทำให้หลักการห้ามมิให้ศาล พิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือเกินคำขอ จึงเป็นไปตามคำชี้ขาดข้อเท็จจริงของคณะลูกขุน และเมื่อศาลต้องวางตัวเป็นกลาง ศาลก็จำต้องวินิจฉัยและปรับข้อกฎหมายตามข้อเท็จจริงที่ได้จาก ลูกขุนเท่านั้น ศาลไม่สามารถค้นหาความจริงและเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบเพิ่มเติมเองได้ และ ไม่อาจใช้ดุลพินิจพิเคราะห์พยานหลักฐานอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือข้อเท็จจริงที่ได้จากคณะลูกขุนได้ เป็นเหตุให้เมื่อเกิดความบกพร่องทางเทคนิคบางประการ ศาลก็จำต้องยกฟ้องสถานเดียว²⁵ ทั้งนี้ การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง แบบ Passive สามารถพบเห็นได้ในกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาในประเทศอังกฤษ ประเทศอเมริกา และประเทศไทย เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 Active การค้นหาความจริงและบทบาทหน้าที่ของศาลในการดำเนินคดี อาญาโดยอาศัยคำฟ้อง แบบ Active การค้นหาความจริงตามหลักการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบนี้

²¹ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ, 2527), น. 4. โปรตดู พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น, “ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในคดีอาญาไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), น. 45-46.

²²ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐสา จิตรไพฑูริย์, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 20, น. 61.

²³ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ, 2527), น. 4.

²⁴ พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น, “ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในคดีอาญาไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), น. 45-46.

²⁵ ชีระ ละมุลตรี, “หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ: ศึกษาปัญหาการบรรยายฟ้อง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 23.

คู่ความทุกฝ่ายต่างมีหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริง ในขณะที่การดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานนั้น เจ้าพนักงานก็มีหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องโดยไม่ผูกมัดกับคำขอหรือคำร้องขอของผู้ใด และในการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล ศาลเองก็มีหน้าที่ต้องกระตือรือร้นในการตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องที่กำลังกล่าวหา ศาลจะวางเฉย (passive) ไม่ได้ กล่าวคือ ศาลต้องกระตือรือร้น (active) ในการทำหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องจนเป็นที่น่าพอใจโดยไม่ผูกมัดกับรูปแบบ หรือคำร้อง คำขอ ของผู้ใดเช่นเดียวกัน²⁶ จึงเป็นเหตุให้การค้นหาความจริงตามระบบนี้ไม่เน้นการต่อสู้ของคู่ความ วิธีการค้นหาตัวผู้กระทำความผิดจึงไม่มีหลักเกณฑ์ในหรือวิธีพิจารณาที่เคร่งครัด²⁷ เพียงแต่คู่ความเสนอข้อเท็จจริงที่ตรงกับประเด็นแห่งคดีขึ้นมาเท่านั้น ศาลจะทำหน้าที่ในการค้นหาพยานหลักฐานต่างๆ โดยอาจเรียกพยาน หรือผู้เชี่ยวชาญมาซักถามเพิ่มเติมก็ได้ ซึ่งการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง ในรูปแบบ Active จึงทำให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจอย่างกว้าง ตามหลักการค้นหาความจริงโดยศาล (Principle of Judicial Investigation) ทำให้สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้เป็นส่วนใหญ่ อันเป็นผลดีในด้านการปราบปรามผู้กระทำความผิด²⁸

ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง แบบ Active จึงมีผลต่อหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือเกินคำขอ กล่าวคือ เมื่อคดีเกิดความผิดพลาดทางเทคนิค เช่น การระบุฐานความผิด หรือเวลา หรือสถานที่กระทำความผิดไป ศาลสามารถค้นหาความจริงเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องได้เอง และความที่ได้จากการค้นหาความจริงนั้นก็ชอบที่จะนำมาพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการทำให้จำเลยเสียเปรียบด้วย จึงทำให้ประเทศที่ใช้รูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง แบบ Active ส่วนใหญ่แล้วจะไม่เกิดปัญหาการยกฟ้องด้วยเหตุผลทางเทคนิค หรือเพราะข้อรายละเอียดปลีกย่อยเล็กน้อย²⁹ ทั้งนี้ประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง แบบ Active ที่เห็นได้เด่นชัด คือ ประเทศเยอรมนี

อนึ่ง ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องของศาลไทยแบบ Passive เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับหลักการและแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญาของไทยที่เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ดังนั้น ระบบการค้นหาความจริงในคดีของศาลไทย จึงควรมีลักษณะใน

²⁶ คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 95-96.

²⁷ เข็มชัย ชุตินวงศ์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 23*, น. 1-2.

²⁸ พิระศักดิ์ ศรีสุพล, *การชะลอการฟ้อง* (รายงานการวิจัย), ผู้บริหาร บวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 4. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2542), น. 27.

²⁹ วีระ ละมุลตรี, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 25*, น. 24.

ทำนองเดียวกับประเทศในกลุ่มภาคพื้นทวีปยุโรป กล่าวคือ ในทางทฤษฎีแล้วควรได้มาจากการรับฟังพยานหลักฐานที่มีในลักษณะกว้างในฐานะที่เป็นพยานของศาลไม่ใช่พยานของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เมื่อพยานหลักฐานที่ได้รับอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาแล้ว องค์กรต่างๆ จะต้องร่วมมือกันค้นหาความจริงร่วมกันซึ่งรวมทั้งศาลด้วย ในกรณีเช่นว่านี้ศาลจะมีอำนาจในการซักถามพยานและแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ ศาลมิใช่เป็นเพียงคนกลางในการตัดสินคดีหรือคอยควบคุมกติการะหว่างโจทก์และจำเลยในลักษณะเป็นข้อพิพาททางกฎหมาย เท่านั้น³⁰

แต่ในทางปฏิบัติ ศาลไทยมีการรับฟังพยานหลักฐานที่ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากมีการนำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับการจำกัดพยานหลักฐาน อันมีลักษณะในการทำนองเดียวกับประเทศในกลุ่ม Common Law มาใช้ เช่น เมื่อพยานหลักฐานเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลแล้ว จะอาศัยการซักถามพยานโดยคู่ความฝ่ายตรงข้าม (cross-examination) เป็นหลัก ในขณะที่ศาลไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงในคดีแต่อย่างใด จึงจะเห็นได้ว่าการสืบพยานเพิ่มเติมโดยพลการของศาลส่วนใหญ่แล้วแทบจะไม่ปรากฏให้เห็นอยู่ในกระบวนการพิจารณาของศาลไทยเลย³¹ การเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยของศาลไทยตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 175 ผู้พิพากษาในศาลไทยจำนวนหนึ่งไม่เคยเรียกสำนวนการสอบสวนมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยเลย³² แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้อำนาจไว้ก็ตาม

ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะนักกฎหมายของประเทศภาคพื้นทวีปยุโรปเป็นผู้วางรากฐานระบบความยุติธรรมทางอาญาของไทย แต่นักกฎหมายผู้รับช่วงสืบต่อเป็นนักกฎหมายที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Common Law เสียเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักกฎหมายในฝ่ายศาลซึ่งนอกจากทำหน้าที่ทางด้านผู้พิพากษาแล้วยังทำหน้าที่เป็นผู้สอนกฎหมายในสถาบันการศึกษากฎหมายอีกด้วย การพัฒนาระบบการดำเนินคดีจึงเบี่ยงเบนตามแบบอย่างของประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Common Law กล่าวคือ การค้นหาความจริงนั้นศาลไทยจะใช้วิธีการซักถามพยานโดยคู่ความฝ่ายตรงข้าม (cross-examination) และการวางเฉยอย่างเคร่งครัด³³

³⁰ พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 24, น. 52.

³¹ ชาลี สโภณวัต, “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นระบบกล่าวหาจริงหรือ,” *ตุลพาท*, เล่มที่ 6, ปีที่ 28, น. 43, (2524).

³² *เพิ่งอ้าง*, น. 42.

³³ พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 24, น. 53-54.

3.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญา

หลักการดำเนินคดีอาญา ดังที่จะได้นำมาอธิบายในหัวข้อนี้มีด้วยกัน 2 ลักษณะ กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน และการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งทั้ง 2 ลักษณะ ก็จะทำให้อำนาจในการดำเนินคดีที่ต่างกันไป ดังที่จะอธิบายต่อไปนี้

3.2.2.1 การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (popular prosecution)

การดำเนินคดีอาญาตาม หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ถือเป็นแนวคิดดั้งเดิมของประเทศอังกฤษ และประเทศในกลุ่มระบบกฎหมาย Common Law โดยมีแนวความคิดว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยถือเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ประชาชนทุกคนจึงชอบที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้โดยไม่คำนึงว่าผู้ฟ้องนั้นจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่ ด้วยเหตุดังกล่าว เมื่อถือว่าประชาชนทุกคนต่างมีความรับผิดชอบ ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ประชาชนทุกคนจึงเป็นผู้เสียหายและมีอำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลอีกคนหนึ่งได้ โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่ เมื่อประชาชนคนหนึ่งฟ้องคดีอาญากับประชาชนอีกคนหนึ่ง ผู้ฟ้องกับผู้ถูกฟ้องจึงมีความเท่าเทียมกัน ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน จึงเป็นเรื่องของการต่อสู้ระหว่างคู่ความที่ไม่ต่างไปจากการดำเนินคดีแพ่ง³⁴

อนึ่ง ประเทศอังกฤษ ได้เปลี่ยนมาใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution) เมื่อปี ค.ศ. 1986 แต่สิทธิในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนก็ยังคงอยู่ต่อไป แต่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการ Crown Prosecution Service (CPS) กล่าวคือ CPS อาจจะไปดำเนินคดีเสียเอง หรืออาจจะใช้ดุลพินิจให้ระงับฟ้องคดีนั้นๆ ได้ ตามที่เห็นสมควร³⁵

3.2.2.2 การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public prosecution)

การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เป็นแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญาที่ใช้อยู่ในประเทศกลุ่มระบบกฎหมาย Civil Law เช่น ประเทศเยอรมนี และฝรั่งเศส³⁶ ตามแนวคิดดังกล่าวถือว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น รัฐจึงเป็นผู้เสียหายและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญา คือ พนักงานอัยการ แต่รัฐก็หาได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่เพียงผู้เดียวโดยเด็ดขาดไม่ อย่างเช่นประเทศเยอรมนีก็ได้มีการผ่อนคลายให้เอกชนสามารถฟ้องคดีได้บางในบางกรณี ตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

³⁴ คณิต ฒ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 91-92.

³⁵ *เพ็งอ้าง*, น. 92-93.

³⁶ พงษ์รัตน์ เกรือกลั่น, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 24*, น. 44.

เยอรมัน มาตรา 364³⁷ เช่น ความผิดฐานบุกรุก หมิ่นประมาท หรือทำให้เสียหาย แต่อย่างไรก็ตาม หากอัยการเห็นว่า การดำเนินคดีอาญาในความผิดดังกล่าวมีประโยชน์ส่วนรวมเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ ด้วยแล้ว อัยการก็จะชอบที่จะเข้ามาดำเนินคดีอาญาได้เองทุกเมื่อ ตามความในมาตรา 376 และมาตรา 377 วรรค 2 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน

3.3 ระบบและแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญาของไทย

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย และแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญาของไทย ก็ได้มีวิวัฒนาการที่แตกต่างกันไปเพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามช่วงเวลา ที่เปลี่ยนแปลง ดังที่จะได้อธิบายต่อไปนี้

3.3.1 ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย

นับแต่สมัยสุโขทัย ประเทศไทยก็ได้มีการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลแล้ว ดังจะเห็นได้จากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งได้มีการบัญญัติถึงเรื่องการฟ้องร้องและการดำเนินคดี โดยมีใจความว่า “ไพร่ฟ้าลูกเจ้าลูกขุนพิแลผดแผกแสกกว้างกัน สนวนคูแท้แล้วจึงแล่ง ความแก่ข้าด้วยชื่อ” จากคำจารึกดังกล่าวแปลความได้ว่า ราษฎรสามัญ ขุนนาง หรือ ข้าราชการมียศศักดิ์ก็ตาม หากพิพาทเป็นความกัน ท่านให้ไต่สวนคูให้แน่นอนแล้วตัดสินโดยชื่อ³⁸ ฉะนั้น หากบุคคลดังกล่าวได้รับความเดือดร้อน เขาย่อมมีอำนาจที่จะกล่าวหาฟ้องร้องผู้กระทำความผิดต่อศาล ได้โดยตรง และผู้พิพากษาจะเป็นผู้ไต่สวนข้อเท็จจริงทั้งหมดว่าผู้ถูกกล่าวนั้นกระทำความผิดจริงหรือไม่ แล้วตัดสินคดีด้วยความยุติธรรม³⁹ ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากคำจารึกดังกล่าวแล้วจึงแสดงให้เห็นได้ว่า กระบวนการยุติธรรม ในขณะนั้น จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี และอาจเทียบเคียงได้จากเรื่องราวการร้องทุกข์หรือเรื่องการทูลเกล้าถวายฎีกาที่ราษฎรสามัญมีเรื่องเดือดร้อน ก็จะมาร้องทุกข์หรือทูลเกล้าถวายฎีกาต่อพ่อขุนรามคำแหงด้วยตัวเอง ดังปรากฏตามความในศิลาจารึกที่ว่า “...ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้หั้น ไพร่ฟ้าหน้าปกกลางบ้านกลางเมืองมีถ้อยมีความ เจ็บท้องข้องใจมันจะกล่าวถึงเจ้าถึงขุนบไว้ไปล้นกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมือง ได้ยินเรียกเมื่อถาม สนวนความแก่มันโดยชื่อ ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม..” เมื่อพิจารณาจากหลักศิลาจารึกทั้งสองประกอบกันจึงเห็นได้ว่า

³⁷ คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชียงธรรมที่ 11*, น. 93.

³⁸ คำสร ก่ำประเสริฐ, *วิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), น. 17.

³⁹ กิตติ บุศยพลากร. “ผู้เสียหายในคดีอาญา.” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), น. 7-8.

ระบบการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบดังกล่าว ไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาออกจากกันให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาแยกต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ⁴⁰ จึงถือได้ว่าระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยในสมัยนั้นเป็นระบบไต่สวน ซึ่งประเทศไทยก็ได้ใช้ระบบดังกล่าวสืบต่อมาจนกระทั่งการดำเนินคดีอาญาในระบบนี้ได้เลวร้ายจนถึงขีดสุดเมื่อมีวิธีพิจารณาจารีตนครบาล⁴¹ ซึ่งได้มีการทรมาน ผู้ถูกกล่าวหา อาทิ การเขียน จำชื่อ หรือคบบปาก ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ โดยมีได้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน⁴²

ต่อมา ในช่วงรัตนโกสินทร์ศก 112 (พ.ศ. 2436) ประเทศไทยได้มีการเข้าพนักงานของรัฐประเภทหนึ่งเกิดขึ้น ซึ่งเจ้าพนักงานของรัฐที่เวลานี้ก็คือ พนักงานอัยการ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ฟ้องร้องกล่าวโทษผู้กระทำผิดอาญาในนามของแผ่นดินอันแสดงให้เห็นว่ามีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาออกจากกันให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาแยกต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และในช่วงรัตนโกสินทร์ศก 115 (พ.ศ. 2439) ถือเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจุดหนึ่งของการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย กล่าวคือ นอกจากจะมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 แล้ว ยังได้มี พระราชบัญญัติ ยกเลิกวิธีพิจารณาจารีตนครบาลอีกด้วย อันเป็นผลให้มีการยกเลิกการดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน มาเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง เช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ⁴³

3.3.2 แนวคิดพื้นฐานของหลักการดำเนินคดีอาญาของไทย

เดิมทีแนวคิดพื้นฐานของหลักการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนับแต่ก่อนสมัยสุโขทัย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รูปแบบการดำเนินคดีอาญาของไทยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution)⁴⁴ ดังจะเห็นได้จาก ในปี พ.ศ. 2347 (จ.ศ. 1166) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงโปรดเกล้าให้มีการชำระสะสางกฎหมายที่ใช้อยู่นำมารวบรวมเป็นประมวลกฎหมาย เรียกว่า “กฎหมายตรา 3 ดวง” ซึ่งบทบัญญัติในกฎหมายตรา 3 ดวง ส่วนใหญ่เป็นกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ เอกชน ผู้ได้รับความเสียหายจะเป็นผู้ฟ้องคดี

⁴⁰ พรศักดิ์ พลสมบัตินันท์, “อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย,”

(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545), น. 31.

⁴¹ คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 87.

⁴² กิตติ บุศยพลากร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 59*, น. 1.

⁴³ คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 87.; โปรดดู กิตติ บุศยพลากร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 59*, น. 12.

⁴⁴ สุขุม วินิจฉัย, *วิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). (ม.ป.ท., 2461), น. 57. โปรดดู

กิตติ บุศยพลากร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 59*, น. 10-11.

ตามกฎหมายลักษณะรับฟ้องบทที่ 21 ประการที่ 5 ว่า “นอกจากที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษว่าเป็นอย่างอื่น บุคคลธรรมดาโลกย์หรือบุคคลโดยนิติสมมุติตามกฎหมายที่ได้รับความเสียหายและถูกทำร้ายมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำผิดได้เสมอ”

ต่อมา หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. 2435 (ร.ศ. 111) รัฐได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญากับผู้ที่กระทำความผิด ดังปรากฏตาม พระราชบัญญัติตั้งศาลโปริสภาเป็นศาลกองตระเวนสำหรับกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ 31 มีนาคม ร.ศ. 111 ข้อ 4 “พลตระเวนจับผู้ผิดมาส่งก็ดีหรือมีโจทก์ให้พลตระเวนจับตัวมาส่งก็ดี ให้ศาลโปริสภาบังคับให้พลตระเวนซึ่งจับผู้ผิดมาหรือโจทก์ผู้ฟ้องศาลตัวเสียก่อนแล้วบังคับให้ ให้การเป็นคำฟ้องกล่าวความแต่โดยความจริงแล้ว จึงบังคับถามผู้ต้องหาจับมา หรือต้องถูกฟ้องเป็นจำเลย” เป็นเหตุให้ตำรวจมีอำนาจในการฟ้องร้องคดีอาญาในบางกรณีได้เช่นเดียวกับเอกชน⁴⁵ และต่อมาเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2536 (ร.ศ. 112) ได้มีกฎหมายตราว่า “อธิบดีและเจ้าพนักงานในกรมอัยการต้องฟังบังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมในทางปฏิบัติหน้าที่ราชการ อธิบดีมีอำนาจเลือกผู้รู้พระราชกำหนดกฎหมาย ชำนิ ชำนาญแม่นยำดีมาตั้งเป็นพระราชมนตรีและเนติบัณฑิต ให้เป็นที่ปรึกษาและผู้ช่วยราชการกรมอัยการมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของกระทรวงหรือกรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของพระราชชาติไทย เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของราช ชาติไทย เป็นทนายความในนามของราชชาติไทย เป็นพนักงานร่างแต่งประกาศพระราชบัญญัติต่างๆ แปลกฎหมายนานาประเทศออกเป็นภาษาไทยฟ้องกล่าวโทษผู้กระทำผิดล่วงพระราชอาญา” ทั้งนี้ จากกฎหมายตราว่า “อธิบดีและเจ้าพนักงานในกรมอัยการต้องฟังบังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม” ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นทนายของแผ่นดิน เป็นผู้ฟ้องร้องกล่าวโทษผู้กระทำความผิดในนามของแผ่นดินเป็นครั้งแรก⁴⁶ ในทำนองเดียวกันกับนานอารยประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐได้ปรากฏเด่นชัดนับแต่นั้นมา ประกอบกับเมื่อ ได้พิจารณาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินวิธีพิจารณาความที่มีอยู่ในปัจจุบันจะเห็นถึงเหตุผลที่สนับสนุนว่าการดำเนินคดีอาญาของไทยนั้น เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ดังที่พิจารณาได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย⁴⁷ ดังนี้

1. อำนาจในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ ตามความในมาตรา 32 ที่บัญญัติว่า “...ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าผู้เสียหายจะกระทำผิดคดีของอัยการเสียหาย โดยกระทำหรือละเว้น

⁴⁵ กิตติ บุศยพลากร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 59*, น. 11.

⁴⁶ *เพิ่งอ้าง*, น. 11-12.

⁴⁷ พงษ์รัตน์ เกรือกลั่น, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 24*, น. 50-52.

กระทำการใดๆในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้นๆ ได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวนอกจากจะแสดงให้เห็นว่า การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้น เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public prosecution) แล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของรัฐอีกด้วยว่าแม้กฎหมายจะได้บัญญัติให้สิทธิผู้เสียหายมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาได้ด้วยก็ตาม⁴⁸ แต่ผู้เสียหายจะทำให้คดีของอัยการ หรือคดีของรัฐเสียหายไม่ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐหรือเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานอัยการยังเป็นผู้รับผิดชอบที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาอยู่นั่นเอง⁴⁹

2. การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาของไทย เป็นการรับฟังอย่างกว้างในทำนองเดียวกันกับระบบการค้นหาคความจริงของประเทศภาคพื้นทวีป ซึ่งมีความคิดในการดำเนินคดีอาญาเป็นแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ดังความที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 226 ว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้...”

3. การดำเนินกระบวนการพิจารณาความ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้ให้อำนาจศาลในการที่จะซักถามพยานและมีอำนาจในการสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้เองอีกด้วย⁵⁰ ซึ่งมีแนวความคิดคล้ายกับประเทศในกลุ่มภาคพื้นทวีปยุโรปที่มีแนวคิดเป็นแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

3.4 หลักการค้นหาคความจริงในคดีอาญา

ในการดำเนินคดีอาญาการที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามกฎหมายได้นั้น ศาลจะต้องแน่ใจในพยานหลักฐานที่ปรากฏในอันที่จะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง ซึ่งการค้นหาคความจริงในคดีอาญานั้น ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริง (Fact) อันเป็นพยานหลักฐานที่นำเข้าสู่การดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเกิดจากการนำเสนอของคู่ความ หรือพยานหลักฐานที่ศาลเรียกมาสืบเพิ่มเติม ซึ่งอาจแยกรูปแบบการค้นหาคความจริงได้เป็น 2 ประเภท⁵¹ คือ

3.4.1 การค้นหาคความจริงตามแบบ (Formal truth)

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28

⁴⁹ คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 94.

⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 มาตรา 228 และมาตรา 235 วรรค 1

⁵¹ สนธยา โจมกัน. “บทบาทของกระบวนการยุติธรรมในการตรวจสอบความจริง: ศึกษากรณีการตรวจสอบการตาย.” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2553), น. 8-9.

การค้นหาคำความจริงตามแบบ (Formal truth) หมายถึง การพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการที่คู่ความนำเสนอต่อศาลเท่านั้น โดยจะมุ่งการพิจารณาไปที่รูปแบบและพิธีการ เช่น พยานหลักฐานนั้น เป็นการยื่นมาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ การค้นหาคำความจริงจะถูกตีกรอบอยู่ในพยานหลักฐานที่คู่ความประสงค์จะนำเสนอให้ศาลพิจารณาเท่านั้น

3.4.2 การค้นหาคำความจริงตามเนื้อหา (Material truth)

การค้นหาคำความจริงตามเนื้อหา (Material truth) หมายถึง การพิจารณาพยานหลักฐานโดยมุ่งที่จะให้รู้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในคดีแท้จริงแล้วเป็นอย่างไร ฉะนั้น หากพยานหลักฐานที่มีอยู่ในขณะนั้นไม่อาจทำให้ข้อเท็จจริงกระจ่างชัดได้ ก็จำเป็นต้องมีการดำเนินการสืบหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถเข้าถึงความจริงแท้ในคดีต่อไป ซึ่งการค้นหาคำความจริงตามเนื้อหานี้ เป็นการค้นหาคำความจริงที่มุ่งให้ทุกองค์กรของรัฐร่วมกันค้นหาคำความจริงแท้ในคดีอาญาให้ปรากฏ ทั้งนี้ หากปรากฏว่าระหว่างการรวบรวมพยานหลักฐานได้พบข้อสงสัยหรือหลักฐานเบื้องต้นว่าผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือเป็นข้อต่อสู้ของผู้ถูกกล่าวหา ก็ต้องดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงในด้านที่เป็นคุณแก่ผู้ถูกกล่าวหาด้วยเช่นกัน

3.5 คำฟ้องและวัตถุประสงค์ของคำฟ้องในคดีอาญา

3.5.1 คำฟ้องในคดีอาญา

คำฟ้องในคดีอาญา คือ คำกล่าวหาเพื่อยืนยันการกระทำความผิดของจำเลยต่อศาลว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดอาญา และขอให้ศาลได้ทำการพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษ หรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่บุคคลนั้นตามกฎหมาย⁵²

3.5.2 วัตถุประสงค์ของคำฟ้องในคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่เป็นที่ยอมรับกันว่าจำเลยเป็นประธานในคดี จำเลยในคดีอาญาจึงมีสิทธิต่างๆ ในการดำเนินคดีอยู่หลายประการ⁵³ และสิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาที่ถือเป็นสิทธิที่สำคัญประการหนึ่ง คำฟ้องในคดีอาญามีขึ้นเพื่อให้สิทธิแก่จำเลยในการแก้ข้อกล่าวหาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่เป็นความผิดตามที่ได้มีการฟ้องร้อง คำฟ้องในคดีอาญาจะทำหน้าที่ในการแจ้งให้จำเลยได้ทราบถึงลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดตามที่ผู้ถูกกล่าวหา เพื่อให้จำเลยมีโอกาสในการต่อสู้คดี และปกป้องจำเลยจากการถูกลงโทษหรือกล่าวหาซ้ำในการกระทำที่เป็นความผิดที่

⁵² คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11*, น. 587 และ โทเม็น ภัทธาภิรมย์, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา: วิธีพิจารณาชั้นศาล* (พิมพ์ครั้งที่ 2), (2527), น. 1.

⁵³ คณิต ณ นคร, “ฐานะหน้าที่ของทนายความในคดีอาญา,” *อัยการนิเทศ*, ฉบับที่ 47, ปีที่ , น. 55-56 (พฤศจิกายน 2524).

ได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยชอบจากศาลแล้ว (Double jeopardy) คำฟ้องในคดีอาญาจะแสดงให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่เพียงพอที่จะกล่าวหาจำเลยได้ ทั้งยังแจ้งให้ศาลได้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่ได้มีการกล่าวหา รวมทั้ง ข้อกฎหมายที่ใช้ในการสนับสนุนการลงโทษ ซึ่งเป็นการขอเปิดการพิจารณาคดีของศาลในอันที่จะนำตัวผู้ถูกกล่าวหาเข้าสู่การพิจารณาคดี ดังนั้น คำฟ้องในคดีอาญาจึงนับได้ว่าเป็นเงื่อนไขให้อำนาจในการดำเนินคดีที่สำคัญประการหนึ่ง⁵⁴

3.6 ประเภทการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 3.2.1.2 เรื่องระบบการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องว่าปัจจุบันการดำเนินคดีอาญาทุกประเทศทั่วโลก เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ประเภทการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องของแต่ละประเทศก็แตกต่างกันออกไป ซึ่งประเภทการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องตามรูปแบบ และการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องโดยสมบูรณ์ ทั้งนี้ ในรายละเอียดก็จะมีหลักการที่แตกต่างกันและในขณะเดียวกันยังได้สะท้อนให้เห็นถึงขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลที่ต่างกันด้วย ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

3.6.1 การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องตามรูปแบบ (Klageformprinzip)

การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องตามรูปแบบ ถือเป็นลักษณะการดำเนินคดีอาญาที่ได้รับอิทธิพลมาจากการดำเนินคดีอาญาแบบไต่สวน โดยคงบทบาทหน้าที่ของศาลในการค้นหาความจริงได้นอกเหนือจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องครบที่ยังอยู่ภายใต้วัตถุแห่งคดีเดียวกัน⁵⁵ ดังนั้น ในกรณีนี้จึงถือว่าคำฟ้องเป็นเพียงเงื่อนไขในการดำเนินคดีอาญาในทางรูปแบบ เท่านั้น กล่าวคือ หากไม่มีคำฟ้องก็ไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาได้ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การดำเนินคดีอาญาจะกระทำได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับคำฟ้อง ส่วนการดำเนินคดีอาญาในทางเนื้อหาจะกระทำอย่างไรเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาล⁵⁶ ทั้งนี้ การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องตามรูปแบบ ที่ปรากฏชัดสามารถพบได้ในประเทศเยอรมนี เป็นต้น

⁵⁴ คณิต ณ นคร. “เงื่อนไขให้อำนาจในการดำเนินคดีกับทางปฏิบัติของอัยการและศาล.”

วารสารอัยการ, 1(5), น. 42-47, (2521).

⁵⁵ Beling, § 22, p. 86; Eb. Schmidt, LehrK I, marginal no. 351. อ้างถึงใน กรรภิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3*, น. 9.

⁵⁶ กรรภิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3*, น. 9.

3.6.2 การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องโดยสมบูรณ์ (Reines Anklageverfahren)

การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องโดยสมบูรณ์ เป็นการดำเนินคดีอาญาที่สามารถพบเห็นได้ในประเทศที่ใช้ระบบ Common Law รวมทั้ง ประเทศไทย ซึ่งการดำเนินคดีอาญาประเภทนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดำเนินคดีอาญาจะสามารถทำได้หรือไม่ และการดำเนินคดีอาญาในศาลจะกระทำอย่างไร ส่วนแล้วแต่ต้องขึ้นอยู่กับคำฟ้องทั้งสิ้น⁵⁷ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลถูกจำกัดอยู่ภายใต้คำฟ้องเท่านั้น

---

⁵⁷ เห่งอ้าง, น. 9.

บทที่ 4

ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในต่างประเทศ

เนื่องจากระบบกฎหมายอาญาในประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศ ดังนั้น การที่จะทำความเข้าใจถึงหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะต้องศึกษาหลักกฎหมายในต่างประเทศควบคู่กันไปด้วย ซึ่งในบทนี้ก็จะได้กล่าวถึงคำฟ้องและการบรรยายฟ้องคดีอาญา ตลอดจนขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ทั้งในระบบ Common Law ได้แก่ ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา และระบบ Civil Law ได้แก่ ประเทศเยอรมนี ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ดังจะได้อธิบายในรายละเอียด ต่อไปนี้

4.1 คำฟ้องและการบรรยายฟ้องคดีอาญาในระบบ Common Law และ Civil Law

ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง หรือที่เรียกว่า ระบบกล่าวหา คำฟ้องถือได้ว่าเป็นจุดตั้งต้นในการดำเนินคดีอาญาของนานาประเทศ แต่คำฟ้องและการบรรยายฟ้องของแต่ละประเทศก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

4.1.1 คำฟ้องและการบรรยายฟ้องคดีอาญาในระบบ Common Law

4.1.1.1 ประเทศอังกฤษ

คำฟ้องในคดีอาญาของประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ (1) Indictment (2) Criminal Information และ (3) Coroner's Inquest ทั้งนี้ ในหัวข้อนี้จะอธิบายแต่เฉพาะคำฟ้องในแบบ Indictment เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วประเทศไทยได้ใช้คำฟ้องแบบ Indictment เป็นหลัก ส่วนคำฟ้องแบบ Criminal Information ปรากฏครั้งสุดท้ายเมื่อปี ค.ศ. 1910 ในคดี R v Mylius ซึ่งเป็นคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของกษัตริย์¹ และในขณะเดียวกันคำฟ้องแบบ Coroner's Inquest ปัจจุบันถือว่ามีความสำคัญน้อยมากในการดำเนินวิธีพิจารณาความอาญาของอังกฤษ²

คำฟ้องคดีอาญาแบบ Indictment เป็นคำฟ้องคดีอาญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือโดยการพิมพ์ทำในนามของพระราชินี โดยเป็นการกล่าวหาบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือหลายคนว่าได้

¹ J. Daniel Devlin, *Criminal Court and Procedure*, (2nd ed), (London: Butterworths, 1967), p. 135.

² Roger Arguile, *Arguile Criminal Procedure*, (London: Butterworths, 1969), p. 125.

กระทำความผิดอาญา³ ซึ่งคำฟ้องแบบ Indictment จะเสนอต่อเจ้าหน้าที่ศาลที่มีอำนาจ และเมื่อได้มีการลงลายมือชื่อโดยเจ้าหน้าที่ดังกล่าวก็จะมีผลเป็น Indictment ที่สมบูรณ์ อันเป็นไปตามกฎหมาย Indictment Act 191 ทั้งนี้ ลักษณะการบรรยายคำฟ้องในคดีอาญาแบบ Indictment สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ ส่วนเริ่มต้น ส่วนฐานความผิด และส่วนรายละเอียดของความผิด⁴ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนเริ่มต้น (the commencement) ในส่วนเริ่มต้นนี้ จะระบุถึงศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี และชื่อของจำเลยผู้ถูกกล่าวหา

ส่วนที่ 2 ส่วนฐานความผิด (the statement of offence) การบรรยายความผิดใน Indictment ตามกฎหมายของอังกฤษ ในกรณีที่มีความผิดมากกว่าหนึ่งฐานความผิดขึ้นไป ในแต่ละฐานความผิดจะต้องปรากฏอยู่ในย่อหน้าที่แยกออกจากกัน โดยเรียกว่า กระทงความผิด (count) จะฟ้องรวมๆ กันไปไม่ได้ และในแต่ละกระทงความผิดดังกล่าวจะต้องเริ่มต้นด้วยข้อความผิดทางอาญาที่ได้ฟ้องซึ่งเรียกว่า “the statement of offence” ประกอบกับการบรรยายส่วนฐานความผิดจะบรรยายเพียงสั้นๆ ด้วยภาษาที่ธรรมดา หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำทางเทคนิคเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ ในกรณีที่การกระทำความผิดได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมาย ก็จำเป็นต้องระบุอ้างอิงมาตรา หรืออนุมาตราที่เป็นความผิดตามกฎหมายด้วย แต่ไม่จำเป็นต้องใส่องค์ประกอบของความผิดลงไป⁵

ส่วนที่ 3 รายละเอียดของความผิด (particular of offence) ถัดจากการบรรยายส่วนฐานความผิดก็จะเป็นส่วนรายละเอียดของความผิด ในส่วนนี้จะปรากฏชื่อของจำเลย การกระทำหรือจดเว้นกระทำการอันเป็นความผิดต่อกฎหมาย เวลาและสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด รวมทั้ง

³ H.A. Palmer & Henry Palmer, Haris's Criminal Law (12nd ed), (London:Sweet & Maxwell Limited, 1960), p. 403.

⁴ พงษ์รัตน์ เกรือกลิ่น, “ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในคดีอาญาไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), น. 13-16.

⁵ By Rule 4 of Indictment Act 1915

(1) A description of the offence charged in an indictment, or where more than one offence is charged in an indictment, of each offence so charged, shall be set out in the indictment in a separate paragraph called a count.

(2) A count of an indictment shall commence with a statement of the offence charged, called the statement of offence.

(3) The statement of offence shall describe the offence shortly in ordinary language, avoiding as far as possible the use of technical terms, and without necessarily stating all the essential elements of the offence, and if the offence charged is one created by statute, shall contain a reference to the section of the statute creating the offence.

รายละเอียดอย่างอื่นที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยในส่วนรายละเอียดของความผิดนี้จะต้องแสดงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความผิดพอที่จะแจ้งให้จำเลยได้ทราบถึงลักษณะของการกล่าวหาในการกระทำความผิด⁶ แต่ในบางกรณีอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความผิด หากข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ทำให้จำเลยได้รับความเสียหายหรือไม่เป็นการขัดขวางจำเลยในการต่อสู้คดี⁷ เพราะการกล่าวถึงรายละเอียดของความผิดจะกล่าวเพียงเท่าที่กฎหมายได้กำหนดให้กล่าวเท่านั้น ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดนอกเหนือไปจากนี้⁸

อนึ่ง ลักษณะการบรรยายฟ้องในคดีอาญาแบบ Indictment ที่กล่าวว่าเป็นการบรรยายเพียงสั้นๆ พอที่จะแจ้งให้จำเลยได้ทราบถึงลักษณะของการกล่าวหาในการกระทำความผิดนั้นสามารถยกตัวอย่างประกอบการพิจารณาได้ ดังนี้

การบรรยายฟ้องเกี่ยวกับตัวจำเลย (Party Indicted) เพียงแต่กล่าวถึงข้อเท็จจริงในลักษณะพอเท่าที่จะบ่งชี้ตัวจำเลยก็พอ ไม่มีความจำเป็นต้องแสดงถึงชื่อที่แท้จริงของจำเลย หรือที่อยู่อาศัย ลักษณะท่าทาง วุฒิการศึกษา หรืออาชีพการงานของจำเลย⁹ และในกรณีไม่ทราบชื่อของจำเลยหรือจำเลยปฏิเสธที่จะเปิดเผย อาจใช้คำว่า a person unknown.

⁶ By Indictment Rules 1971, rule 5(1)

Every indictment shall contain such particulars as may be necessarily for giving reasonable information as to the nature of the charge.

⁷ By Indictment Rules 1971, rule 6(b)

The particulars shall disclose the essential element of the offence provided that an essential element need not be disclosed if the accused person is not prejudiced or embarrassed in his defence by the failure to disclose it.

⁸ By Indictment Act 1915, rule 4

(1) After the statement of the offence, particulars of such offence shall be set out in ordinary language, in which the use of technical terms shall not be necessary :

Provided that where any rule of law or any statute limits the particulars of an offence which are required to be given in an indictment, nothing in this rule shall require any more particulars to be given than those so required.

⁹ By Indictment Act 1915, rule 7

The description or designation in an indictment of the accused person, or of any other person to whom reference is made therein, shall be such as is, reasonably sufficient to identify him, without necessarily stating his correct name, or his abode, style, degree, or occupation ; and if, owing to the name of the person not being known, or for any other reason, it is impracticable to give such a description or designation, such description or designation shall be given as is reasonably practicable in the circumstances, or such person may be described as

การบรรยายฟ้องเกี่ยวกับตัวผู้เสียหาย (Party Injured) โดยทั่วไปไม่มีความจำเป็นต้องกล่าวถึงรายละเอียดหรือแสดงถึงบุคคลผู้ตกเป็นผู้เสียหาย เช่น ในความผิดฐานฉ้อโกงไม่จำเป็นต้องแสดงถึงบุคคลผู้ถูกหลอกลวงก็ได้¹⁰ เว้นแต่ในความผิดที่ผู้เสียหายเป็นสาระสำคัญของความผิด เช่น ในความผิดต่อบุคคล (offence against person) ผู้เสียหายจะต้องถูกกล่าวถึงด้วย¹¹ และในกรณีที่ไม่อาจจะระบุชื่อผู้เสียหายได้ เช่น คดีฆาตกรรมที่พบศพโดยไม่ทราบว่าเป็นใคร อาจใช้คำว่า a person was unknown ได้เช่นเดียวกัน

เวลาในการกระทำความผิดจะต้องกล่าวไว้คำฟ้อง แต่ไม่มีความจำเป็นต้องระบุถึงเวลาที่ถูกต้องแน่นอน เพราะความแตกต่างกันในเรื่องเวลากระทำความผิดตามที่ระบุในคำฟ้องและตาม que ที่พิจารณาได้ไม่ถือว่าเป็นสาระสำคัญของ เว้นเสียแต่เวลาที่ถูกต้องแน่นอนนั้นเป็นสาระสำคัญของความผิด¹²

ส่วนการบรรยายฟ้องเกี่ยวกับสถานที่เกิดการกระทำความผิด เพียงแต่ระบุเขต หรือ แขวงการปกครอง (county) ที่ความผิดได้เกิดขึ้นก็เพียงพอแล้ว แต่สำหรับความผิดบางความผิดที่สถานที่กระทำความผิดไม่ใช่สาระสำคัญของความผิด เช่น ความผิดฐานสมรสกันระหว่างญาติ (incest) แม้จะระบุสถานที่เกิดเหตุว่าในเมือง Sussex หรือที่อื่น ๆ ก็ถือว่าเป็นอันใช้ได้¹³

4.1.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

คำฟ้องในคดีอาญาของสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ (1) Indictment (2) Information และ (3) Complaint. ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

1) คำฟ้องแบบ Indictment

คำฟ้องแบบ Indictment เป็นคำฟ้องที่เป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวหาบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือหลายคนว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งจะถูกเสนอตามกระบวนการของกฎหมายโดยคณะลูกขุน

---

a person unknown. See T.R.Fitwalter Bulter & Morton Garsia, Archbold Pleading Evidence & Practice in Criminal Case, (London: Sweet & Maxwell Limited, 1959),

p. 45 ,48.

¹⁰ คดี R v Johnstone,1950, All E.R 830

¹¹ Celia Hamption, Criminal Procedure and Evidence, (London: Sweet & Maxwell, 1973), p. 117.

¹² T.R.Fitwalter Bulter & Morton Garsia, Archbold Pleading Evidence & Practice in Criminal Case, (London: Sweet & Maxwell Limited, 1959), p. 45 ,48.

¹³ *Ibid.*

ใหญ่ (Grand jury) โดยทั่วไปแล้วคำฟ้องแบบ Indictment จะใช้กับความผิดอาญาที่ร้ายแรง¹⁴ (infamous crime) เช่น ความผิดที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือมีโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปีเป็นต้น

ลักษณะการบรรยายฟ้องแบบ Indictment Rule 7. The Indictment and the Information ได้วางหลักทั่วไปว่า Indictment จะต้องแสดงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งประกอบเป็นความผิดที่กล่าวหา และจะต้องกล่าวโดยใช้ถ้อยคำที่เรียบง่าย รวบรวมและชัดเจน และลงลายมือชื่อในคำฟ้องโดยพนักงานอัยการของรัฐ ทั้งนี้ คำฟ้องแบบ Indictment ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใส่รูปแบบของส่วนเริ่มต้น (commencement) รูปแบบของข้อสรุป (formal conclusion) หรือสาระอื่นที่ไม่จำเป็นลงไป ในขณะที่เดียวกันการบรรยายคำฟ้องแบบ Indictment จะต้องบรรยายโดยแยกเป็นกระทงความผิด ซึ่งในแต่ละกระทงความผิดอาจมีการอ้างอิงกันได้ และคำฟ้องในลักษณะนี้ควรจะต้องอ้างถึงรัฐบัญญัติ กฎ ระเบียบหรือข้อบังคับของกฎหมายที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิดลงไปด้วย¹⁵

¹⁴ The Fifth Amendment of the Constitution of the United State : “No person shall be held to answer for a capital, or otherwise infamous crime, unless on a presentment or indictment of a Grand Jury ...”

See Moris D. Forkosch, “Constitutional Law”, 2nd ed. New York: The Foundation Press Inc, 1969, p. 434.

และตาม Federal Rules of Criminal Procedure TITLE III. THE GRAND JURY, THE INDICTMENT, AND THE INFORMATION Rule 7. The Indictment and the

(a) WHEN USED.

(1) Felony. An offense (other than criminal contempt) must be prosecuted by an indictment if it is punishable:

(A) by death; or

(B) by imprisonment for more than one year.

(2) Misdemeanor. An offense punishable by imprisonment for one year or less may be prosecuted in accordance with Rule 58(b)(1).

¹⁵ Rule 7 The Indictment and the Information

(c) NATURE AND CONTENTS.

(1) In General. The indictment or information must be a plain, concise, and definite written statement of the essential facts constituting the offense charged and must be signed by an attorney for the government. It need not contain a formal introduction or conclusion. A count may incorporate by reference an allegation made in another count. A count may allege that the means by which the defendant committed the offense are unknown or that the defendant committed it by one or more specified means. For each count, the indictment or information must give the official or customary citation of the statute, rule, regulation, or other provision of law that the defendant is alleged to have violated. For purposes of an indictment referred to in section 3282 of title 18, United States Code, for which the identity of the defendant is unknown, it shall be sufficient for the

อนึ่ง การบรรยายฟ้องในแต่ละรัฐอาจมีความแตกต่างกันออกไปบ้าง อย่างไรก็ตาม หน้าที่และวัตถุประสงค์โดยทั่วไปของ Indictment ยังคงเหมือนกัน กล่าวคือ จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร มีข้อเท็จจริงที่จำเป็นประกอบฐานความผิด และต้องบรรยายฟ้องให้เพียงพอที่จะแจ้งให้จำเลยได้ทราบถึงความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะได้เตรียมการในการต่อสู้คดี และสามารถปกป้องจำเลยจากการถูกกล่าวหาหรือถูกดำเนินคดีอาญาซ้ำในความผิดที่ได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยชอบจากศาลแล้ว¹⁶ ฉะนั้น เพื่อง่ายต่อการพิจารณาจึงได้ยกตัวอย่างลักษณะการบรรยายคำฟ้องในคดีอาญาแบบ Indictment ดังนี้

การบรรยายฟ้องเกี่ยวกับจำเลย การบรรยายฟ้องในกรณีนี้ของสหรัฐอเมริกา มีลักษณะทำนองเดียวกับการบรรยายฟ้องในประเทศอังกฤษ กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องบรรยายถึงข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดเกี่ยวกับจำเลยก็ถือว่าเป็นการเพียงพอ¹⁷ ทั้งนี้ การบรรยายถึงชื่อของจำเลยไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงชื่อที่แท้จริงของจำเลยเสมอไป และการกล่าวหาโดยใช้ชื่อปลอมของจำเลยในกรณีที่จำเลยมีหลายชื่อ หรือกรณีที่มีการสะกดชื่อของจำเลยผิดไปจากความเป็นจริง ก็ไม่ถือว่าเป็นข้อบกพร่องของ Indictment เพราะถือว่า Indictment เป็นคำกล่าวหาต่อบุคคล ในคดีอาญามีใช้กล่าวหาต่อชื่อบุคคล¹⁸

ส่วนการบรรยายฟ้องเกี่ยวกับผู้เสียหายนั้น โดยทั่วไปแล้วการระบุชื่อผู้เสียหายถือว่ามีความจำเป็น เป็นต้นว่าในความผิดต่อชีวิตร่างกาย ในบางรัฐของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดโดยเคร่งครัดว่าชื่อของผู้เสียหายจะต้องระบุไว้โดยชัดเจน อย่างไรก็ตามแล้วก็ได้กำหนดว่าจะต้องมีการระบุถึงชื่อผู้เสียหายเสมอไปไม่ และในกรณีที่ไม่ทราบว่าผู้เสียหายเป็นใคร อาจระบุว่าเป็น victim is unknown¹⁹

การบรรยายฟ้องเกี่ยวกับเวลากระทำความผิด โดยทั่วไปแล้วในคำฟ้องจะต้องมีการระบุถึงวันเดือนปีที่เกิดการกระทำความผิด เช่น ระบุว่า on 2 February 1978.²⁰ แต่ไม่จำเป็นต้องระบุถึงเวลาที่

---

indictment to describe the defendant as an individual whose name is unknown, but who has a particular DNA profile, as that term is defined in section 3282

¹⁶ Moris D. Forkosch, "Constitutional Law", 2nd ed. New York: The Foundation Press Inc, 1969, p. 446.

¹⁷ John N Ferdico, criminal Procedure For The Law enforcement Officer, (St Paul Minn: West Publishing & Co, 1979), p. 342.

¹⁸ คดี U.S. v Fawcett, C.C.A.N.Y. 1940, 115 F2d 764.

¹⁹ Ronald A Anderson, Wharton's Criminal law and Procedure (Vol 4), (New York: The Lawyers Co-operative Publishing Company, 1957), p. 595-596.

²⁰ John N Ferdico, *Op. cit.*, footnote 17, p. 342.

ถูกต้องแน่นอนลงไป และแม้จะปรากฏภายหลังว่าวันเดือนปีที่อ้างในคำฟ้องผิดไปจากที่เป็นจริงก็ไม่ทำให้คำฟ้องต้องเสียไปเช่นกัน²¹ เพราะโดยทั่วไปแล้วถือว่าวันเวลากระทำความผิดไม่ใช่องค์ประกอบในเนื้อหา ที่จะต้องพิสูจน์ เว้นเสียแต่ว่าเวลาในการกระทำความผิดจะเป็นสาระสำคัญของความผิดฐานนั้น²²

การบรรยายฟ้องเกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิด โดยทั่วไปแล้วจะต้องกล่าวถึงสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิดว่าได้เกิดในเมือง (county) ของรัฐหรือมลรัฐใด เช่น อาจระบุว่าความผิดเกิดขึ้นในเมือง Knox รัฐ Maine²³ หรืออาจระบุว่าความผิดเกิดในมลรัฐเพียงอย่างเดียว เช่น ระบุว่าความผิดเกิดในมลรัฐ Columbia ก็ถือว่าเพียงพอเช่นกัน²⁴ แต่ถ้าในคำฟ้องไม่กล่าวถึงสถานที่ที่เกิดการกระทำผิด หรือกล่าวแต่ไม่ชัดเจนก็อาจถือว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการกล่าวอ้างถึงสถานที่ที่เกิดการกระทำผิดในคำฟ้องแล้ว แม้จะปรากฏในภายหลังว่าสถานที่ดังกล่าวผิดไปจากที่พิจารณาได้ความก็ไม่ส่งผลทำให้ต้องยกฟ้องหรือต้องให้มีการพิจารณาคดีใหม่²⁵

2) คำฟ้องแบบ Information

คำฟ้องแบบ Information ถือเป็นคำฟ้องในคดีอาญาอีกชนิดหนึ่งในการดำเนินวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา โดยคำฟ้องนี้จะทำเป็นลายลักษณ์อักษร และผู้ที่มีอำนาจฟ้องในกรณีนี้ ได้แก่ พนักงานอัยการ ซึ่งได้กระทำการโดยปราศจากการเข้าแทรกแซงของคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury)²⁶ ทั้งนี้ ความผิดที่อาจถูกกล่าวหาโดย Information ตามระบบ Common Law ดั้งเดิมนั้นถือว่า ความผิดอาญาที่ร้ายแรง (felony) ไม่อาจกล่าวหาโดยใช้คำฟ้อง Information ได้ เพราะถือว่าบุคคลไม่สมควรเข้าสู่การพิจารณาในความผิดที่อาจมีโทษถึงชีวิต เว้นเสียแต่จะได้มีการกล่าวหาโดยคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury) โดยใช้คำฟ้องแบบ Indictment²⁷ แต่ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้ความผิดอื่นนอกจากความผิดที่อาจถูกลงโทษถึงตายและนอกจากความผิดที่อาจถูกลงโทษกักขังหรือให้ทำงานหนักเป็นระยะเวลากว่า 1 ปีขึ้นไปหรือคำฟ้องแบบ Indictment ได้ถูกสละสิทธิ ก็อาจกล่าวหาโดยใช้คำฟ้องแบบ Information ได้ แต่ในบางรัฐของ

²¹ คดี U.S. v Alowsine, 1955 17 Frd 211. และคดี Berg v U.S. C.A. Call 1942, 176 F2d 122

²² คดี U.S. v Fikes, D.C. Minch 1974, 373 F supp1092

²³ John N Ferdico. *Op. cit.*, footnote 17, p. 343.

²⁴ คดี Beard v U.S. D.C. Colo 1965, 244 F Supp 598

²⁵ คดี U.S. v Braman, C.A. Tenn 1972, 457 F2d

²⁶ Rollin M Perkins, *Criminal Law and Procedure* (case and materail), 2nd ed.

(Brooklyn : The Foundation Predd Inc, 1959), p. 907.

²⁷ *Ibid.*

สหรัฐอเมริกา เช่น รัฐมิสซูรี รัฐเนวาดา หรือรัฐออลิกันตีถือว่าคำฟ้องแบบ Indictment มีค่าเท่ากับ Information ดังนั้น ในความผิดอาญาที่ร้ายแรงก็อาจถูกกล่าวหาโดย Information ได้เช่นกัน²⁸

อนึ่ง ลักษณะการบรรยายฟ้องแบบ Information โดยทั่วไปแล้วมีความคล้ายคลึงกันมาก กับลักษณะการบรรยายคำฟ้องแบบ Indictment กล่าวคือ การบรรยายคำฟ้องจะต้องชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่ประกอบเป็นความผิดตามที่กล่าวหาอย่างกระชับ ชัดเจน และทำเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตาม คำฟ้องทั้งสองแบบดังกล่าวก็มีความแตกต่างในประการสำคัญ คือ คำฟ้องแบบ Indictment จะได้รับการเสนอต่อคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury) และมีการลงลายมือชื่อโดยหัวหน้าคณะลูกขุนใหญ่ (foreman) ในขณะที่คำฟ้องแบบ Information มีการลงลายมือชื่อโดยพนักงานอัยการ ซึ่งได้กระทำการโดยปราศจากการเข้าแทรกแซงของคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury) และโดยเฉพาะในความผิดอาญาที่ร้ายแรงการกล่าวหาโดย Information จะนำไปเพื่อประโยชน์ของจำเลยที่ต้องการให้การรับสารภาพและเริ่มต้นรับโทษโดยไม่ต้องรอการพิจารณา bill of Indictment ของคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury)²⁹

3) คำฟ้องแบบ Complaint

คำฟ้องในความผิดอาญาแบบ Complaint เป็นคำฟ้องที่ใช้ในกรณีกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดในความผิดอาญาที่ไม่ค่อยร้ายแรง เช่น Misdemeanor Complaint ของรัฐ New York ซึ่งหมายถึง คำกล่าวหาที่เป็นลายลักษณ์อักษรในความผิดอาญาที่ได้ผ่านการรับรองแล้ว เสนอโดยบุคคลกล่าวหาบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน ว่ากระทำความผิดหนึ่งหรือหลายความผิดในความผิดชั้น misdemeanor และไม่ใช้ความผิดชั้น felony ต่อศาล Local Court.³⁰

อนึ่ง ลักษณะการบรรยายฟ้องแบบ Complaint จะบรรยายถึงชื่อผู้ถูกกล่าวหา และมีฐานความผิดเป็นส่วนเพิ่มเติม ประกอบกับจะต้องระบุศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี นอกจากนี้ Misdemeanor Complaint ยังแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นกรกล่าวหา (accusatory part) ซึ่งในส่วนนี้จะแสดงถึงความผิดที่ได้ฟ้องอันมีลักษณะทำนองเดียวกับการบรรยายคำฟ้องแบบ Indictment โดยจะแยกฟ้องเป็นกระทงความผิดไป และในส่วนข้อเท็จจริง (factual part) ซึ่งจะแสดงถึงข้อความของผู้กล่าวหาที่ได้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่สนับสนุนคำกล่าวหาของตน และในกรณีที่มีความผิดที่กล่าวมามากกว่า 1 ความผิดขึ้นไป ข้อเท็จจริงในส่วนนี้อาจใช้ได้

²⁸ Rollin M Perkins, *Op. cit.*, footnote 26, p. 908.

²⁹ คดี U.S. v Maher D.C. Me 1950, 89 F supp 289.

³⁰ Hon Eugene R Canudo, *Criminal Law Of New York*, (penal law, criminal procedure law, & constitutional rights), (New York: Gould Publishing), p. 53.

กับกระทำความผิดทั้งหมดในส่วนของการกล่าวหาได้³¹ อย่างไรก็ตาม คำฟ้องแบบ Complaint เป็นวิธีการที่มีการใช้อยู่บ่อยโดยมักจะใช้ในกรณีที่จำเลยสงสัยสิทธิที่จะได้รับการกล่าวหาโดยคำฟ้องแบบ Information.³²

กล่าวโดยสรุป คำฟ้องในคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่จะกล่าวหาโดยใช้คำฟ้องแบบ Indictment และ Information เป็นหลัก ส่วนการกล่าวหาโดยใช้คำฟ้องแบบ Complaint มีบ้างเป็นส่วนน้อย³³ แต่โดยเนื้อหาของคำฟ้องคดีอาญาทั้ง 3 แบบนี้จะมีลักษณะการบรรยายคำฟ้องในการทำงานเดียวกับคำฟ้องแบบ Indictment โดยจะปรากฏศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีคดี ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา เวลาและสถานที่กระทำความผิด ตลอดจนข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความผิดที่กล่าวหาซึ่งจะเป็นการบรรยายฟ้องเพียงสั้นๆ พอที่จะแจ้งให้จำเลยได้ทราบถึงสาระสำคัญของความผิดที่ตนถูกกล่าวหา ประกอบกับจะต้องแยกฟ้องเป็นกระทำความผิด อันมีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการบรรยายคำฟ้องในคดีอาญาของประเทศอังกฤษ

4.1.2 คำฟ้องและการบรรยายฟ้องคดีอาญาระบบ Civil Law ในประเทศเยอรมนี

คำฟ้องในคดีอาญาของประเทศเยอรมนีมีชนิดเดียว คือ Anklage ซึ่งมีลักษณะการบรรยายฟ้องที่แตกต่างไปจากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ในประเทศเยอรมนีจะมีการบรรยายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ StPO มาตรา 200³⁴ ยังได้กำหนดเนื้อหาคำฟ้องในคดีอาญาว่าคำฟ้อง (The Charge Sheet) ต้องระบุ

³¹ *Ibid*, p. 53.

³² *Ibid*.

³³ พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4, น. 33-34.

³⁴ มาตรา 200 StPO (1) The bill of indictment shall indicate the indicted accused, the criminal offence with which he is charged, the time and place of its commission, its statutory elements and the penal provisions which are to be applied (the charges). In addition, the evidence, the court before which the main hearing is to be held, and defence counsel shall be indicated. If witnesses are designated, their place of residence or whereabouts shall be indicated, whereby indication of the full address shall not be required. In the cases referred to in Section 68 subsection (1), second sentence, and subsection (2), first sentence, indication of the name of the witness shall be sufficient. Where a witness is mentioned whose identity is not to be revealed either wholly or in part, this fact shall be indicated; the same shall apply mutatis mutandis to the confidentiality of the witness's place of residence or whereabouts.

(2) The bill of indictment shall also set out the relevant results of the investigation. This may be dispensed with if the charges are preferred before the criminal court judge.

ถึงตัวผู้ถูกฟ้อง (den Angeschuldigten) หมายถึง ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งเป็นความหมายที่กว้าง เมื่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดถูกพนักงานอัยการยื่นคำฟ้องก็จะใช้คำว่า (der Angeschuldigte) ซึ่งแปลว่าผู้ถูกฟ้อง และเมื่อศาลสั่งประทับฟ้องแล้วก็จะใช้คำว่า Angeklagter ซึ่งหมายถึง จำเลย และการกระทำของจำเลยที่ถูกกล่าวหา เวลาและสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด องค์ประกอบของกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว และบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าว รวมทั้ง ต้องแสดงถึงข้อสันนิษฐานของศาลก่อนเริ่มการพิจารณาคดีและฐานความผิดที่ขอให้ลงโทษ นอกจากนี้ ในมาตรา 200 (2) StPO ยังได้ระบุให้คำฟ้องในคดีอาญาของเยอรมัน จำเป็นต้องระบุถึงผลการสอบสวน (Ermittlungsergebnis) ด้วย แต่ผลการสอบสวนดังกล่าวอาจไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงก็ได้หากเป็นการกล่าวหาต่อผู้พิพากษานายเดียว³⁵ โดยตอนท้ายของคำฟ้องจะลงชื่อโดยพนักงานอัยการ

อย่างไรก็ดี ลักษณะการบรรยายคำฟ้องในส่วนเริ่มต้นของคำฟ้องคดีอาญาเยอรมันนั้น จะมีลักษณะคล้ายกันกับประเทศอื่นๆ รวมทั้ง ประเทศในกลุ่ม Common Law กล่าวคือ จะต้องระบุศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดี ชื่อจำเลยและฐานความผิดที่ได้ฟ้อง แต่ในส่วนการบรรยายคำฟ้องเกี่ยวกับตัวจำเลย ถือเป็นข้อที่มีความแตกต่างจากการบรรยายฟ้องในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาอย่างมาก เพราะคำฟ้องคดีอาญาของเยอรมันต้องบรรยายข้อเท็จจริงในรายละเอียดเกี่ยวกับตัวจำเลยนั้น ต้องชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้เกิดการฟ้องผิดตัวเกิดขึ้นไม่ได้ โดยจะมีการบรรยายถึงชื่อสกุล ในกรณีมีการเปลี่ยนนามสกุลก็ต้องระบุ สถานที่เกิด วันเดือนปีเกิด ที่อยู่ อาศัย อาชีพการงาน สถานภาพการสมรส สัญชาติ และในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้เยาว์ต้องระบุถึงชื่อและที่อยู่ของผู้แทนโดยชอบธรรมรวมถึงชื่อของทนายจำเลยด้วย ซึ่งเป็นการบรรยายโดยละเอียด³⁶ แต่การบรรยายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาก็จะบรรยายเพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น³⁷

ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย คำฟ้องในคดีอาญาเยอรมันจะบรรยายการกระทำความผิดของจำเลย ตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยแสดงถึงวันเวลา สถานที่ที่เกิดการ

³⁵ Horst Niebler, The American series of foreign penal codes, The German code of Criminal Procedure (New York: New York University, 1965), p. 106.

³⁶ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 83/2552 “คำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ. 2552 เล่ม 1 บริการสำนักงานศาลยุติธรรม บริการสวัสดิการศาลฎีกา”, น. 13.

³⁷ พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น. 35-36.

กระทำความผิด รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย และบุคคล หรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดอย่างชัดเจน³⁸

ในคำฟ้องจะต้องระบุถึงองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายไว้ ทั้งในส่วนขององค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในและจะต้องรับรององค์ประกอบดังกล่าวให้เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างกระชับเพียงพอที่จะบอกถึงเรื่องราวในการสืบพยานเท่านั้น ส่วนรายละเอียดของเหตุการณ์จะไปอยู่ในส่วนของผลของการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญ³⁹

ทั้งนี้ ในกรณีที่คำฟ้องไม่แสดงให้เห็นถึงภารกิจในการให้ข้อมูลข่าวสารและภารกิจในการกำหนดขอบเขตของศาล ศาลก็จะคืนคำฟ้องให้พนักงานอัยการไป ซึ่งอาจจะเป็นกรณีที่คำฟ้องไม่ระบุถึงตัวผู้ถูกฟ้องอย่างเพียงพอ รวมถึงไม่ระบุถึงการกระทำความผิดอย่างเพียงพอและไม่สามารถที่จะแก้ไขได้โดยการตีความจากผลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนอย่างสำคัญ และหาอัยการปฏิเสธที่จะแก้ไข ศาลก็ชอบที่จะปฏิเสธการประทับรับฟ้อง⁴⁰

4.2 ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในระบบ Common Law และ Civil Law

4.2.1 ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในระบบ Common Law ของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

สืบเนื่องจากระบบกฎหมาย ระบบการดำเนินคดีอาญา และระบบการสืบพยานในศาลของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกามีความคล้ายคลึงกัน อาจด้วยเหตุประวัติศาสตร์ทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษ จึงเป็นเหตุให้การพิจารณาหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องไม่มีความแตกต่างกัน ฉะนั้น เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจจึงได้อธิบายเกี่ยวกับขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาไว้ด้วยกัน ดังนี้

4.2.1.1 ห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง

โดยหลักแล้วในระบบ Common Law ถือว่าจำเลยไม่อาจถูกลงโทษในความผิดอื่นที่มีลักษณะแตกต่างไปจากที่ได้กล่าวหาในคำฟ้อง (At common law a prisoner may not be convicted

³⁸ พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น. 35. และ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 36*, น. 13.

³⁹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 36*, น. 14.

⁴⁰ *เพ็งอ่าง*, น. 16.

of an offence of an entirely different character from that charged in the Indictment)⁴¹ ด้วยเหตุนี้ จำเลยจึงไม่อาจถูกศาลพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษในความผิดฐานอื่นซึ่งมิได้ฟ้อง ทั้งนี้ แม้ข้อเท็จจริงในคำฟ้องจะครอบคลุมและทางพิจารณาก็ได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดจริง รวมทั้งแม้ความผิดซึ่งพิจารณาได้ความนั้นจะมีโทษที่เบากว่าความผิดซึ่งได้ฟ้อง ศาลก็ไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยได้ เพราะจะเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีที่เกินคำฟ้อง หรือเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีนอกฟ้องนอกประเด็น อย่างไรก็ตาม ศาลอาจพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยดังที่พิจารณาได้ความได้หากความนั้น เข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังจะได้อธิบายต่อไปในหัวข้อต่อไป

4.2.1.2 ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้อง

ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องถือเป็นหลักที่ผ่อนคลายความเคร่งครัดของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง แต่ทั้งนี้กรณีใดบ้างที่จะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้อง ในการนี้อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ (1) ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญและมีใช้สาระสำคัญ และ (2) ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในฐานความผิด ดังที่จะได้อธิบายต่อไป

1) ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญ และมีใช้สาระสำคัญ

ตามแนวคิดของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศในกลุ่ม Common Law แต่เดิมมีความเข้มงวดในเรื่องความตรงกันระหว่างข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างในคำฟ้องกับข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความเป็นอันมาก ถึงแม้ความที่แตกต่างกันนั้นจะมีใช้สาระสำคัญก็ตาม⁴² เช่น ในคดี State v Harris ศาลได้ตัดสินยกฟ้องในความผิดฐานลักรองเท้า 1 คู่ เพราะข้อเท็จจริงในทางพิจารณาปรากฏว่ารองเท้าที่ถูกลักไปนั้นเป็นรองเท้าข้างขวาทั้ง 2 ข้าง จึงไม่ใช่รองเท้า 1 คู่⁴³

อย่างไรก็ดี กฎเกณฑ์ดังกล่าวได้รับการผ่อนคลายเป็นอย่างมาก และศาลไม่พิจารณาถึงผลความแตกต่างที่เคร่งครัดมากอีกต่อไป⁴⁴ ปัจจุบันหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องจะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในอันที่จะทำให้ศาลจำต้องยกฟ้องก็ต่อเมื่อ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องและข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความนั้นแตกต่างกันในสาระสำคัญและเป็นผลเสียหาย⁴⁵

⁴¹ T.R. Fitzwalter Bulter & Morton Garsia, *Archbold Pleading Evidence & Practice in Criminal Cases*, (London: Sweet & Maxwell Limited, 1959), p. 172.

⁴² "American Jurisprudence," 2 nd ed Vol 4, (New York The Lawyer co-operative publishing company, 1968), p. 1039.

⁴³ คดี State v Harris, 3 Har 559 (Del 1841).; See Rollin M Perkins, *Op. cit.*, footnote 26, p. 905-906

⁴⁴ Ronald A Anderson, *Op. cit.*, footnote 19, p. 199-200.

⁴⁵ *Ibid.* The rule now generally established is that to make a variance between allegations in an indictment or information and the proof fatal, it must be material and prejudicial."

ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในสาระสำคัญ มีหลักทั่วไปว่าในคดีอาญาการที่จะลงโทษจำเลยได้จะต้องปรากฏว่าพยานหลักฐานที่พิจารณาได้ความ ตรงกันกับข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างมาในคำฟ้องในส่วนเนื้อหา (Material) และ สาระสำคัญ (Essential) ในความผิดที่ได้ฟ้อง⁴⁶ ดังนั้น ถ้าพยานหลักฐานในคดีอาญาไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในส่วนที่เป็นเนื้อหาและสาระสำคัญของความผิดที่ได้ฟ้องแล้ว ย่อมถือได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในสาระสำคัญ

ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องที่ไม่ถือว่าแตกต่างกันในสาระสำคัญ มีหลักว่า ถ้าข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความตรงกับข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างในคำฟ้องในเนื้อหาสาระสำคัญ หรือลักษณะของข้อแตกต่างนั้นไม่ทำให้จำเลยผิดหลงในการดำเนินคดี⁴⁷ หรือข้อเท็จจริงที่แตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียดที่ไม่จำเป็น หรือไม่ใช่สาระสำคัญที่จะต้องกล่าวในคำฟ้อง⁴⁸ รวมทั้ง ความแตกต่างนั้นเกิดจากความผิดพลาดในทางเทคนิคที่ไม่มีผลเสียหายแก่จำเลย เช่น ในกระธงที่ 2 ของคำฟ้องแต่เขียนเป็นกระธงที่ 3 เป็นต้น⁴⁹ กรณีดังกล่าวเหล่านี้ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องที่มีข้อแตกต่างกันในสาระสำคัญ

ในกรณีต่อไปนี้จะ ได้ยกตัวอย่างแนวทางการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ดังนี้

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกริยาอาการ วิธีการ หรือเครื่องมือที่ใช้ (Manner, Means, Instrumentalities) ตามแนวคิดของระบบ Common Law ถือว่าความแตกต่างของข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้อง และข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความเกี่ยวกับกริยาอาการ วิธีการ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิดเป็นข้อเท็จจริงที่ต่างกับฟ้องในสาระสำคัญและเป็นการเสียหายแก่จำเลย (Fatal Variance) เช่น ในคดีฆาตกรรมที่ฟ้องว่าจำเลยได้กระทำความผิดโดยใช้หิน ท่อนเหล็ก หรือของแข็งบางอย่าง แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิจารณาได้ความว่า การตายดังกล่าวมีสาเหตุมาจากเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกายเนื่องจากการที่ผู้ตายได้กระทบกับของแข็งบนพื้นหลังจากที่ได้ล้มลง⁵⁰ หรือในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีเจตนาฆ่า (Assault and Battery with Intend to Kill) ซึ่งได้บรรยายฟ้องความผิดฐานฆาตกรรมว่าทำโดยวิธีการใช้ปืนยิง แต่ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาปรากฏว่าได้ทำร้ายโดยใช้มือ

⁴⁶ *Ibid*, p. 201.

⁴⁷ Ronald A Anderson, *Op. cit.*, footnote 19, p. 202-203. "It is the universal rule that a variance between pleading and proof in criminal case is not material when the allegations and proof substantially correspond, or when the variance is not of a character which could have misled the defendant at the trial."

⁴⁸ Ronald A Anderson, *Op. cit.*, footnote 19, p. 202-203.

⁴⁹ คดี U.S. v Glass, C.A. Ariz 1969, 421 F2d 832.

⁵⁰ คดี Murphy v Commonwealth, 226 Ky. 169, 10S.W.2d 626

และกำปั่น⁵¹ ดังข้อเท็จจริงที่กล่าวมาข้างต้นของทั้งสองกรณี ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในข้อ
สาระสำคัญ เป็นเหตุให้ศาลไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความ

แต่อย่างไรก็ดี การกล่าวหาว่าใช้อาวุธอย่างหนึ่งอย่างใดกระทำความผิด อาจไม่มีความ
จำเป็นที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่ากระทำผิดโดยใช้อาวุธนั้น เพียงแต่พิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ได้ใช้
เครื่องมือที่มีลักษณะโดยทั่วไปคล้ายคลึงกัน ลักษณะของการทำร้ายและผลที่ได้รับทำนองเดียวกัน
ก็ไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ⁵² เป็นต้นว่าในความผิดที่กล่าวหา
ว่าจำเลยทำร้ายร่างกายโดยใช้เสียม แต่ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาปรากฏว่า ผู้เสียหายถูกทำร้ายด้วย
หินหรืออิฐ ก็สามารถลงโทษได้⁵³

ส่วน ในประเด็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลากระทำความผิดนี้ ตามแนวความคิดของ
Common Law โดยทั่วไปไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในสาระสำคัญ⁵⁴ เว้นแต่ในความผิด
นั้น ได้ถือเอาเวลาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น ความผิดในการจำหน่ายสุราในระหว่างวันเวลาที่
กฎหมายห้าม⁵⁵ ในขณะที่เดียวกันความผิดที่ไม่ถือเอาเวลาเป็นองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญ ได้แก่
ความผิดฐานทำร้ายร่างกายและการทำแท้ง ความผิดฐานพยายามทำแท้ง การสมรู้ร่วมคิดการฉ้อฉล
การฆาตกรรม การลักขโมย การเบียดความเท็จ การข่มขืน เป็นต้น⁵⁶

การทำร้ายร่างกายและการทำแท้งของแบตเตอร์พยายามทำแท้งการสมรู้ร่วมคิดการฉ้อ
ฉลการฆาตกรรมการลักขโมยการหาเงินโดยการหลอกลวงการเบียดความเท็จการจัดหาผู้อื่นเพื่อจุด
ไฟเผาอาคารการข่มขืนการขโมยสินค้าการโจรกรรมการล่อลวงการอยู่ร่วมกันอย่างผิดกฎหมาย

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่เกิดการกระทำความผิด โดยทั่วไปถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่าง
กับฟ้องในสาระสำคัญ ถ้าสถานที่กระทำความผิดเป็นองค์ประกอบ หรือเป็นสาระสำคัญของ
ความผิดที่กล่าวหา เช่น ในความผิดฐานลักทรัพย์ในอาคาร (Larceny in a building) หรือความผิด
ฐานฉ้อฉลขโมยของเข้าไปในเคหสถานในเวลากลางคืน โดยมีเจตนาประกอบอาชญากรรม
(Burglary) ถือว่าสถานที่เป็นสาระสำคัญของความผิดที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ตามที่กล่าวอ้างในคำ
ฟ้อง⁵⁷ ในทางตรงกันข้ามหากสถานที่กระทำความผิดมิใช่สาระสำคัญของความผิด แม้ว่าข้อเท็จจริงที่

⁵¹ คดี Harrell v State 148 Mass T18, 114 S.O.815

⁵² Ronald A Anderson, *Op. cit.*, footnote 19, p. 205.

⁵³ คดี State v Spahr, 186 Ind 589, 117 N.E.648

⁵⁴ T.R. Fitzwalter Bulter & Morton Garsia, *Op. cit.*, footnote 41, p. 210.

⁵⁵ คดี Com v Purdy, 146 Mass 138, 139 15N.E. 364

⁵⁶ Ronald A Anderson , *Op. cit.*, footnote 19, p. 211-212.

⁵⁷ Ronald A Anderson , *Op. cit.*, footnote 19, p. 214.

พิสูจน์ได้จะแตกต่างจากที่กล่าวหาที่ไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในสาระสำคัญ และในกรณี
ที่คำฟ้องได้กล่าวหาว่าจำเลยได้กระทำความผิดในหลายเมือง ถ้าข้อเท็จจริงตามที่พิสูจน์ปรากฏว่า
จำเลยได้กระทำความผิดในเมืองหนึ่งเมืองใดตามที่ได้กล่าวอ้างในคำฟ้องนั้น ก็ไม่ถือว่าเป็น
ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในสาระสำคัญ ศาลชอบที่จะพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามที่
พิจารณาได้ความนั้นได้⁵⁸

ในประเด็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลหรือชื่อของบุคคล (Persons and Names)
โดยเฉพาะชื่อของผู้ถูกกล่าวหาถือว่าเป็นข้อสาระสำคัญ ฉะนั้น หากปรากฏในทางพิจารณาว่าชื่อ
ของจำเลยผิดไปจากที่กล่าวในฟ้องก็อาจถือว่าคำกล่าวหานั้นเป็นอันเสียไป⁵⁹ เว้นแต่ความแตกต่าง
นั้น เป็นเพียงการสะกดตัวอักษรผิดพลาดไป อย่างไรก็ดีในบางคดีศาลได้ถือหลักว่า แม้จะปรากฏ
ภายหลังว่าชื่อของจำเลยผิดไปก็ตาม ถ้าเป็นการกล่าวหาต่อตัวบุคคลที่ถูกต้องก็สามารถลงโทษ
จำเลยได้ เพราะถือว่าคำฟ้องเป็นคำกล่าวหาต่อบุคคลมิใช่ต่อชื่อของบุคคล⁶⁰ รวมทั้ง ในกรณีที่
ปรากฏภายหลังว่าชื่อตามที่ระบุในคำฟ้องเป็นชื่อปลอมของจำเลย ศาลก็ชอบที่จะพิจารณาพิพากษา
คดีลงโทษจำเลยได้⁶¹

สำหรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เสียหายประเทศในกลุ่ม Common Law ถือเป็นหลักว่าถ้า
ผู้เสียหายเป็นสาระสำคัญของความผิดที่ได้กล่าวหา เช่น ในความผิดต่อชีวิตหรือร่างกาย ข้อเท็จจริง
ที่พิสูจน์แตกต่างกันออกไปถือว่าแตกต่างกันในสาระสำคัญ⁶² แต่ถ้าผู้เสียหายมิใช่สาระสำคัญของ
ความผิดก็ไม่ถือว่าแตกต่างกันในสาระสำคัญ

ส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับถ้อยคำพูด ในบางความผิดอาจมีการยืนยันถึงถ้อยคำพูดไว้ในคำ
ฟ้อง เช่น ในความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานดูหมิ่น ความผิดฐานให้
การเป็นพยานเท็จ หากทางพิจารณาพิสูจน์ได้ว่าถ้อยคำที่กล่าวอ้างว่าจำเลยได้พูดนั้นตรงกันใน
เนื้อหาสาระที่สำคัญเป็นส่วนใหญ่แม้จะมีถ้อยคำที่แตกต่างกันไปบ้าง ก็ไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่าง
กับฟ้องที่แตกต่างในสาระสำคัญ เว้นแต่ถ้อยคำพูดที่แตกต่างกันออกไปนั้นจะทำให้ความหมายของ
ถ้อยคำเปลี่ยนไปในความหมายที่ไม่เป็นความผิด⁶³

⁵⁸ *Ibid*, p. 214.

⁵⁹ *Ibid*, p. 215.

⁶⁰ คดี U.S. v fawett C.C.A. N.J. 1940, 115 F2d 764

⁶¹ คดี U.S. v Brogren D.C. Mass 1945, 63 Fsupp 702

⁶² Ronald A Anderson, *Op. cit.*, footnote 19, p 217.

⁶³ *Ibid*, p. 205.

ในความผิดตาม Common Law อาจมีการกล่าวถึงเจตนาโดยเฉพาะเจาะจงอย่างหนึ่งอย่างใดลงไปในการฟ้อง และในกรณีนี้ถ้าปรากฏว่า เจตนาการกระทำความผิดดังที่กล่าวในฟ้องได้แตกต่างออกไปเป็นเจตนาอย่างอื่นก็อาจถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในสาระสำคัญได้ เช่น ในคำฟ้องความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนาข่มขืน (Assault with Intent Rape) ไม่สามารถลงโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนาปล้นทรัพย์ หรือทำร้ายร่างกายโดยเจตนาฆาตกรรม

ส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเอกสารหรือตัวหนังสือ โดยทั่วไปถือว่าความแตกต่างของเอกสารอันเป็นสาระสำคัญที่ได้กล่าวไว้ในฟ้อง กับเอกสารที่พิสูจน์ได้ตามทางพิจารณาเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญ อย่างไรก็ดี ถ้าความแตกต่างนั้นไม่มีผลทำให้ความหมายในเอกสารเปลี่ยนแปลงไป ทั้งไม่ทำให้สิทธิของจำเลยต้องเสียหายแล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ⁶⁴

2) ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในฐานะความผิด

ดังที่กล่าวมาแล้วในข้อ (1) ว่าโดยหลักแล้วระบบ Common Law ถือว่าจำเลยไม่อาจถูกลงโทษในความผิดอื่นที่มีลักษณะแตกต่างไปจากที่ได้กล่าวในคำฟ้อง เป็นเหตุให้จำเลยไม่อาจถูกศาลพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษในความผิดฐานอื่นซึ่งมิได้ฟ้อง แม้ข้อเท็จจริงในคำฟ้องจะครอบคลุมและทางพิจารณาก็ได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดจริง เป็นต้นว่าจำเลยถูกกล่าวหาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนาปล้นทรัพย์ ไม่อาจถูกลงโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดา (Common Assault)⁶⁵

อย่างไรก็ดี หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีข้อยกเว้นในความผิดที่ร้ายแรงน้อยกว่าความผิดที่ได้ฟ้อง ศาลอาจพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความได้ หากคำฟ้องได้บรรยายครอบคลุมไปถึงความผิดที่ร้ายแรงน้อยกว่า หลักนี้เรียกว่า “lesser included offence doctrine”⁶⁶ ซึ่ง

⁶⁴ Ronald A Anderson, *Op. cit.*, footnote 19, p. 208-209.

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ By the Criminal Law Act 1967, section 6

“... (3) Where, on a person’s trial on indictment for any offence except treason or murder, the jury find him not guilty of the offence specifically charged in the indictment, but the allegations in the indictment amount to or include (expressly or by implication) an allegation of another offence falling within the jurisdiction of the court of trial, the jury may find him guilty of that other offence or of an offence of which he could be found guilty on an indictment specifically charging that other offence.

(4) For purposes of subsection (3) above any allegation of an offence shall be taken as including an allegation of attempting to commit that offence; and where a person is charged on indictment with attempting to commit an offence or with any assault or other act preliminary to an offence, but not with the completed offence, then

เป็นหลักที่ถูกตั้งขึ้นในระบบ Common Law เพื่อป้องกันข้อบกพร่องเกี่ยวกับการกล่าวหาและการพิสูจน์ได้ ในกรณีที่องค์ประกอบกฎหมายบางอันในความคิดที่ได้ฟ้องไม่สามารถพิสูจน์ให้ปรากฏได้ ด้วยเหตุนี้ แม้ไม่อาจพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ถูกกล่าวหาได้ทั้งหมด แต่ถ้าข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้ ประกอบเป็นความผิดที่สามารถลงโทษได้ตามกฎหมาย จำเลยก็อาจถูกลงโทษในความคิดดังกล่าวได้⁶⁷

นอกจากข้อยกเว้นตามหลัก lesser included offence doctrine แล้ว ในบางความผิดที่มีลักษณะพิเศษ (particular offence) กล่าวคือ เป็นความผิดที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก ก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติต่างๆ ยกเว้นหลักดังกล่าว เพื่อให้ศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยในความผิดฐานอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ได้ เช่น Larceny Act, 1961 ในกรณีที่กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ (robbery) จำเลยอาจถูกลงโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนาปล้นทรัพย์ได้ (assault with intent rob) หรือ The Offences against the Person Act, 1861 ในกรณีที่จำเลยถูกกล่าวหาว่าเจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ (wounding with intent) อาจถูกลงโทษฐานทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (unlawful wounding)⁶⁸ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลในระบบ Common Law ของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา โดยหลักแล้วจำเลยไม่อาจถูกลงโทษในความผิดอื่นที่มีลักษณะแตกต่างไปจากที่ได้กล่าวหาในคำฟ้องแม้ทางพิจารณาจะพิสูจน์ได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดจริง เว้นเสียแต่ จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น หากข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้องและที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกันเพียงรายละเอียดและความแตกต่างนั้นไม่เป็นผลเสียต่อจำเลยหรือความผิดที่พิจารณาได้ความนั้นเข้าข้อยกเว้นหลัก lesser included offence doctrine และในความผิดตามพระราชบัญญัติได้กำหนดไว้เป็นพิเศษ Particular Offence ศาลก็ชอบที่จะพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความนั้นได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง

(subject to the discretion of the court to discharge the jury (or otherwise act) with a view to the preferment of an indictment for the completed offence) he may be convicted of the offence charged notwithstanding that he is shown to be guilty of the completed offence.”

⁶⁷ พงษ์รัตน์ เกรือกลั่น, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 4*, น. 65-66.

⁶⁸ *เพ็ญอ้าง*, น. 67-69.

4.2.2 ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลประเทศเยอรมนี

การบรรยายฟ้องในคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ใน มาตรา 200

โดยหลักแล้วกฎหมายเยอรมันถือว่า ศาลไม่จำเป็นต้องผูกมัดกับฐานความผิดดั้งที่โจทก์ได้กล่าวในคำฟ้อง⁶⁹ คงผูกมัดเฉพาะแต่การกระทำของจำเลยที่กล่าวมาในฟ้องเท่านั้น ดังนั้น แม้ฐานความผิดซึ่งได้ฟ้องจะแตกต่างกับฐานความผิดที่พิจารณาได้ความ หรือมีความคลาดเคลื่อนในข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างในคำฟ้องกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเวลาหรือสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด บุคคลที่ได้รับความเสียหายหรือในข้อเท็จจริงอย่างอื่นใด ศาลก็ชอบที่จะพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามที่พิจารณาได้ความได้ ไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องที่แตกต่างในสาระสำคัญ และไม่ถือว่าเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง หรือเป็นการนอกฟ้องนอกประเด็น แต่ทั้งนี้ต้องปรากฏด้วยว่าการกระทำที่ได้กล่าวในคำฟ้องและที่พิจารณาได้ความนั้นเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อันเดียวกัน (geschichtlicher vorgang)⁷⁰

อย่างไรก็ตาม การที่ศาลจะพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามความผิดที่พิจารณาได้ความนั้น อาจทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี ฉะนั้น มาตรา 265 StPO⁷¹ จึงได้วางหลักเพื่อไม่ให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดีว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในแง่ของข้อกฎหมายดังกล่าว อาจมีการเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปเพื่อให้โอกาสจำเลยในการเตรียมการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น เมื่อไม่

⁶⁹ มาตรา 264 StPO "...(2) The court shall not be bound by the evaluation of the offence which formed the basis of the order opening the main proceedings."

⁷⁰ พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4*, น. 70-71.

⁷¹ มาตรา 265 StPO (1) The defendant may not be sentenced on the basis of a penal norm other than the one referred to in the charges admitted by the court without first having his attention specifically drawn to the change in the legal reference and without having been afforded an opportunity to defend himself.

(2) The same procedure shall be followed if special circumstances appear only at the hearing which in accordance with the penal norm increase criminal liability or justify an order imposing a measure of reform and prevention.

(3) The main hearing shall be suspended upon the defendant's application if, alleging insufficient preparation for defence, he contests newly discovered circumstances which admit the application of a more severe penal norm against the defendant than the one referred to in the charges admitted by the court, or which forms part of the circumstances indicated in subsection (2).

(4) Where as a result of a change in circumstances it appears reasonable to do so for the adequate preparation of the charges or of the defence, the court shall suspend the main hearing upon an application or proprio motu.

เป็นการทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี ประกอบกับทางพิจารณาก็ได้ความว่าจำเลยกระทำ ความผิดจริง แม้ความที่ปรากฏในทางพิจารณาจะต่างจากความที่ปรากฏในคำฟ้อง ศาลก็ชอบที่จะ พิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามความผิดที่พิจารณาได้ความได้ ด้วยเหตุนี้ จึงแสดงให้เห็นว่า ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเยอรมันกับขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา อันเกี่ยวกับหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำ ฟ้องหรือเกินคำขอ จึงมีความแตกต่างกันดังที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น

บทที่ 5

แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยหลักกฎหมายเรื่องวัตถุแห่งคดี

หลักการตามความในมาตรา 192 กล่าวคือ ห้ามมิให้ศาลพิพากษาเกินคำฟ้อง หรือเกินคำขอ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 แล้วนั้น จากหลักการดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาในการบังคับใช้มาตรา 192 ดังนั้น ในบทที่ 5 นี้ จะได้อธิบายเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยหลักกฎหมายเรื่องวัตถุแห่งคดี เป็นต้นว่า ความหมายและภารกิจของวัตถุแห่งคดี และประเภทของวัตถุแห่งคดีคืออะไร ตลอดจนการนำวัตถุแห่งคดีมาปรับใช้กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 ดังนี้

5.1 ความหมายและภารกิจของวัตถุแห่งคดี

5.1.1 วัตถุแห่งคดี หมายถึง “ขอบเขตของอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาล และขอบเขตของสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายของคำพิพากษา”¹

ทั้งนี้ ขอบเขตของอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หมายความว่าถึง ข้อเท็จจริงใด หรือการกระทำใด หรือสิ่งใดๆ ก็ตามที่อยู่ในขอบเขตของวัตถุแห่งคดี ถึงแม้ว่าจะมิได้ปรากฏอยู่ในคำฟ้องของโจทก์ก็ตาม ศาลย่อมมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาพิพากษาในสิ่งนั้นอย่างครบถ้วน ภายในกรอบของวัตถุแห่งคดีในคดีนั้น แต่ในทางกลับกัน ข้อเท็จจริงใด หรือการกระทำใด หรือสิ่งใดๆ ก็ตามที่มิได้อยู่ในกรอบของวัตถุแห่งคดี หรืออยู่นอกหรือเกินเลยออกไปจากวัตถุแห่งคดี ถึงแม้ว่าจะปรากฏอยู่ในคำฟ้องของโจทก์ก็ตาม ศาลก็ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่ต้องไปพิจารณาพิพากษาในสิ่งนั้นๆ²

---

¹ กรรณิรมย์ โกมลารชุน, “วัตถุแห่งคดีในคดีอาญาคืออะไร,” วารสารกระบวนการยุติธรรม, ปีที่ 7, เล่มที่ 2, น. 1 (พฤษภาคม สิงหาคม, 2557).

² เพิ่งอ้าง.

อนึ่ง ขอบเขตของการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ยังต้องอยู่ใต้อำนาจประกอบของวัตถุแห่งคดี กล่าวคือ บุคคลผู้ถูกฟ้องคดี และการกระทำ (Tac/act) โดยบุคคลผู้ถูกฟ้อง เป็นองค์ประกอบด้านบุคคล (subject) และการกระทำที่ถูกฟ้อง เป็นองค์ประกอบด้านวัตถุ (object)³

5.1.2 ภารกิจของวัตถุแห่งคดี

วัตถุแห่งคดีมีภารกิจ 2 ประการใหญ่ๆ คือ “วัตถุแห่งคดีที่กำหนดขอบเขตของการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล และขอบเขตของสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายของคำพิพากษา”⁴ ทั้งนี้ จะขอกกล่าวถึงเฉพาะในส่วนของภารกิจของวัตถุแห่งคดีที่กำหนดขอบเขตของการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เท่านั้น

ภารกิจของวัตถุแห่งคดีที่กำหนดขอบเขตของการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล กล่าวคือ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจะมีมากน้อยเพียงใด ย่อมเท่ากับขอบเขตของวัตถุแห่งคดี ทั้งนี้ สิ่งใดหรือข้อเท็จจริงใดก็ตามที่อยู่ภายในขอบเขตของวัตถุแห่งคดีซึ่งปรากฏในคำฟ้อง ศาลจะต้องพิจารณาพิพากษาในสิ่งนั้น ในทางกลับกันสิ่งใดหรือข้อเท็จจริงใดที่ไม่อยู่ภายในขอบเขตของวัตถุแห่งคดี ศาลจะไปหยิบยกขึ้นมาพิจารณาพิพากษาไม่ได้ มิเช่นนั้นจะขัดต่อหลักการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง อย่างไรก็ดี สิ่งใดหรือข้อเท็จจริงใด แม้จะมีได้ระบุไว้ในคำฟ้อง แต่อยู่ภายในขอบเขตของวัตถุแห่งคดีที่ปรากฏในคำฟ้อง ศาลก็ต้องมีหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย⁵

5.2 ประเภทของปัญหาวัตถุแห่งคดี

การแบ่งแยกประเภทของปัญหาวัตถุแห่งคดี ว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏในชั้นพิจารณา จะเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ภายในขอบเขตของวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกันกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นในคำฟ้องหรือไม่ หรือข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นในภายหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว จะเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ภายในขอบเขตของวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกันกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำ

³ Eb. Schmidt, LehrK I, marginal no. 246 et seqq.; Beling, § 28, p. 112; Kindhäuser, § 25, marginal no. 2; Peters, § 50, II., 4., b); Roxin/Schunemann, 20, marginal no. 3 et seqq. ; โปรดดู กรรณิรมย์ โกมลารชุน, “วัตถุแห่งคดีในคดีอาญาคืออะไร,” วารสารกระบวนการยุติธรรม, เล่มที่ 7, น. 3, (พฤษภาคม-สิงหาคม, 2557).

⁴ กรรณิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น. 4.

⁵ Kindhäuser, § 25, marginal no. 5 et seqq.; Volk/Englander, § 13, marginal no. 4 et seqq.; โปรดดู Roxin/Schunemann, § 20, marginal no. 2; โปรดดู กรรณิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น. 5.

พิพากษาเสร็จเด็ดขาดหรือไม่ จะต้องแยกปัญหาสองประการนี้ออกจากกันเสียก่อน⁶ กล่าวคือ “ปัญหาประการแรก เป็นปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี” และ “ปัญหาประการที่สอง เป็นปัญหาเรื่องการแทนที่การกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี” ทั้งนี้ สามารถแยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

5.2.1 ปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี

การจะพิจารณาว่ากรณีใดถือว่าเป็นปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี หลักเกณฑ์ที่จำต้องนำมาวินิจฉัยมี 2 หลักเกณฑ์ด้วยกันคือ ฐานความผิดของการกระทำเข้ากัน (compatible) ได้หรือไม่ และความผิดที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำกรรมเดียวหรือไม่ โดยหลักเกณฑ์แรกจะเป็นเครื่องมือในการช่วยกำหนดว่ากรณีใดถือว่าเป็นปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี และหลักเกณฑ์ที่สองก็จะเป็นตัวกำหนดว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นในชั้นพิจารณานั้นยังคงอยู่ภายในขอบเขตของวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกันกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องหรือไม่⁷ โดยสามารถแยกอธิบายได้ ดังนี้

5.2.1.1 ฐานความผิดของการกระทำเข้ากัน (compatible)

การพิจารณาว่าฐานความผิดของการกระทำเข้ากัน (compatible) ได้หรือไม่ ถือเป็นหลักเกณฑ์หนึ่งที่จะช่วยแบ่งแยกประเภทของปัญหาวัตถุแห่งคดีได้อย่างชัดเจน โดยพิจารณาทั้งในมุมมองความเป็นจริงและทางกฎหมายว่า ฐานความผิดของการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นเข้ากัน (compatible) ได้หรือไม่ ทั้งนี้ สิ่งที่จะพิจารณาว่าเข้ากันได้หรือไม่นั้น ไม่ใช่การกระทำความผิดของผู้กระทำหรือที่เรียกว่า (act-tokens)⁸ แต่เป็นฐานความผิดซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมาย (act-types) หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลคนเดียวสามารถกระทำความผิดหลายๆฐานความผิดในเวลาเดียวกันได้หรือไม่ หากสามารถกระทำได้ ย่อมถือว่าฐานความผิดนั้นๆ เข้ากันได้ (compatible) เมื่อฐานความผิดเข้ากันได้การกระทำดังกล่าวก็เป็นปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี⁹

5.2.1.2 การกระทำกรรมเดียว

เมื่อรู้ประเภทของปัญหาวัตถุแห่งคดีเป็นปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดีแล้ว ก็ต้องพิจารณาโดยอาศัยหลักเกณฑ์อีกประการมาปรับใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการ

⁶ Detmer, Erster Teil, A., II., pp. 19; Roxin, JR 1984, 346, 348 und Wolter, GA 1986, 143, 164 et seqq. ; โปรดคุ กรรภิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น. 11.

⁷ กรรภิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น. 11-13.

⁸ Moore, Act and Crime, Chapter 12, pp. 318. อ้างถึงในกรรภิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4*, น. 12.

⁹ กรรภิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น. 12-13.

กำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในส่วนของขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดีเดียวกันนั้น ว่าอยู่ในขอบเขตของวัตถุแห่งคดีเดียวกันกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องหรือไม่ ก็คือ ความผิดที่ได้กระทำนั้นเป็นความผิดที่เกิดจากการกระทำความผิดตามความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 หรือไม่ และหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ ถือเป็นขอบเขตที่เล็กที่สุดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี¹⁰

ทั้งนี้ โดยหลักของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 ได้ให้ความหมายว่า ในกรณีที่ผู้กระทำได้กระทำความผิดกฎหมายหลายฐานด้วยกรรมเดียว เขาจะได้รับโทษเพียงโทษเดียวเท่านั้น คือโทษที่หนักที่สุด ดังนั้น การที่จะลงโทษเดียวได้ก็แปลว่าจะต้องมีคดีอาญาคดีเดียวกันนั้น จากกรณีดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่า การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 จึงมีขอบเขตเท่ากับการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน แม้ว่าการกระทำความผิดกรรมเดียวนั้นจะผิดกฎหมายหลายฐานก็ตาม ด้วยเหตุดังกล่าวจึงถือว่า “กรรมเดียว=การกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดีอาญาเดียว”¹¹

อย่างไรก็ตาม รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดว่าในกรณีใดถือเป็นการกระทำความผิด หรือกรณีใดเป็นการกระทำความผิดกฎหมายหลายบทนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจถึงหลักการดังกล่าว มิฉะนั้นแล้ว หลักเกณฑ์ที่จะช่วยกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอาจคลาดเคลื่อนและส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมต่อไป¹²

5.2.2 ปัญหาเรื่องการแทนที่การกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี

ในส่วนปัญหาเรื่องการแทนที่การกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี คือ ปัญหาที่ว่าข้อเท็จจริงที่ได้ปรากฏขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลจะสามารถเข้ามาแทนที่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นในคำฟ้องได้หรือไม่ หากข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลสามารถเข้ามาแทนที่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นในคำฟ้องได้ ย่อมส่งผลให้ข้อเท็จจริงในคำฟ้องเดิมหมดความหมายไป เพราะว่าด้วยเหตุผลในทางความเป็นจริงและทางกฎหมาย ผู้กระทำได้กระทำการเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น กล่าวคือ หากไม่กระทำการตามที่ปรากฏในคำฟ้อง ก็กระทำการตาม

¹⁰ Detmer, Erster Teil, A., I., 2., p. 7; Grunwald, in: Teheran-Beiheft der zstw 1974 (Hrsg. Jescheck), S. 94, i07; Keller, 2. Teil, § 21, II., S. 126, Fn. 360; Puppe, JR 1986, 205; Ranft, JuS 2003, 417, 424; Wolter, GA 1986, 143, 160. ; โปรดดู กรรณิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เชียงธรรมที่ 4*, น. 11 และ น. 15.

¹¹ กรรณิรมย์ โกมลารชุน, *อ้างแล้ว เชียงธรรมที่ 1*, น.15.

¹² โปรดดู กรรณิรมย์ โกมลารชุน, “ว่าด้วยการกระทำความผิดหลายบทหลายกระทง ตามความเห็นของศาลฎีกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัก เจตนาเดียว,” *วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*, ปีที่ 1, ฉบับที่ 4, น. 93-118 (มีนาคม ถึงพฤษภาคม, 2556).

ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในชั้นพิจารณา ไม่อาจทำทั้งสองอย่างพร้อมกัน¹³ ด้วยเหตุดังกล่าว หลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับการกระทำกรรมเดียวจึงไม่อาจเป็นเครื่องมือในการกำหนดขอบเขตของวัตถุแห่งคดีในกรณีนี้ได้ เป็นต้นว่า การขโมยของกับรับของโจร การกระทำทั้งสองฐานความผิดนี้มีอาจเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลคนเดียวและในเวลาเดียวกันได้อย่างแน่นอน จึงไม่สัมพันธ์กันแบบกรรมเดียว แต่มีความสัมพันธ์ในอันที่จะให้เกิดความจำเป็นที่การกระทำทั้งสองจะต้องถูกพิจารณาในคดีเดียวกัน (Notwendigkeit der einheitlichen Aburteilung/Necessity of the unified Sentencing)¹⁴

ดังนั้น การค้นหาหลักเกณฑ์ที่จะนำมาวินิจฉัยว่าอย่างไรเป็นวัตถุแห่งคดีเดียวกัน และอย่างไรเป็นหลายวัตถุแห่งคดีตั้งปัญหาในข้อนี้ จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาแล้วค้นคว้ากันต่อไป¹⁵

5.3 การปรับใช้วัตถุแห่งคดีกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192

ก่อนเข้าสู่การพิจารณาการปรับใช้วัตถุแห่งคดีกับ มาตรา 192 ขอกล่าวสรุปเพื่อประกอบการพิจารณาพอสังเขป ดังนี้

วัตถุแห่งคดี หมายถึง “ขอบเขตของอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาล...” โดยประเภทของปัญหาวัตถุแห่งคดี ที่จะนำมาปรับใช้กับ มาตรา 192 มีด้วยกัน 2 เรื่อง คือ

- 1) ปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี และ
- 2) ปัญหาเรื่องกรณีที่การกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี

อย่างไรก็ดี การศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาเจาะจงไปที่เรื่องปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดีเป็นการเฉพาะ ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่า กรณีใดเป็นเรื่องของขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี โดยได้ใช้หลักที่ว่า ฐานความผิดของการกระทำเข้ากัน (compatible) มาเป็นเครื่องมือในการพิจารณาแบ่งแยกประเภทของปัญหา และนำเรื่องการกระทำกรรมเดียว มากำหนดขอบเขตของวัตถุแห่งคดี เพื่อให้เห็นขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชัดเจนยิ่งขึ้น

ดังนั้น หลักเกณฑ์ที่จะมาแก้ไขปัญหาดังที่กล่าวมาใน บทที่ 2 ก็คือ “ฐานความผิดของการกระทำเข้ากัน (compatible)+กรรมเดียว=วัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน” ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้

ในการนี้ การปรับใช้วัตถุแห่งคดีกับ มาตรา 192 สามารถแยก อธิบายได้ ดังนี้

¹³ กรรณิรมย์ โกมลารชุน, *อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.12.

¹⁴ Schöneborn, MDR 1974, 531, 532 f. ; โปรตดู กรรณิรมย์ โกมลารชุน, *อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.16.

¹⁵ กรรณิรมย์ โกมลารชุน, *อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*, น.17.

5.3.1 การปรับใช้วัตถุแห่งคดีกับประเภทของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้อง ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.4.1 นั้น นำมาสู่การพิจารณาว่า หลักการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องประเภทใดจึงจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า หลักการการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องตามรูปแบบ¹⁶ ถือเป็นหลักการที่เอื้อต่อการป้องปรามอาชญากรรมในสังคมมากที่สุด อันสืบเนื่องมาจาก คำฟ้องเป็นเพียงจุดตั้งต้นในการดำเนินคดีอาญา หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือคำฟ้องควรเป็นเพียงเงื่อนไขบังคับก่อนในการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาลเท่านั้น ส่วนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจะมีขอบเขตมากน้อยเพียงใด เป็นหน้าที่ของวัตถุแห่งคดีที่จะเป็นเครื่องมือในการช่วยกำหนดขอบเขตดังกล่าวให้มีความชัดเจน

ทั้งนี้ การบรรยายฟ้อง ต้องบรรยายโดยละเอียดและชัดเจนที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยต้องบรรยายถึงเรื่องราวเหตุการณ์ หรือการกระทำต่างๆ ที่กล่าวหาว่าจำเลยได้กระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อให้จำเลยทราบข้อเท็จจริงที่ถูกฟ้อง และเข้าแก้ต่างได้อย่างเต็มที่

อนึ่ง มีคำพิพากษาฎีกาที่ 83/2552 ได้วินิจฉัยโดยให้เหตุผลเป็นไปในทิศทางที่ว่า การดำเนินคดีอาญาคำฟ้องควรเป็นเพียงจุดตั้งต้นคดีอาญาเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากเหตุผลประกอบการวินิจฉัยดังนี้ “...ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 158 บทบัญญัติดังกล่าว กล่าวแต่เพียงว่าฟ้องของโจทก์ต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องพอสมควรเท่าที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีเท่านั้น ส่วนรายละเอียดอื่นๆ เป็นเรื่องที่จะต้องไปว่ากันในชั้นสืบพยาน...”

5.3.2 การปรับใช้วัตถุแห่งคดีกับปัญหาของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง หรือเกินคำขอ

จากสภาพปัญหาของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้อง หรือเกินคำขอ ที่ได้กล่าวไว้ใน บทที่ 2 หัวข้อที่ 2.4.2 แล้วนั้น สิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปก็คือ ขอบเขตอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลนั้น มีขอบเขตที่กว้างหรือแคบเพียงใด โดยอาศัยหลักการใดมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

จากการศึกษาพบว่า ขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล มีขอบเขตเท่ากับวัตถุแห่งคดีเดียวกัน ฉะนั้นแล้ว ข้อเท็จจริงใด หรือสิ่งใดหรือเรื่องราวเหตุการณ์ใด หรือการกระทำใดที่เกิดขึ้นจากการกระทำกรรมเดียว และฐานความผิดดังกล่าวเข้ากันได้ (compatible) ย่อมถือเป็นวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ ทั้งนี้ แม้การกระทำนั้น ไม่ได้กล่าวหรือ

¹⁶ โปรดดู บทที่ 3

บรรยายมาในคำฟ้อง ก็หาได้ตัดอำนาจในการที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีไม่ ในทางกลับกัน การกระทำใด ที่มีได้อยู่ในวัตถุแห่งคดีเดียวกัน ศาลอาจหยิบยกมาพิจารณาพิพากษาได้ไม่ เพราะจะเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีเกินกว่าวัตถุแห่งคดีเดียวกัน

หลักเรื่องวัตถุแห่งคดีจึงถือเป็นคำตอบที่ช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องได้ เป็นต้นว่า “โจทก์บรรยายในฟ้องว่า จำเลยนำเมทแอมเฟตามีนเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาต โดยคำนวณสารบริสุทธิ์ได้ 3.06 กรัม และได้บรรยายฟ้องในข้อ 1 ข. ว่า จำเลยมิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนเท่านั้น ทั้งนี้ แม้เมทแอมเฟตามีนอันเป็นของกลางจะคำนวณสารบริสุทธิ์ได้ 3.06 กรัม ซึ่งตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ มาตรา 15 วรรคสาม (2) ให้ถือว่าเป็นการนำเข้าเพื่อจำหน่ายก็ตาม แต่โจทก์มิได้บรรยายมาในฟ้องจึงไม่อาจลงโทษจำเลยฐานนำเมทแอมเฟตามีนเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อจำหน่ายได้ เพราะเป็นการพิจารณาพิพากษาเกินคำฟ้องของโจทก์”¹⁷ จากคำพิพากษาของศาลฎีกาฉบับนี้ หากนำหลักวัตถุแห่งคดีอาญามาปรับใช้ ผลที่ออกมาย่อมแตกต่างออกไป กล่าวคือ ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยในความผิดฐานนำเข้ามาเมทแอมเฟตามีนเพื่อจำหน่าย ตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ มาตรา 15 วรรคสาม (2) ได้ เนื่องจากการกระทำนั้นเป็นการกระทำความผิดเดียว และฐานความผิดนั้นบุคคลคนเดียวสามารถกระทำความผิดทั้งสองฐานในเวลาเดียวกันได้กล่าวคือ ความผิดฐานนำเข้าเพื่อจำหน่ายและครอบครองเพื่อจำหน่าย เมื่อครอบงำประกอบดังกล่าวจึงถือว่าอยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน และปัญหาในการที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณาก็คือ ปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี ดังนั้น แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะมีได้มีการบรรยายมาในคำฟ้อง แต่เมื่อข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน ศาลก็ย่อมพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามทางที่พิจารณาได้ความได้

ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาเกินคำขอได้ เป็นต้นว่า “โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บ ทางพิจารณาได้ความว่าบาดแผลที่ได้รับนั้นถึงขนาดเป็นบาดเจ็บสาหัส ศาลคงพิจารณาพิพากษาได้เพียงความผิดฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บเท่านั้น เพราะ โจทก์มิได้มีคำขอทำฟ้องในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสด้วย”¹⁸ จากคำพิพากษาของศาลฎีกาฉบับนี้ หากนำหลักวัตถุแห่งคดีอาญามาปรับใช้ ผลที่ออกมาย่อมแตกต่างออกไป กล่าวคือ ศาลมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสได้ เนื่องจากการ

¹⁷ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.1.1 คำพิพากษาฎีกาที่ 1342/2550 และ หัวข้อที่ 2.4.4.1

¹⁸ โปรดดู หัวข้อที่ 2.2.1.2 คำพิพากษาฎีกาที่ 257/2479 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1088/2502 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน, โปรดดูหัวข้อที่ 2.4.4.2

กระทำนั้นเกิดจากการกระทำกรรมเดียว และฐานความผิดนั้นบุคคลคนเดียวสามารถกระทำ ความผิดทั้งสองฐานในเวลาเดียวกันได้ กล่าวคือ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตาม ป.อ. 295 และ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ตาม ป.อ. 297 เมื่อครบ องค์ประกอบดังกล่าวจึงถือว่าอยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน และปัญหาในการที่นำมาใช้ ประกอบการพิจารณาก็คือ ปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี ดังนั้น แม้ ข้อเท็จจริงนั้นจะมีได้มีการระบุนมาในคำขอท้ายฟ้อง แต่เมื่อข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในวัตถุแห่ง คดีอาญาเดียวกัน ศาลก็ย่อมพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามทางที่พิจารณาได้ความได้

5.3.3 การปรับใช้วัตถุแห่งคดีกับปัญหาข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับหลักข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง ที่ได้กล่าวไว้ใน บทที่ 2 หัวข้อที่ 2.4.5 มีประเด็นหลักๆที่จำต้องพิจารณา คือ

5.3.3.1 การปรับใช้วัตถุแห่งคดีกับปัญหาข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง ตามความในวรรค 2 และวรรค 3

จากสภาพปัญหาของข้อเท็จจริงต่างกับฟ้อง ตามความในวรรค 2 และวรรค 3 ที่ได้กล่าว ไว้ใน บทที่ 2 มีประเด็นที่จำต้องพิจารณาว่า เครื่องมือที่ชี้ชัดว่าการกระทำใดหรือข้อเท็จจริงใดเป็น ข้อแตกต่างในสาระสำคัญหรือแตกต่างกันในรายละเอียด และการบัญญัติความในมาตรา 192 วรรค 3 เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับความใน มาตรา 192 วรรค 2 หรือไม่ รวมถึง หากไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจะมีผลผิดแผกแตกต่างออกไปจากเดิม หรือไม่ ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า ตามความในวรรค 2 และวรรค 3 หลักการใดจะเป็นตัวกำหนดว่า กรณีใดบ้างถือว่าเป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญหรือแตกต่างกันในรายละเอียดนั้น คำตอบที่ได้ก็คือ “วัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน” เพราะเมื่อได้รู้แล้วว่าวัตถุแห่งคดีคือขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดี ของศาล ดังนั้น ข้อเท็จจริง หรือเรื่องราวเหตุการณ์ หรือการกระทำใดๆ ซึ่งอยู่นอกเหนือจากวัตถุ แห่งคดีอาญาเดียวกัน ย่อมถือว่าเป็นข้อแตกต่างในข้อสาระสำคัญทั้งสิ้น ห้ามมิให้ศาลหยิบยกมา ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี อันเป็นเหตุให้ศาลต้องยกฟ้องจำเลยเสีย ในขณะที่ข้อเท็จจริงใดๆ หรือการกระทำใดๆ แม้จะมีได้กล่าวมาในคำฟ้องหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเพียง รายละเอียดที่ต่างจากคำฟ้อง หากข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้นๆ อยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน ศาล ก็ย่อมมีอำนาจหยิบยกขึ้นมาพิจารณาพิพากษาคดีได้

จากหลักเรื่องวัตถุแห่งคดีจึงนำมาสู่การแก้ไขปัญหาเรื่องข้อเท็จจริงต่างจากฟ้องในข้อ สาระสำคัญ ที่เป็นเหตุให้ศาลต้องยกฟ้องในหลายๆกรณี ตามความในวรรค 2 เป็นต้นว่า “ฟ้องว่า จำเลย เล่นพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ทางพิจารณาได้ความว่าเล่นโดยมิใบอนุญาตแต่เล่นเกิน

เวลา¹⁹ หรือเล่นก่อนถึงเวลาในใบอนุญาต²⁰ หรือฟ้องว่าเล่นไฟตอง ทางพิจารณาได้ความว่าเล่นไฟซีเซ็ก²¹ ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้ศาลต้องยกฟ้อง เพราะถือว่าข้อเท็จจริงแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ” จากคำพิพากษาของศาลฎีกาที่กล่าวมานี้ หากนำหลักวัตถุแห่งคดีอาญามาปรับใช้ ผลที่ออกมาย่อมแตกต่างออกไป กล่าวคือ ศาลมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามทางที่พิจารณาได้ความได้ เนื่องจากการกระทำนั้นเกิดจากการกระทำกรรมเดียว และฐานความผิดนั้นบุคคลคนเดียวสามารถกระทำความผิดทั้งสองฐานในเวลาเดียวกันได้ เมื่อครบองค์ประกอบดังกล่าวจึงถือว่าอยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน และปัญหาในการที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณาก็คือ ปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี ดังนั้น แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะแตกต่างจากคำฟ้อง แต่เมื่อข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน ศาลก็ย่อมพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามทางที่พิจารณาได้ความได้

ในขณะเดียวกัน หลักเรื่องวัตถุแห่งคดีก็เข้ามาช่วยให้ศาลวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องข้อเท็จจริงต่างจากฟ้องในรายละเอียด ตามความในวรรค 3 ได้เช่นเดียวกัน เป็นต้นว่า ฟ้องว่าจำเลยทำความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานยักยอกทรัพย์ ทางพิจารณาได้ความว่าเป็นการยักยอกทรัพย์ธรรมดา²² หรือฟ้องฐานข่มขืนกระทำชำเราทางพิจารณาได้ความว่ากระทำอนาจาร²³ หรือข้อแตกต่างนั้น เป็นเพียงการระบุชื่อเจ้าทรัพย์²⁴ เพศ²⁵ หรืออายุ²⁶ ผิดไป หรือข้อแตกต่างเกี่ยวกับอาวุธที่ใช้²⁷ ตำแหน่งบาดแผล²⁸ หรือ วิธีการประทุษร้าย²⁹ จากแนวคำพิพากษาดังกล่าวหากนำหลักวัตถุแห่งคดีเข้ามาปรับใช้ ถึงไม่อาจทำให้ผลแห่งคดีไม่แตกต่างออกไป แต่หลักเรื่องวัตถุแห่งคดีจะช่วยกำหนดขอบขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะหากฐาน

¹⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1544/2479

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 475-477/2488

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 403 ซึ่งอ้าง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 492/2480

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 452/2484

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 345/2485

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 460/2494 และคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 988/2551 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 875/2491

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 628/2537

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1331/2493, 486/2495, 1231/2496, 1609/2516 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1351/2539 วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 681/2487, 1658/2497 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6092/2553 วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1231/2496 และคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 2768/2536 วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน

ความคิดที่ปรากฏขึ้นนั้น มิได้บัญญัติยกตัวอย่างไว้ตามความในวรรค 3 การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลก็ย่อมขึ้นอยู่กับอรรถวิสัยของผู้พิพากษาแต่ละท่านไป จึงอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการบัญญัติความในมาตรา 192 วรรค 3 เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับความใน มาตรา 192 วรรค 2 ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากเมื่อสามารถรู้ถึงหลักในการกำหนดขอบเขตว่าเรื่องใดถือว่าเป็นเรื่องแตกต่างในข้อสาระสำคัญ ย่อมไม่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายมาเพื่ออธิบายหรือยกตัวอย่างว่าจะ ไรคือข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในรายละเอียดบ้าง เพราะนอกจากก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกันแล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาความหมายได้

ทั้งนี้ สืบเนื่องจากหลักการ “วัตถุประสงค์คืออาญาเดียวกัน” จึงนำมาสู่การวิเคราะห์ว่าหาไม่มีบทบัญญัติตามความในมาตรา 192 วรรค 2 และวรรค 3 การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลก็ไม่มีผลผิดแผกแตกต่างออกไปจากเดิม ดังนั้น ความในวรรคดังกล่าวก็หามีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกต่อไปไม่

อนึ่ง มีประเด็นที่พึงพิจารณาว่า ในบทบัญญัติตามความในวรรค 3 ที่ได้วางหลักว่าข้อแตกต่างเกี่ยวกับเวลา และสถานที่ที่กระทำความผิด เป็นเพียงข้อแตกต่างในรายละเอียด ทั้งนี้ หากมองในมุมมองความเป็นจริงแล้วเรื่องเวลาและสถานที่ที่กระทำความผิดย่อมถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เพราะผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดย่อมไม่สามารถกระทำความผิดในช่วงเวลาเดียวกัน ในสถานที่ที่แตกต่างกันได้

5.3.3.2 การปรับใช้วัตถุประสงค์กับปัญหาข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง ตามความในวรรค 4

ในส่วนประเด็นปัญหาตามวรรค 4³⁰ เรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ดังนี้

1) เรื่องการประสงค์จะลงโทษหรือไม่ประสงค์จะลงโทษ อำนาจชี้ขาดควรเป็นขอใคร จากการศึกษาพบว่า โดยหลักแล้วการลงโทษจำเลยในคดีอาญาต้องเป็นไปตามหลักความชั่วมิใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ ขอกล่าวคือ ไม่ใช่เรื่องที่ผู้เสียหาย หรืออัยการ จะประสงค์หรือไม่ประสงค์ หากแต่เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลที่จะชี้ขาดโดยแท้ อย่างไรก็ตาม หากโจทก์เห็นว่ากรณีใดไม่ควรลงโทษจำเลยด้วยเหตุผลประการใดควรระบุมาในคำฟ้องเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ทั้งนี้ เพื่อป้องกันข้อครหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการด้วยอีกทางหนึ่ง

2) ความในวรรค 4 เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับความในวรรค 1 วรรค 2 และวรรค 3 หรือไม่

จากข้อเท็จจริงที่ว่า “หากได้บรรยายข้อเท็จจริงมาในคำฟ้องแล้ว และในทางพิพากษาได้ความเช่นนั้น แต่คำฟ้องของโจทก์ไม่มีคำขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานดังกล่าว จึงถือได้ว่า

³⁰ โปรดดู หัวข้อที่ 2.4.5.3

เป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ”³¹ หรือ “โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ โดยบรรยายฟ้องว่า จำเลยได้เข้าไปในโรงสุกรของกรมพลาธิการและบังอาจเอาเลือดสุกรไป แต่มิได้อ้างบทกฎหมายเรื่องบุกรุก ยังไม่พอแสดงได้ว่าโจทก์ประสงค์ให้ลงโทษฐานบุกรุก ศาลจะลงโทษจำเลยฐานบุกรุกไม่ได้”³² ทั้งนี้ หากนำมาพิจารณาประกอบหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำขอ ตามความในวรรค 1 ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทบัญญัติในเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษตามความในวรรค 4 และหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำขอ ตามความในวรรค 1 มีความซ้ำซ้อนกัน

อย่างไรก็ตาม หากนำเรื่องวัตถุแห่งคดีมาปรับใช้ผลที่ออกมาย่อมแตกต่างออกไป กล่าวคือ ศาลมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามทางที่พิจารณาได้ความได้ไม่ใช่เรื่องที่โจทก์จะไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ตามความในวรรค 4 และไม่เข้ากรณีห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำขอ ตามความในวรรค 1 เนื่องจากการกระทำนั้นเกิดจากการกระทำกรรมเดียว และฐานความผิดนั้นบุคคลคนเดียวสามารถกระทำความผิดทั้งสองฐานในเวลาเดียวกันได้ เมื่อครบองค์ประกอบดังกล่าวจึงถือว่าอยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน และปัญหาในการที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณาก็คือ ปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี ดังนั้น แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะแตกต่างจากคำขอท้ายฟ้อง แต่เมื่อข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน ศาลก็ย่อมพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามทางที่พิจารณาได้ความได้

เช่นเดียวกับข้อเท็จจริงที่ว่า โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดตาม ป.อ. มาตรา 288, 290 และ ป.อ. มาตรา 297 แต่ทางพิจารณาได้ความว่าเป็นชุลมุนต่อสู้ ศาลต้องพิพากษายกฟ้องของโจทก์เสีย ทั้งนี้ เหตุผลการยกฟ้องก็แตกต่างกันออกไป บางครั้งก็ยกฟ้องเพราะโจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ตามความในวรรค 4 บ้างก็ยกฟ้องด้วยเหตุเป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญตามความในวรรค 2 หรือบางกรณีก็ยกฟ้องที่จะแยกออกได้ว่า กรณีจะเข้าตามบทบัญญัติ วรรค 2 วรรค 3 หรือวรรค 4³³

จากสภาพดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เกิดจากการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน และคลุมเครือยากต่อการนำมาปรับใช้ ทั้งนี้ หากนำเรื่องวัตถุแห่งคดีมาประกอบการพิจารณา ผลที่ได้รับย่อมแก้ไขเหตุแห่งการยกฟ้องจากข้อเท็จจริงเดียวกัน และการปรับบทที่แตกต่างกันได้ กล่าวคือ ศาลมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามทางที่พิจารณาได้ความได้ เนื่องจากการกระทำนั้นเกิดจากการกระทำกรรมเดียว และฐานความผิดนั้นบุคคลคนเดียวสามารถกระทำความผิดทั้งสองฐานในเวลาเดียวกันได้ เมื่อครบองค์ประกอบดังกล่าวจึงถือว่าอยู่ใน

³¹ โปรดดู หัวข้อที่ 2.4.5.3

³² คำพิพากษาฎีกาที่ 256/2485

³³ โปรดดู หัวข้อที่ 2.4.5.3

วัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน และปัญหาในการที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณาคือ ปัญหาเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี ดังนั้น แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะแตกต่างในข้อสาระสำคัญ หรือแตกต่างกันในรายละเอียด แต่เมื่อข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน ศาลก็ย่อมพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามทางที่พิจารณาได้ความได้ ดังนั้น การยกฟ้องด้วยเหตุที่โจทก์ไม่ประสงค์จะลงโทษจึงไม่อาจมีขึ้นอีกต่อไปได้

5.3.3.3 การปรับใช้วัตถุแห่งคดีกับปัญหาข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง ตามความในวรรค 5 ตามความในวรรคนี้ มีประเด็นที่ต้องพิจารณา³⁴ คือ ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกินกว่าคำขอที่โจทก์ขอมาได้หรือไม่ และหากไม่มีความในวรรคนี้แล้ว จะทำให้คำพิพากษาคดีของศาลผิดแผกแตกต่างจากเดิมหรือไม่

จากการศึกษาพบว่า คำฟ้องเป็นเพียงเงื่อนไขบังคับก่อนในการฟ้องร้องคดีอาญาเท่านั้น หาได้เป็นกรอบในการกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแต่อย่างใดไม่ ฉะนั้น ขอบเขตอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจึงไม่ได้จำกัดอยู่ภายใต้คำฟ้องหรือคำขอของโจทก์ ดังนั้น トラบใดที่ข้อเท็จจริง เรื่องราวเหตุการณ์ หรือการกระทำใดๆ ของจำเลย ยังอยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน ศาลย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ และอัตราโทษที่จะลงแก่จำเลยนั้นศาลย่อมมีอำนาจกำหนดอัตราโทษตามฐานความผิดที่พิจารณาได้ความได้ แม้โทษที่จะลงนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าคำขอที่โจทก์ขอมา เพราะกรณีดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นเรื่องเกินคำฟ้องหรือเกินคำขอหรือนอกฟ้องนอกประเด็นแต่อย่างใด เมื่อศาลมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาความตามวรรคนี้ได้อยู่แล้ว การคงอยู่ของความในวรรคนี้ จึงหาผลกระทบต่อการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลไม่

5.3.3.4 ข้อเท็จจริงต่างจากฟ้อง ตามความในวรรค 6

ตามความในวรรคนี้³⁵ มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ความในวรรค 6 เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับหลักการกระทำกรรมเดียว ตาม ป.อ. 90 หรือไม่

อย่างเช่น ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ แต่ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์³⁶ หรือลักทรัพย์³⁷ หรือทำร้ายร่างกาย³⁸ ศาลพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษ

³⁴ โปรดดู หัวข้อที่ 2.4.5.4

³⁵ โปรดดู หัวข้อที่ 2.4.5.5

³⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 2161/2531 และคำพิพากษาฎีกาที่ 2275/2554 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

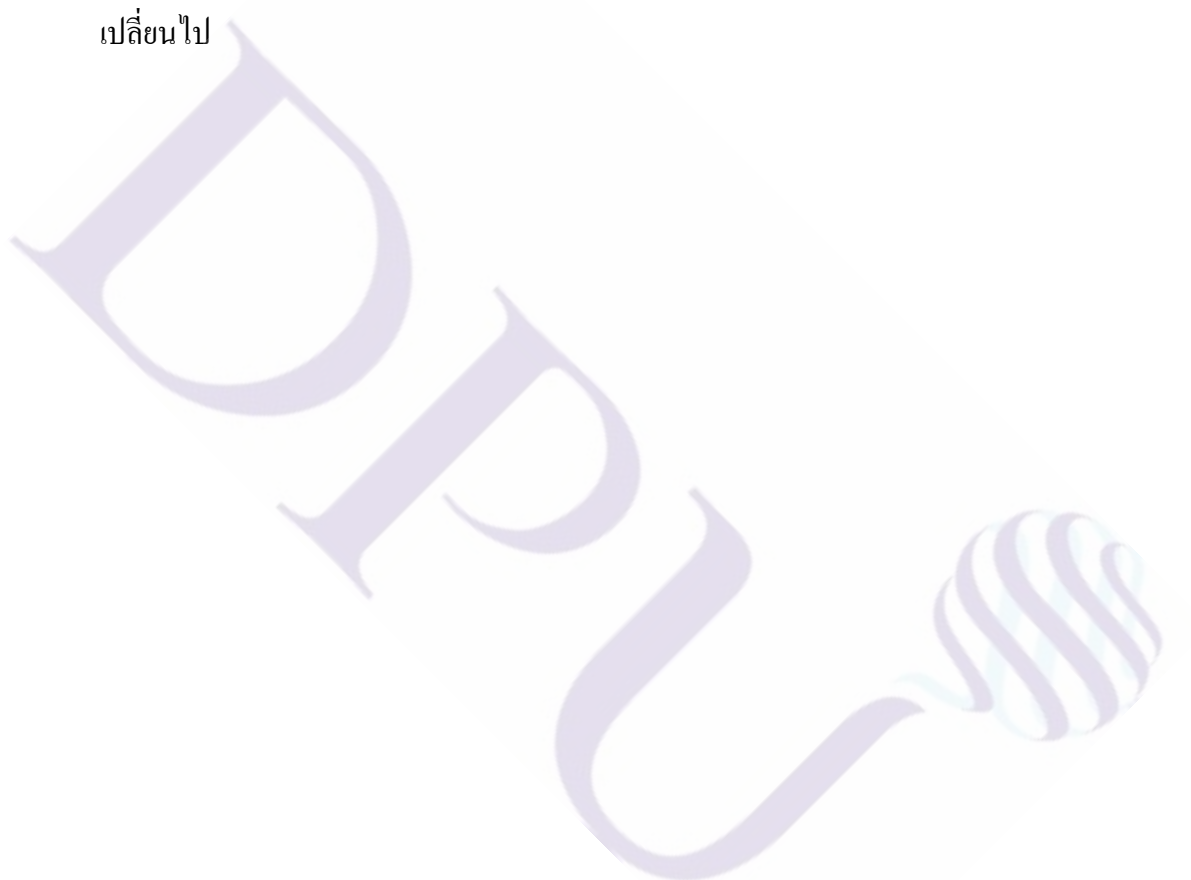
³⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 1171-1172/2481, 427/2483 และคำพิพากษาฎีกาที่ 242/2529 วินิจฉัยทำนอง

เดียวกัน

³⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 282-283/2478, 113/2480, 1171-1172/2481, 472/2483, 494/2490, 2076/2530 และคำพิพากษาฎีกาที่ 575/2548 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

จำเลยตามที่พิจารณาได้ความนั้นได้ โดยให้เหตุผลว่า เพราะความผิดฐานปล้นทรัพย์รวมการกระทำหลายอย่าง ทั้งความผิดฐานชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ และความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ด้วย

จากการศึกษาพบว่า การบัญญัติความในวรรค 6 เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับความใน ป.อ. 90 เรื่องกรรมเดียว เพราะโดยหลักการกระทำกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท บทหนักย่อมครอบงำหรือทับซ้อนความผิดบทเบาอยู่ในตัวอยู่แล้ว เพราะโดยสภาพความผิดฐานปล้นทรัพย์ ย่อมครอบงำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ อยู่ในตัวอยู่แล้ว ฉะนั้น หากไม่มีความในวรรคนี้ ก็ไม่อาจทำให้แนวทางในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเปลี่ยนไป

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพปัญหาและหลักทฤษฎีทั้งในและต่างประเทศ และนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางในการวางหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาเกินคำฟ้องหรือเกินคำขอ เพื่อใช้หลักดังกล่าวเป็นกรอบในการกำหนดขอบเขตอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยสามารถสรุปและให้ข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

6.1 บทสรุป

หลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาเกินคำฟ้องหรือเกินคำขอ เป็นบทบัญญัติที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เพราะหากยังไม่มีหลักการที่กำหนดขอบเขตที่แน่ชัด ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อการวินิจฉัยคดีของศาลเป็นเหตุให้จำต้องยกฟ้องจำเลยเพราะเหตุผลทางเทคนิค หรือเพราะการเลื่อนสำนวนหนังสือ

ทั้งนี้ หลักการที่เป็นตัวกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลให้มีความชัดเจน ตามหลักห้ามมิให้ศาลพิจารณาคดีพิพากษาเกินคำฟ้องหรือคำขอ คือ “วัตถุแห่งคดี” อาจกล่าวได้ว่าเรื่องวัตถุแห่งคดีเป็นหลักการในภาพรวมที่จะกำหนดขอบเขตหรืออำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล แต่ในเรื่องขนาดของการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งคดี ได้มีองค์ประกอบในการกำหนดว่ากรณี “ฐานความผิดของการกระทำเข้ากันได้” และเป็นการกระทำ “กรรมเดียว” กรณีดังกล่าวย่อมถือว่าอยู่ใน “วัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน” ศาลย่อมมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่องนั้นๆ ได้โดยชอบ แม้ความที่ปรากฏในทางพิจารณาจะมีได้มีการบรรยายมาในคำฟ้องหรือคำขอท้ายฟ้องก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นมาใหม่นี้ต้องไม่ตัดสิทธิ์จำเลยในการที่จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อหักล้างข้อเท็จจริงดังกล่าว ในทางกลับกันหากข้อเท็จจริงที่ได้มีการบรรยายมาในฟ้อง แต่หากข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่อยู่ในวัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกัน ศาลก็ห้ามมีอำนาจในการที่จะหยิบยกเรื่องดังกล่าวขึ้นมาพิจารณาและพิพากษาไม่

จากที่ได้อธิบายมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำฟ้องและคำขอท้ายฟ้อง ไม่ถือว่าเป็นกรอบในการกำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาอีกต่อไป เพราะตราใบคดียังอยู่ภายใต้วัตถุแห่งคดีอาญาเดียวกันแม้ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงดังกล่าวในคำฟ้องศาลก็ย่อมมีอำนาจในการพิจารณา

พิพากษาคดีได้ ฉะนั้น คำฟ้องจึงเป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาลเท่านั้น ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยคำฟ้องตามรูปแบบ (Klageformprinzip)

อย่างไรก็ตาม การบรรยายฟ้องต้องบรรยายฟ้องโดยละเอียดเพื่อให้จำเลยได้เข้าใจข้อหา หรือการกระทำของตนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นความผิด ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การบรรยายฟ้องต้องบรรยายโดยละเอียด กล่าวคือ บรรยายให้เห็นถึงเรื่องราวเหตุการณ์ ในการกระทำของจำเลยที่ได้กระทำทั้งหมด ไม่ใช่บรรยายข้อเท็จจริงเพียงสั้นเพื่อประกอบการปรับ บทกฎหมายแล้วฟ้องจำเลยต่อศาลอย่างที่ถือปฏิบัติกันสืบมา

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาของหลักการห้ามมิให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีเกินคำฟ้องหรือคำขอ ที่ได้ดำเนินการศึกษามาแล้ว จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการพิจารณา ดังนี้

6.2.1 การตีความตามมาตรา 192 ควรตีความโดยอาศัยหลักเรื่องวัตถุแห่งคดี เพราะเรื่องวัตถุ แห่งคดีถือเป็นหลักการที่ได้กำหนดขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลไว้อย่างชัดเจนแล้วว่ากรณีใดศาลมีอำนาจหรือไม่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

6.2.2 ควรยกเลิกความในมาตรา 192 วรรค 2 ถึงวรรค 6 เพราะบทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิด ความซ้ำซ้อน และการคงไว้ตั้งแต่จะเกิดปัญหาในการพิจารณาพิพากษาคดีศาลต่อไป

6.2.3 ควรแก้ไขข้อความในมาตรา 192 วรรค 1 จากเดิม “ห้ามมิให้พิพากษา หรือสั่ง เกินคำขอ หรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง” แก้ไขเป็น “ห้ามมิให้พิพากษา หรือสั่ง เกินกว่าการกระทำที่ได้จาก ผลการพิจารณาและที่ระบุในคำฟ้อง”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรรกริรมย์ โกมลารชุน. “ว่าด้วยกรกระทำควมผิดหลายบทหลายกรทง ตามควมเห็นของศาลฎีกา โดยเฉพาะอย่างย้งหลัก เจตนาเดียว.” วารสารนิติศาสตร์ปริดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรกิจบัณชิตย์. ปีที่ 1. ฉบับที่ 4. (มีนาคม-พฤษภาคม, 2556).
- กรรกริรมย์ โกมลารชุน. “วัตถุแห่งคดีในคดีอาญาคืออะไร.” วารสารกรบวณการยุติธรรม. เล่มที่ 7. (พฤษภาคม-สิงหาคม, 2557).
- กิตติ บุศยพลากร. “ผู้เสียหายในคดีอาญา.” (วิทยานิพนธ์มหำบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523).
- กุลพล พลวัน. “ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.” วารสารอัยการ, 2(20). (2522).
- กำธร กำประเสริฐ. วิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521).
- ไกรพล อรรถรัตน์. “วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2281/2555: สถานะของพยานหลักฐานที่ได้โดยมิชอบโดยเอกชน.” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2560. จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=1907>
- โกเมน ภัทรกริรมย์. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา: วิธีพิจารณาชั้นศาล (พิมพ์ครั้งที่ 2). (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, 2527).
- แจ่มชัย ชุตินวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ, 2527).
- คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 9). (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2561).
- คณิต ณ นคร. “เงื่อนไขให้อำนาจในการดำเนินคดีกับทางปฏิบัติของอัยการและศาล.” วารสารอัยการ. 1(5). (2521).
- คณิต ณ นคร. “ฐานะหน้าที่ของทนายความในคดีอาญา.” วารสารอัยการ, 4(47). (2524).
- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 6). (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551).
- ชวลิต โสภณวัต. “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นระบบกล่าวหาจริงหรือ.” อุลพาณ. 28(6). (2524).

ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. “ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา: ข้อพิจารณา
สำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย.” อัยการนิเทศ, 60(1-4).
(2541).

ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม).
(กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556).

ธานีศ เกศวพิทักษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 9).
(กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555).

ธีระ ละมุลตรี. “หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ: ศึกษาปัญหาการบรรยายฟ้อง.”
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548).

ประพันธ์ นัยโกวิท. “การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ”
บทบัณฑิตย. 52(4). (2539).

ปัญญา แสงวสุข. “กระบวนการตรวจสอบก่อนพิจารณาคดี.”
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549).

พิศิษฐ์ เทศะบำรุง. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 (พิมพ์ครั้งที่ 2).
(กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544).

พีระศักดิ์ ศรีสุพล. การชะลอการฟ้อง. (รายงานการวิจัย) ผู้บริหาร บวนการยุติธรรมระดับสูง
(บ.ย.ส.) รุ่นที่ 4. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2542).

พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น. “ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในคดีอาญาไทย.” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528).

พรศักดิ์ พลสมบัตินันท์. “อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย.”
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545).

แสงว จินดามนต์. “ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.”
ตุลาการ. 9(9). (2505).

โสภณ รัตนกร. หลักวิชาชีพนักกฎหมาย: ตุลาการ ในรวมคำบรรยายหลักวิชาชีพนักกฎหมาย.
(กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543).

สุขุม วินิจนัย. วิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 3). (ม.ป.ท., 2461).

สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3 ถึงภาค 7 มาตรา 172-267
(พิมพ์ครั้งที่ 6). (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530).

สนธยา โจมกัน. “บทบาทของกระบวนการยุติธรรมในการตรวจสอบความจริง: ศึกษากรณี การตรวจสอบการตาย.” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2553).

สมศักดิ์ สุขวัฒน์. “การบรรยายฟ้องในคดีอาญา: ศึกษาปัญหาฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ตามแนวคำพิพากษา ของศาลไทย.” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556).

ภาษาต่างประเทศ

Celia Hampton. Criminal Procedure and Evidence. (London: Sweet & Maxwell, 1973).

H.A. Palmer & Henry Palmer. Haris's Criminal Law (12nd ed).

(London: Sweet & Maxwell Limited, 1960).

Hon Eugene R Canudo. Criminal Law Of New York penal law criminal procedure law & constitutional rights. (New York: Gould Publishing).

J.Daniel Devlin. Criminal Court and Procedure (2nd ed). (London: Butterworths, 1967).

John H Langbein. Comparative Criminal Procedure: Germany.

(St Paul Minn: West Publishing & Co Ltd., 1977).

John N Ferdico. criminal Procedure For The Law enforcement Officer.

(St Paul Minn: West Publishing & Co, 1979).

Moris D. Forkosch. Constitutional Law. (2nd ed). (New York: The Foundation Press Inc, 1969).

Roger Arguile. Arguile Criminal Procedure. (London: Butterworths, 1969).

Rollin M Perkins. Criminal Law and Procedure (case and materail).(2nd ed).

(Brooklyn: The Foundation Predd Inc, 1959).

Ronald A Anderson. Wharton's Criminal law and Procedure(Vol 4).

(New York: The Lawyers Co-operative Publishing Company, 1957).

Roxin/Schünemann. Strafverfahrensrecht. neu bearbeitete Auflage, 2017.

T.R.Fitwalter Bulter & Morton Garsia. Archbold Pleading Evidence & Practice in Criminal Cases. (London: Sweet & Maxwell Limited, 1959).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ปรัชญา บุญวุฒิ

พ.ศ. 2530 นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

พ.ศ. 2559 ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพว่าความ รุ่นที่ 42

สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์

ทนายความ

พ.ศ. 2558-2559 เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

สำนักยุทธศาสตร์ความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้

และชนต่างวัฒนธรรม